

Časopis studenata Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu
God. IX, 2014., br.1

ODRANZ

ISSN 1847-3288

Sadržaj

God. IX, 2014., br.1

ISSN: 1847-3288

Izdavač:

Studentski zbor Katoličkog bogoslovnog
fakulteta u Splitu

odrazkbf@yahoo.com

Glavni urednik:

Darko Rapić

Uredničko vijeće:

Marijana Bodrožić-Selak, Josipa Burazer,
Mišo Grgur Gluščević, Petra Herco, Danko
Kovačević, Ivan Lasić, Andrea Perković,
Danica Rimac, Ante Ugrina, Lucijana
Vojnović i Marko Vrkić

Fotografije:
Lucijana Vojnović

Kutak za zabavu:
Mišo Grgur Gluščević

Naslovница:
Toni Kulić i fra Ivan Grubišić

Priprema za tisak:
Marko Grgić

Tisak:
Dalmacija papir, Split

Naklada:
400 primjeraka

Tiskano potporom
Studentskog zbora Sveučilišta u Splitu

- Uvodna riječ.....
- Dan kada je KBF dobio zagovornika
kod Gospodina (Vlado Vanjaka)
- INTERVJU: Josip Radošević – Vjera mi je
pomogla da budem slobodan
(Marko Vrkić i Darko Rapić).
- Katolička karizmatska obnova
(Marko Miljković).....
- Facebook generacija (Mate Milas)
- Selfiemanija (Darko Rapić)
- Svi mi živimo u svom svijetu
i pec od toga „ja“ svijeta (Josip Ulić)
- Glazbeni preodgoj i kreativnost bez
inovativnosti (Ivan Trpimir Lozić)
- Trebaju li kršćani slušati metal i rock glazbu?
(Danko Kovačević)
- Važnost i uloga glazbe u liturgiji
(Marko Vrkić)
- Obitelj – sjemenište ljubavi (Mate Milas)
- Teretana duha – jesu li sport i rekreacija
samo sporedna stvar u našem
studentskom životu? (Danko Kovačević)
- Cristiano Ronaldo, milijuni i
prava vrijednost (Darko Rapić).....
- Navijačka simbolika (Marko Vrkić)
- Zdravlje u životu kršćanina
(Danko Kovačević)
- Čovjek – biće rada i dokolice
(Josipa Burazer).....
- Vjera, molitva i život (Ivan Đuzel)
- Isus Krist (Lazar Perica).....
- Svetost i sveci u Hrvatskoj (Marko Vrkić)
- Živjeti Franjinu vjeru (Kristijan Radas).....
- Svećenik – revolucionar ljubavi
(Ivan Jurin).
- Uzori i primjeri vjere (Ivan Grubišić).....
- Ustan! Idi! Vjera te tvoja spasila!
(Jerko Kolovrat)
- PJESME.....
- KUTAK ZA ZABAVU
- PROMOCIJA STUDENATA.....

Uvodna riječ

Urednik

Dragi čitatelju, u rukama držiš odraz našega fakulteta. Kao u običnom ogledalu ili bonaci mora, ali ovdje na bijelom papiru i s nekim novim idejama. Već devetu godinu zaredom ovaj časopis plod je dobre volje naših studenata, njihovih razmišljanja i istraživanja. Ove godine to činimo s novim ciljevima i idejama. Novo uredništvo odlučilo je krenuti prema drugim fakultetima, ne samo zadržavati svoje misli i ideje unutar Zrinsko-frankopanske 19. To je razlog zbog čega ovaj deseti broj stavlja društvene i moralne teme u prvi plan, a zatim dolazi teologija.

Prvi članak dvostruko je specifičan. Posvećen je našem kolegi koji je u veljači ove godine preminuo, a napisao ga je bivši student splitskog KBF-a. Zatim slijedi intervju, te članak o kontroverznoj karizmatskoj ob-

novi koji će pokušati dati odgovore na česta i aktualna pitanja. U nastavku možete čitati razmišljanja vezano za moderne fenomene, glazbu, zdravlje i slično. Na kraju se nalaze duhovno-teološki članci, koji su ipak glavna karakteristika našega fakulteta, te dio rezerviran za poetiku. Časopis je osvježen sa kutkom za zabavu gdje možete pročitati nekoliko pošalica, ali i zaigrati binario, sudoku ili pak teološku križaljku. Na samom kraju nalazi se popis svih promoviranih diplomanata iz prošle akademске godine koji su na razne načine ostavili trag kroz razdoblje studiranja.

Ovom prilikom želim zahvaliti svima koji su na bilokoj način sudjelovali u izradi i realizaciji ovog jubilarnog desetog broja časopisa. Vjerujem kako će svatko u ovom broju pronaći nešto za sebe. Stoga, krenite s čitanjem!

Dan kada je KBF dobio zagovornika kod Gospodina

Vlado Vanjaka

Dana 27. veljače rodio se za vječni život naš voljeni kolega i prijatelj, Teo Sarić. Teo je rođen u Splitu 6. travnja 1992. godine od oca Duje, ekonomista i majke Ljiljane, učiteljice razredne nastave. Tri je godine prije Tea u obitelji Sarić svjetlo dana ugledao njegov stariji brat Marin, svježe promovirani komunikolog i novinar. U Kaštelima, točnije Kaštel Sućurcu, Teo je polazio osnovnu školu kneza Mislava koju je upisao 1998. i završio 2006. godine.

U njegovoј dvanaestoj godini dogodila se prekretnica u njegovu dotadašnjem živo-

tu, ispunjenom obiljem obiteljskog zajedništva, mladenačkom zaljubljenosti i odlascima na utakmice Hajduka te svakodnevnim „problemima, svojstvenima dječaku na početku adolescencije; našega Tea je pogodila bolest u obliku tumora na mozgu te je tako otpočeo put njegov i njegove obitelji posut borbom za zdravlje i beskrajnim pouzdanjem u Božju milost. Teo je unatoč svemu što ga je snašlo, uspio završiti osnovnu školu te upisati Prvu jezičnu gimnaziju koju je pohađao i njegov stariji brat, gorespomenuti Marin. Borac kakav je bio, uz nezamisli-

vu snagu volje, svesrdnu potporu i molitve obitelji i prijatelja te odgovarajuću liječničku skrb, Teo je uspio pobijediti zločudnu bolest putem kemoterapija i maturirati u srednjoj školi 2010. Godine i te iste godine upisati Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilišta u Splitu. Prve dvije godine svojega studiranja, naš Teo kakav već jest bio, omiljen među kolegama svih godina, a među profesorima također, uspijevaо je pratiti predavanja i polagati ispite. Drugim studentima je bio beskrajna motivacija i nadahnuće zbog svojih

beskrajno optimističnih stavova, nesalomljive volje te iznad svega polaganjem čitavog svojega ovozemaljskoga života u ruke Božje providnosti i zagovor Majke Božje.

Ipak, prije dvije godine se počinju javljati znakovi povratka zločudne bolesti i to u vidu pogoršanja sluha te glavobolja. Sve je to utjecalo na Tea na način da se još više okrenuo pouzdanju u Boga prakticiranju barem jednomjesečnih termina maloga nogometa ili „baluna“ kako mi to kažemo, ali nikako rezignaciji i povlačenju čemu, nećemo se zavaravati mnogi u sličnim situacijama pribjegavaju. Bolest je ipak učinila svoje te je Teo morao zamrznuti godinu na Kbf-u te se posvetiti isključivo terapijama i borboru protiv već pomalo uznapredovale bolesti. Krajem prošle, 2013. godine, stanje mu se rapidno pogoršalo te su igrači njegovog voljenog Hajduka kao i kolege sa Kbf – a došli posjetiti čovjeka koji je bio nadahnuće mnogima od njih jer je njegova priča već davno prešla granice Kaštela.

U četvrtak, 27. dana mjeseca veljače A.D. 2014., okrijepljen svetim sakramentima, okružen ljubavlju i potporom obitelji i prijatelja, naš Teo se preselio u zajedništvo sa svim svetima koji gledaju lice Božje. On je bio taj koji je tješio one oko sebe, on je bio taj koji je davao snagu, a njemu je bilo najteže. Postoje ljudi zbog kojih ovaj zbrkani i dezorientirani svijet ipak još nosi trag Stvoritelja i njegove ljubavi te je unatoč sve-mu lijepo mjesto za život, Teo je bio jedan od tih ljudi koji su u očima ljudi patili, ali to nije istina, istina je da je Bog njegovu ruku uslijed patnje samo malo jače stiskao te mu tako davao snagu da bolje razumije sebe, a i druge. Sahranjen je slijedećega dana, petak 28. veljače, a za njim su plakala cijela Kaštela te i samo nebo koje se prethodne noći otvorilo.

Niže potpisani je imao povlasticu i milost poznavati Tea zadnjih šest godina i to je bilo šest godina života u kojem su mu pale mnoge barijere i skrupule srušene od strane jednog Božjega miljenika, a sada vjerujem i andela zagovornika svih onih koji su ga poznivali, voljeli i za njega se molili. Klapska pisma koju je volio, ojačana nebeskim zvucima tambura, teologija koja mu je bila životni odabir te jedini klub kojega je živio do kraja, Hajduk, u rajske zajedništva svetih i izabranih, dobili su s Teom najvećega zagovornika u proslavljenoj nebeskoj Crkvi.

Dragi Teo, brate i prijatelju, neka ti je laka kaštelska, Hrvatska zemlja koju si toliko ljubio, počivaj u miru Božjem i zagovaraj nas sve kod Gospodina.

INTERVJU: Josip Radošević – Vjera mi je pomogla da budem slobodan

Marko Vrkić i Darko Rapić

Mladi i perspektivni nogometni nogometni trener Josip Radošević trenutno se nalazi u talijanskom velikanu Napoliju. Prije godinu dana svakodnevno putovanje tridesetpeticom niz klišku tvrđavu zamijeno je životom u velegradu, u novoj zemlji gdje nastupa pred sezdeset tisuća ljudi. U nogometnoj sredini gdje se uglavnom sve okreće oko novca i prestiža, Josip u klubu prikazuje trud, napor i vjeru. Koliko mu to uspijeva i koliko je teško očuvati vjeru, otkrili smo u razgovoru preko Skypea.

Josipe, hvala ti što si se odazvao. Na samom početku, što možeš reći o sebi?

Hvaljen Isus i Marija! Ja sam Josip Radošević. Ne znam kako da započnem... Ali, evo, želim uvijek svjedočiti Boga.

Želim svim ljudima kojima sam u mogućnosti pomoći bilo kako. Vidio sam u svom životu da bez Boga život nije život nego preživljavanje. Preživljavanje u duhovnom smislu. Eto, Bog je svima dao talente pa je tako i meni dao ovaj jedan talent. Podario mi je nogomet. Želim živjeti marljivo i davati sve od sebe u svakome trenutku, a za ostalo se utjecati Bogu. On je onaj koji mi je omogućio da bude ovde gdje se sada nalazim. Trenutno igrat u Napoliju već godinu i dva mjeseca. Vidio sam dosta velikih i dobrih igrača, i dođe ti da jednog dana čezneš da i ti budeš takav, ali opet vidiš da je Božja ljubav veća. Mir koji mi on daje veći je od slave koju želimo postići gledajući sve više sebe, a ne Boga.

Zato pokušavam živjeti uz Boga i dati sve od sebe za Boga i za druge, a ostalo prepustiti Božjoj providnosti.

Koja je povijest twoje nogometne karijere?

Još do prije tri godine, dok sam bio daleko od Boga, sve je išlo neko sporo: jednu stepenicu gore, dvije dolje, i tako cijeli život. I jednog dana, prije tri godine, prvi put sam se ispovjedio sa srcem. Tada sam i proplakao. Od tada sve se počelo mijenjati u životu, čak i u nogometnoj karijeri. Klub u kojem se sada nalazim, nije moja zasluga, nego je to Božje djelo. Poznajem mnogo momaka koji su dobri nogometniši. Ali, oni nisu uspjeli ništa ostvariti niti otići u veći klub, stoga smatram da se Bog kroz mene proslavio. Bio sam u *Hajduku* jedanaest godina. Posljednjih godinu i pol dana u *Hajduku* sam proveo s prvom momčadi. U karijeri sam imao mnogo padova. Počeo sam trenirati s prvom momčadi jedne zime. Ponudili su mi ugovor, ali sam osjetio da to ne trebam potpisivati pa sam odbio. Zbog toga sam imao problema, trenirao sam čak i sam. U četvrtom mjesecu došao je novi trener. Ugovor se malo promijenio i prihvatio sam. Odigrao sam nekoliko utakmica do kraja i sljedeće sezone bio na pripremama. U šest mjeseci zaigrao sam za reprezentaciju i otišao u drugi klub.

Kada si zapravo počeo ozbiljnije razmišljati o Bogu?

Pa, o Bogu sam razmišljao i kada sam bio daleko od njega. Kad sam bio manji, išao sam na misu. Kad sam bio stariji, često sam gledao na sat i gledao kad će misa

završiti, misli su mi bili vani, ne bih razmišljao o tome gdje se nalazim, što mi Bog želi poručiti tijekom mise, gdje mogu napredovati i što mogu mijenjati u svom životu. Bio sam daleko od njega dok Bog nije počeo oživljavati u mojim očima, u mojoj duši, u mome srcu.

Je li ti ponekad teško pred suigračima i prijateljima svjedočiti vjeru u Boga i pripadnost Crkvi?

Želim svjedočiti pred svojim suigračima i kolegama kad je to moguće, ili gestom ili primjerom. Želim svjedočiti vjeru u Boga, svoju pripadnost Katoličkoj

Crkvi. Ponekad, zbog svoje grešnosti, to ne učinim, ali vjerujem da Božja milost i tada djeluje. Želim djelima pokazati da postoji Bog i da i njima isto tako želi pomoći. Jer kada imaš sve stvari ovog svijeta, u većini slučajeva ponudi ti se kao da si ti sam bog, ali to nije ta istinska radost koju želim posvjedočiti. Išao sam na misu s dvojicom suigrača, Brunom i Rafaelom, koji je evangelist. Ostale nisam viđao u crkvi, barem ne ondje gdje i kad ja idem, ali sigurno kada pričam s kolegama o vjeri, oni razumiju što pričam.

Nakon Hajduka prešao si u redove talijanskog prvoligaša Napolija. Kako je ta promjena utjecala na tvoj život?

Moram biti iskren i reći da kad sam ovdje došao, nije mi bilo lako. Nisam znao engleski ni talijanski, ali polako-polako, tj. na talijanski *piano-piano*, sam naučio jezik i prilagodio se ovdje gdje je život drugačiji. Nekada bude teško pa postavim pitanje Bogu gdje, što i kako... Ali u konačnici, sretan sam što sam došao ovdje. Iako puno ne igram, znam da se Bog proslavlja i da me Bog vuče k sebi u ovakvim situacijama. Sigurno je da je ova promjena na mene utjecala strašno puno, ne samo što napredujem igrački, nego što napredujem i kao osoba. Vidim da dosta sazrijevam, što je vrlo važno, jer nas roditelji ne mogu cijeli život voditi za ruku niti tvoji bližnji. Moramo se sami nositi sa životom i sami donositi odluke. Ali eto, ne moramo se toga bojati jer je Bog uz nas. Sretan sam što sam došao u ovaj klub. Ovo je veliki klub s velikim brojem navijača i s velikim igračima. Sretan sam što mogu biti dio ovoga svega.

Koliko ti je u tom transferu pomogla vjera i koliko ti danas ona znači?

Vjera mi je mnogo pomogla u transferu, ali kad se događaju takve stvari, postavljaju se mnoga pitanja koja nisu toliko nebitna, ali nisu ni najbitnija. I dođe do zamora pa i do različitih kušnja. Vjera mi je tu pomogla da budem slobodan, da ne budem navezan. Naravno, ja sam sretan s transferom, ali prepuštam sve Božjoj volji. Vjera mi danas znači puno, i kada vidim Božju ljubav i sve što je on stvorio, bude mi to poticaj da mu predam život u njegove ruke jer on ima najbolje ciljeve za nas.

Je li profesionalnom nogometušu moguć aktivni duhovni život (misa, dnevna molitva, krunica i slično)?

Sigurno, svaki čovjek koji želi živjeti s Bogom, koliko god bilo teško, može pro-

naći vrijeme za Boga svakoga dana. Eto, dogodi se ponekad da imam neke pripreme ili kad mi je teško, ali nas Bog uvijek čuje. Negdje sam čitao kako je jedna časnica sestra rekla staroj redovnici da bi ona htjela biti u koru, a ne u kuhinji. Ova starija joj je odgovorila da je Bog i među lorcima. Tako je Bog prisutan i u mom profesionalnom nogometnom životu. Hvala Bogu, imam prigodu svaki dan otići na misu, mogu izmoliti krunicu koja mi je velika snaga. Pročitam malo i Svetog pisma i neko duhovno štivo. Bez toga, mislim da moj život ne bi bio ono pravo.

Kakve su ti želje za budućnost?

Želje za budućnost? Eto, molim Boga da živim svaki dan. Naravno, imam neke ciljeve kako u nogometnom, tako i u duhovnom životu. U nogometnom želim da bude Božja volja. Sigurno je da volim nogomet i volio bih svakoga dana napredovati sve više. Također, htio bih jednoga dana imati obitelj. U svome duhovnom životu htio bih da se nikada ne odmaknem od Boga što god bilo.

Što bi želio poručiti studentima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Splitu?

Studentima KBF-a poručio bih da spoznaju što Bog želi za njih, za njihov život. Da nađu vremena za razmatranje Boga, da se daju u služenje onim najpotrebitijima i da donose Boga u ovaj svijet. Želio bih poručiti da jedini putokaz bude Isus Krist sa svojom Majkom Marijom. Imajte za uzora Isusa Krista. Tada ne možete pogriješiti u životu. Od svega srca vam želim mir i blagoslov. Samo ustrajte i veselite se u Bogu. Budite sretni koliko god to nekad teško bilo, jer znamo da je Isus to već prije nas prošao. Pozdrav u Kristu!

Katolička karizmatska obnova

Marko Miljković, foto: Andrea Perković

Većina stavova koje ču ovdje iznijeti vjerojatno nije novost onima uključenim u Katoličku karizmatsku obnovu. Možda će neka pitanja imati nevažan značaj za vas. Pokušat ču se dotaknuti nekih pitanja koje sam smatrao važnim. Dok ovo pišem, osjećam određenu žalost zbog toga što nitko do sada nije pisao o ovoj temi, ali i odgovornost da ne bih iskrivio i krivo protumačio Božje djelovanje i nauk Crkve. Većinu stvari koje pišem dolaze iz vlastitog iskustva, također i informacije koje ču koristiti, dolaze iz mog proučavanja ovih pitanja.

Je li se zaista događalo baš onako kako sveti Luka piše u Djelima apostolskim: „I eto iznenada šuma s neba, kao kad se digne silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj su bili. I pokažu im se kao neki ognjeni razdjeljeni jezici te siđe po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniće Duha Svetoga i počeće govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti“ (Dj 2,2-4.)? Istim pitanjem vođeni i mišlju da Duh Sveti djeluje i danas ovako, a ne samo da ovi događaji vrijede za prošla vremena, profesori laici i studenti katoličkog Sveučilišta u Americi održavaju duhovnu obnovu 1967. godine. Tijekom duhovne obnove doživljavaju isto iskustvo kao nekad apostoli. Kasnije o tome svjedoče ostalim profesorima i studentima. Iskustvo se počinje širiti i uskoro zahvaća cijeli svijet.

Zašto je ovaj pokret mnogima interesantan i drugaćiji od drugih? Upravo zbog karizmi i plodova Duha Svetoga. Posebno je naglašeno slavljenje Boga kroz pjesmu, molitvu u jezicima itd. Svi su ti darovi samo dar Crkvi i služe za njenu izgradnju. Naglašena su nagla, ali istinska obraćenja. Treba nglasiti da danas u Crkvi „karizmatici“ nisu neki superjunaci nego su to milijuni i milijuni vjernika koji su nanovo obnovljeni silom

Duha Svetoga. Osoba doživjava kao nikad do tada istinski, dublji i osobniji susret sa živim Bogom, želi početi živjeti sakramentalnim životom, osjeća ljubav i žed za Božjom riječju. Nastaju brojne molitvene zajednice u kojima se raste u duhovnom vodstvu i rastu u krepostima. Posebno se naglašava vjernost Crkvi, papi, biskupu i župniku. Svjedoci smo i tolikih zvanja u svećenički i redovnički život, kao i laika koji se aktivno žele uključiti u djelovanje Crkve i društva. Karizmatska obnova nije duhovnost koja je samo za određene ljude, ona je otvorena za svakoga. Izvori duhovnosti su Sвето pismo i euharistija, a posebno Marija koju često nazivaju drugim krilom obnove (prvo krilo je Duh Sveti). Zbog toga se treba odbaciti percepcija obnove kao neke pobožnosti Duhu Svetomu.

Sigurno promatrajući svijet i današnjeg čovjeka uočava se sve veći materijalistički pogled na život. Ljudi u želji za prihvaćenošću, ljubljenošću posežu za sve većim lažnim idolima alkohol, kockanje, internet itd.

Osim toga žed za transcedentnim utazuju u raznim sektama i istočnjačkim religijama i tehnikama koje se protive kršćanskom nauku. U svom tom vremenu kao protutežnja svemu tome javlja se Katolička karizmatska obnova (KKO). Ona je samo jedan od izričaja i putova vjere u Katoličkoj Crkvi. Crkva je sama po sebi karizmatska. Sve nas to poziva da živimo život po snazi i prisutnosti Duha Svetoga. Danas nažlost mnogi to ne žive. To je bogatstvo koje ima Katolička Crkva. Zašto bi KKO bio bogatstvo? Prije toga želio bih naglasiti da se ovo bogatstvo ne smije usko vezati samo uz pojedinu skupinu u Crkvi. Sigurno je milost i bogatstvo Crkve i „konzervativni“ i „liberalni“ dio Crkve ako ih se tako može nazvati.

KKO je samo djelo Duha Svetoga i od njega je vođen. To nije djelo čovjeka nego treće Božanske Osobe. KKO. nije sekta unutar Crkve, već njen sastavni dio. Papa u miru Benedikt XVI. jednom je prilikom kazao svećenicima: „S ljubavlju gledajte na KKO jer je utemeljitelj obnove sam Duh Sveti.“ U današnjem vremenu kad se događa da jedan dio odlazi iz Crkve, stvara se jedan novi dio ljudi unutar Crkve koji počinje živjeti stvarni i iskreni odnos s Bogom. Bog također udjeluje milosti i izvan obnove. Ne

ti, ali niti senzacionalistički olako prihvati. Razloge odbacivanja neki vide u naglašenoj osjećajnosti, želji za stalnim iskustvom Duha Svetoga i njegovih karizmi, što neke odvedi u „duhovnu krajnost“ te postanu „duhovne zvijeri“ koje su neprestano gladne. Neki svoje „križeve“ želete slomiti, ali treba znati da nekad ostaje samo „gola vjera“. Zbog toga se neprestano treba nadgledati. Ipak smatram da prevladaju pozitivne stvari, ali ni razne dvojbe ne smiju se olako odbaciti. „Ljubljeni ne vjerujte svakome duhu, nego provjeravajte duhoto-ve jesu li od Boga...“ (1Iv 4,1.) Možda najbolje rješenje nudi sveti Matej kad kaže „po plo-dovima čete ih prepoznati“ (Mt 7,16). Možda smo često zadojeni racionalizmom. Posebno je opa-sno misliti da sve znamo i tako upasti u farizejski duh. Sjetimo se da je Bog sakrio od mudrih i umnih, a malenima objavio.

Osvrnuo bih se na kraju na svetog Pavla i 14. glavu poslanice Korinćanima. Tu on piše o darovima u zajednici. U Korintu se vjerojatno događalo nešto što se i nama danas događa. Pavao im piše, opominje, tjesi, a što je

treba njegovu milost usko vezati za određeni vid pokreta u Crkvi. Učinci karizmatske obnove podsjećaju me na prvu Crkvu. Isti onaj žar koji je tada vladao, vlada na neki način i danas. Zamislimo Crkvu kao jedan dobar stari BMW, ali BMW koji nema goriva. Upravo gorivo za taj BMW je karizmatska obnova. Ona se ne treba brinuti hoće li opstati ili će propasti, njoj je prvočna briga postati poslušna Bogu i onome što On traži od nas. Papa Pavao VI rekao je: „KKO. je šansa Crkvi i svijetu da se u njoj vidi čudo Duhova, jer Duh Sveti posvećuje ljude i daruje im karizme.“

Ali zašto je danas KKO odbacivan? Naravno, ne smije se samo *a priori* odbaci-

niti poučava. Treba znati da je i papa Franjo bio koordinator Karizmatskih zajednica u Argentini. Danas su nam potrebni novi „Pavli“ koji će poučavati, koji neće tek olako zatvarati oči i povlačiti se pred pitanjima koja nam se postavljaju.

Treba znati da se s Duhom Svetim ne može vladati. On je životvorac koji puše kad hoće i gdje hoće. Treba mu se dopustiti da djeluje, a on djeluje kada mu mi to dopustimo. Duh se ne smije „trniti“. Zbog toga smo i mi teolozi pozvani dopustiti mu da djeluje. Duh je onaj koji djeluje, ne ja ili ti. Duh vodi Crkvu. Ivan Pavao II kaže: „Najveća potreba Crkve danas jest Duh Sveti.“ U toj vjeri kreni i ti danas to živjeti.

Facebook generacija

Mate Milas

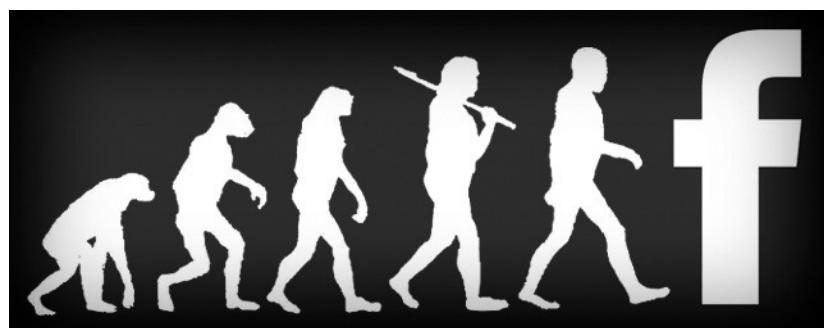
„Jedino se srcem pravo vidi, bitne su stvari očima nevidljive!“ (Antoine de Saint-Exupéry) Eh, kad bi bar pola onih koji me okružuju gledali srcem i tako napokon (pro)gledali.

Sjećam se svoga prvog iskustva s Facebookom (u dalnjem tekstu FB). Bilo je to prije 5 godina kada sam i započeo svoj studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Nisam u početku bio nimalo oduševljen tom društvenom mrežom, niti samim sobom što sam napravio profil na tom „čudu“ (kako moj otac naziva FB). No, ubrzo sam se veoma lako navukao. Gledajući ostale mlade koji na njemu gube vrijeme te uudio i raspoznao mnoge karakteristike koje čine „FB generaciju“.

Djeca te dobi traže vlastiti identitet, polako se osamostaljuju i pokušavaju izgraditi svoje vlastitosti koje su različite od ostale djece kao i od modela kojima su se možda ravnali u ranijim razdobljima svoga života. Već na početku puberteta djeca padaju pod ovakve mreže i to, uglavnom, pod utjecajem okoline koja to smatra normalnim imati, ili bolje rečeno nenormalno je ne biti na FB-u. Žudeći za pažnjom, nekakvim priznanjem većina njih stavlja fižički izgled na prvo mjesto. Izokrenute vri-

jednosti na svim nivoima. Cure traže grubijane, a momci lake cure. Često ti mlade gube svoj socijalni život zahvaljujući FB-u; zatvaraju se u sebe i postaju sanjari koji svoj život radije žive u virtuali nego na javi! Stil života takvih mladih čine FB, kafići i klubovi vikendom (nisi „in“ ako ne izadeš jednom mjesečno u neki klub).

Načuo sam se svakavih priča od tih novih generacija. Gadno je slušati čemu se dive. Tim mladima je teško pričom i razgovorom objasniti što je to uistinu cool i što je to ispravno. Mladima je normalno ono što je do prije samo 5-6 godina bilo nenormalno, degutantno. Ja to pokušavam (koliko mogu) primjerom i šutnjom pokazati, ali opet volim kad ljudi uče na svojoj koži što im takav (ne)život može donijeti, jer ne žele (po)slušati one kojima je lijepo i bez svega toga što oni dobrim smatraju. Ja sam tip momka koji ne voli izlaske (klubovi i tome slično), ne opijam se, ne drogiram se. Teško se snaći u društvu gdje je prosjek godina oko 20 sa takvim načinom života. Za njih sam ja konzerva, zatucan, glup, dosadan i, naravno, ne znam što znači život. Ja sa svojih 20 godina nisam izlazio vanka (da-pače, čak su me roditelji nagovarali na to!) i ispaо sam o.k. mladić, kojem ne nedosta-

ju izlasci, ni užitak ni alkohol niti vraćanje doma u 4-5 ujutro. Opet se pitam, što je tu privlačno?! Bježe li mladi od nečega/nekoga? Čega li se mladi boje pa ne mogu imati bar malo mirniji život? Žalosno je vidjeti/znati kako mladi i malo čitaju dobre literature danas, već svoj mozak truju s vijestima prepunih negativnih stvari, te svoj mozak i misli „tetoše“ žutim vijestima koje prikazuju živote poznatih, te time i same sebe tjeraju na sličan život željom ili voljom, sve jedno je. Mladi svoju neozbiljnost „hrane“ na silu glumeći ozbiljnost. Želeći što prije postati odrasliji, mladi gube nevino dijete u sebi i postaju egocentrični hedonisti željni pažnje i brzoga uspjeha. Žalosno je vidjeti da ti mladi i svoje društvo biraju po principima vanjskog izgleda. Zaboravlja se gledati u oči; ali u oči se ne gleda očima, već srcem!

No, da se vratim na FB. Čak na tom FB-u i nije toliko problem što neke stvari privatnog života postaju javne, već je problem što to isto i drugi rade; neki manje, neki više. Ulazeći u mnoge živote, gledajući njihovu patnju, sreću itd. čovjek i sebe ispitiva/ocjenjuje/sudi. No, koje je to mjerilo? Iz iskustva znam da su ismijani oni koji nastoje zdravorazumske, moralne, kršćanske vrijednosti promicati na toj društvenoj mreži. Mlade „veseli“ nerad i tome slično, glamur ili ološ – na kraju dolaze na isto. Mladi nemaju umjerenosti, ne vide razlike, mladi ne vide (ili ne žele) vidjeti normalno (iako i sam tvrdim da „normalno“ definicije prave nema). Normalno je danas postalo (pod utjecajem liberalnog i kapitalističkog društva) ono što pojedinoj osobi najviše odgovara ili ono što većina radi ili pak ono što mediji promiču. Sloboda, koju mladi traže, uključuje i prava i obveze/dužnosti, no mladi danas ovo drugo izbjegavaju.

Duh vremena je takav da mlade kao jaki vjetar nosi gdje on hoće. Mladi nema-

ju stabilne korijene; ili te korijene uopće i nemaju. Olako i naivno padaju pod misli i ideje mass medija misleći da tu nema ničega lošega. Mjerila su im nepravilna, čudna i izrazito povodljiva, a o ljestvici vrednota je bolje ne govoriti. Pitanje koje ja postavljam jest: „Gdje je tu Crkva? Kateheza? Vjera? Ili još radikalnije: gdje je tu Bog?“

Danas je teško biti mladi kršćanin zbog svih ovih prošlih navedenih razloga i očitih činjenica. Istina je da se danas dosta mlađih aktivira u župama, raznim zajednicama, pa i FB-grupama kako bi posvjedočili svoju vjeru, no jel' to dovoljno? Osobno odgovaram: Nije! Na fakultetu nam se često govoriti kako je danas najbitnija (jer je zapostavljena) kateheza odraslih, i sam sam svjestan kako na tom području treba puno više raditi. Nisu dovoljne molitvene zajednice, nisu dovoljne povremene duhovne obnove, za odrasle treba puno, puno više. Odrasli danas izgleda nisu svjesni kako im djecu puno više odgajaju drugi, nego oni sami.

Ne želim i neću biti pesimist, jer ni po svojoj naravi nisam takav. Želim i gledam sve kroz prizmu znade; nade u bolje sutra, nade u mlade. Ima puno dobrih stvari među mladima danas. Mnogi su koji se opiru medijskom pranju mozga, mnogi se dižu na noge. Stvaraju utvrde ljubavi, vjere i nade. Mnogi se ne daju prevariti duhom vremena koji je pun hedonizma i materijalizma. Često su doduše ismijani, izrugani i popljuvani, no većina ih ne odustaje, većina ih se ne predaje; dapače, oni još jače ustaju i glasnije viču. U tim mladim borcima lijepo je vidjeti taj novi duh, duh koji se opire duhu vremena. Usudio bih se napisati s velikim slovom – Duh – da!, ti mladi očito imaju dar Duha.

Vjerujem da je vrijeme da Crkva počne djelovati, vrijeme je za promjene. Danas mladi (i svi) trebaju svjedočiti, a ne učitelje!

Selfiemanija

Darko Rapić

Mnogi pisci i autori tekstova kažu da su im djela nastala u „jednom dahu“. E, pa ovo sigurno nije jedno od takvih jer dok sam pisao ovaj tekst, morao sam udahnuti i izdahnuti nekoliko tisuća puta. Šalu na stranu, doista se osjećam potaknuto napisati ovaj članak koji je u mojoj glavi zakuhala Američka psihijatrijska asocijacija (APA – American Psychological Association). O čemu je riječ? U posljednje vrijeme na društvenim mrežama i u društvenom životu zavladala je tzv. selfiemanija. Budući da je fenomen *selfija* tema vodilja ovoga članka, važno je kazati nešto o tome.

Etimološki, riječ *selfie* dolazi iz engleskog jezika te je spoj povratne zamjenice *self* i umanjnice –*ie*. Označava fotografski autoportret koji se izvodi manualno s kamerom ili mobilom. Drugim riječima, *selfie* je kad fotografiraš samoga sebe ili sebe s nekim drugim s ciljem da tu fotografiju postaviš na neku od društvenih mreža. Obično se na slici vidi ruka osobe koja fotografira, što pokazuje da nema druge osobe koja ga fotografira. Postoje razne pozne prilikom „selfiranja“, a najčešće su s ispušćenim usnama, isplaženim jezikom, i slično. Mjesta „selfiranja“ mogu biti različita, a najčešća su pred ogledalom. Ovaj način fotografiranja ubrzo je postao jako popularan, te danas gotovo da ne postoji osoba mlađe populacije koja barem jednom nije „udrila *selfie*“. Tisuće *selfija* dnevno bude objavljeno na društvenim mrežama poput Facebooka i Twittera, a imali smo priliku vidjeti i papu Franju u nekim od njih. Njegova slika s hodočasnicima u kolovozu prošle godine obišla je cijeli svijet i postala jedna od najpopularnijih. Trenutno najpopularniji *selfie* je slika s ovogodišnje dodjele Oscar-a, a na slici se, između ostalih, nalazi poznata voditeljica Ellen DeGeneres, te glumci Brad Pitt, Jennifer Lawrence, Kevin Spacey, Bradley Cooper i Meryl Streep. Naravno, *selfie* je postala i tema pjesama raznih žanrova. Da nije riječ o malo stvari, govori podatak da je riječ *selfie* prošle go-

dine postala najkorištenija riječ u odnosu na godinu prije. Tako su urednici rječnika engleskog jezika u Oxfordu otkrili da je frekventnost riječi *selfie* u engleskom jeziku 2013. godine porasla 17 000% u odnosu na 2012. godinu. Uzrok nalogog porasta ovoga termina može se naći u tome što su mnoge slavne osobe počele objavljivati svoje *selfije*, a među njima su Rihanna, Justin Bieber, Kim Kardashian i Miley Cyrus.

No, i jedno obično fotografiranje može preći u nešto nekontrolirano i može izazvati loše efekte. Istraživanje američke Akademije za plastičnu i rekonstruktivnu kirurgiju pokazalo je da ljudi sve češće odlaze „pod nož“ radi zahvata na licu. Razlog pronalaze u tome da su ljudi na društvenim mrežama postali svjesniji svoga izgleda, pa tako ljudi postaju kritičniji prema nesavršenostima svoga tijela i lica. Također, jedan od razloga za podnošenje zahtjeva za estetske zahvate je i zlostavljanje na društvenim mrežama. U istom tom istraživanju anketa je pokazala da se oko 70% djece i tinejdžera podvrgnulo estetskim zahvatima upravo zbog zlostavljanja.

Budući da se broj *selfija* nekontrolirano povećava i da se pokazuju negativni efekti, ovaj novi moderni fenomen ocijenila je i Američka psihijatrijska asocijacija (u nastavku samo APA). Tako se nedavno na raznim portalima i u dnevnim novinama moglo pročitati kako je APA na sastanku svog upravnog odbora službeno potvrdila da je *selfie*, odnosno fotografiranje samoga sebe, ustvari mentalni poremećaj. APA kaže sljedeće: „*Selfie* je mentalni poremećaj, a definira se kao opsensivna želja za fotografiranjem samog sebe i postavljanje istih na društvenim mrežama zbog nedostatka samopoštovanja i popunjavanja praznine u intimnom životu.“ APA dalje navodi kako postoje tri razine poremećaja: ograničeni, akutni i kronični *selfie*. Kod ograničenog, osoba fotografira samog sebe najmanje tri puta dnevno bez da te fotografije objavi na nekoj društvenoj mreži. Akutni *selfie* je druga rjava u kojoj se osoba fotografira minimalno tri

puta dnevno, ali te fotografije i objavi. Treća, zadnja razina je kronični *selfie* kada osoba sebe fotografira nekontrolirano i pritom slike objavljuje na društvenim mrežama minimalno šest puta dnevno. Uz to, APA je ponudila lijek – terapija za liječenje poremećaja u ponašanju.

Javnost je, kako sam primijetio, na ovu odluku podijeljena. Osobno se slažem i ne slažem. Slažem se da *selfie* može postati poremećaj i smatram navedene tri razine prihvatljivim. Doista postoje ljudi koji se neprestalno ili prilično često fotografiraju pa na Facebooku svako malo vidim njihove nove fotografije. Međutim, kazati da je *selfie* poremećaj ispada kao da je svaka osoba koja 'udre *selfie'* poremećena. Drugim riječima, gotovo su svi mladi Europe i Amerike poremećeni. Osobno ne smatram da je znak poremećaja fotografirati sebe samog ili s nekim drugim u nekom važnom i zanimljivom trenutku, već jedan novi način fotografiranja. Tako danas ne moramo zaustavljati ljude i reći: hej, možete li nas fotografirati? No, budući da su za prvu

razinu, ograničeni *selfie*, naveli najmanje tri fotografije, vjerojatno sam pogriješio u zaključku.

Ono zbog čega sam počeo pisati ovaj članak, ono što me je toliko inspiriralo da pišem „u jednom dahu“ je APA. Interesantno je vidjeti kako APA sada radi svoj posao i proglašava poremećaj ono što stvarno jest (ili može biti) poremećaj. Žao mi je što na nekim područjima svoj posao ne rade. Tako je ta ista APA u svibnju prošle godine pomakla pedofiliju s popisa psihičkih, točnije, parafiličkih poremećaja s obrazloženjem da je pedofilija sekusalna orijentacija sve dok pedofil ne napravi prekršaj, odnosno siluje dijete. Drugim riječima, osoba koja ima sklonosti pedofilije nije poremećena sve ako to ne prakticira ili ima gržnju savjesti zbog nje. Takva odluka je zgrozila javnost, a APA se ogradila kazavši kako takvu skandaloznu promjenu prepisuju tipfebru. Je li doista nemamjerna greška ili su to stavili namjerno? Istina je da postoji težnja da se pedofilija proglaši seksualnom orijentacijom. I ne samo to, postoji težnja da se sve parafiličke poremećaje izbace iz Priručnika za diferencijalno dijagnosticiranje koje izdaje nitko drugi nego – APA. Ne tako davne 1973. godine APA je bila u još jednom središtu skandala kada je iznenada iz svog priručnika s liste parafilije (patološka seksualna sklonost) maknula homoseksualnost te se ona postupno infiltrirala u društvo kao nešto normalno. Posljedica takve odluke bio je golemi pritisak homoseksualnih udruga koji su se smatrali ugrozenima i diskriminiranim.

Budući da se u današnjem društvu homoseksualnim osobama nastoji sve dopustiti, vjerojatno APA za njih ne vrednuje *selfie* kao mentalni poremećaj. Jer sve što oni rade je – normalno. Čovječe, kad se već fotografiraš pred ogledalom, barem se jednom istinski pogledaj i gledaj što radiš! Fotografiranje samoga sebe jedna je velika opasnost. Ne mislim toliko na običnu fotografiju, koliko na oholost osobe. Staviti sebe u prvi plan, u kadar fotografije društva uvijek je završavala i završavat će loše. Fotografiranje samoga sebe lagano prelazi u jednu globalnu fotografiju kada će svijet slobodno moći „opaliti“ jedan *selfie*. Jer, nastavimo li ovako na moralnom planu – e, moš se slikat!

Svi mi živimo u svom svijetu i pec od toga „ja“ svijeta

Josip Ulić, foto: Ivana Pešo Grabić

Često danas čujemo, a i vidimo kako je svaki čovjek svijet za sebe. Stoga bismo se mogli i složiti kako smo svi mi svijet za sebe. Zar ne? Svi mi živimo u nekim našim okvirima, i živimo naš život, u svom svijetu, galaksiji. Danas se na raznim mjestima, od osoba različitih godina može čuti kako se žale na odnose u svojoj kući. Govorim kući, jer je za njih to odavno prestao biti topli dom! Gdje smo pogriješili? Zašto je u kući odnos između članova obitelji jako hladan? Koji je uzrok svakodnevnim buljenjima uprazno, ili govoru uzid? Naravno da ima više pogleda, a ja ču vam prikazati samo jedan od razloga. Pokušat ču vam to objasniti kroz primjer četveročlane obitelj. Imamo majku, oca, sina i kćer. Svatko od njih je individua, svijet za sebe. U zoru dana njihovi se svjetovi razdvajaju. Majka i otac idu na posao, dok djeca idu u školu. Svatko ima svoje obvezе koje mora i izvršavati. Međutim roditelji i djeca kad se vrate kući, i dalje su razdvojeni. Ako se i susretnu to bude vrlo kratko, na brzinu i službeno. Tu ima jaku ulogu i kućni „fast food“ gdje svi jedu na brzinu i kada hoće. Rijetko ćemo danas naići na obitelji koje jedu zajedno, pa makar i nedjeljom. Ali, čast iznimkama! Iza tog kućnog „fast fooda“ svatko odlazi u svoj dio kuće, u svoj svijet, u svoj mali dio svemira. Pazite sad što se tu događa! Svi su u tom svom svijetu i kada se u njihov svijet dirne, odmah panika. Kada netko pokušava pristupiti granici, otvaraju se frontovi i počinju paljbe. Npr., sin igra Play station, dode majka i prekida ga. On se osjeća napadnutim,

ugroženim i odmah reakcija. S druge strane, kada majka gleda sapunicu, dode sin s nekom pričom, idejom, odmah se majka osjeća napadnutom, reagira. „Nemoj sad! Vidiš da gledam sapunicu, smetaš!“ Ista stvar se događa i s ostalim ukućanima. Primjera imate u svojim svakodnevnim životima. Jednostavno zatvorite oči i sjetite se, ili još bolje, otvorite oči i ugleđajte greške odnosa sa svojim bližnjima!

Danas nemamo vremena jedni za druge, živimo sami za sebe, ne želimo druge saslušati, čujemo samo sebe i pazimo samo na ono što sami sebi imamo reći! Ponekad možda i pazimo što nam drugi imaju za reći, ali samo kad nam pjevaju himne, a ako je nešto što nam ne odgovara - paljba! Isticao je to i Søren Kierkegaard kad je govorio o slušanju. On kaže da slušajući, približavamo ljude sebi, ljudi nas traže, ugodnom im je s nama, jer ih za razliku od drugih slušamo. Gledajući s druge strane, ako ne slušamo, mi čovjeka udaljavamo od sebe. Očito da je jako bitan taj trenutak i milost slušanja. Dat ču vam i jedan primjer. Nađemo se s prijateljem i on nam se žali kako ga nešto boli, a mi umjesto da ga saslušamo i slušamo, počinjemo vrlo brzo govoriti o sebi. Npr.: „Ajme, boli me glava!“ na što se mi odmah požalimo: „A da znaš kako je samo mene boljela!“

Možemo pronaći ocean ovakvih primjera koji me ponekad podsjećaju na reperska freestyle natjecanja, u smislu tko će bolje. Pa hajde, natječemo se!? Ovo su samo bili banalni primjeri kako bih vam dočarao da svi živimo u svom svijetu i pec

od toga ja-svijeta. U trenutku kada netko dirne u naš svijet, svi razmišljamo poput Leibniza: „Ovo je najbolji od svih mogućih svjetova.“

Ipak, uopće nije bitno gdje se nalazi naš svijet, već kamo se kreće, oko koga kruži i je li otvoren primiti nove stanovnike, darivati sebe za upoznavanje i međusobnu izgradnju. Taj naš svijet, ne smije biti zatvoren, neprijateljski raspoložen i tudinac. On mora biti otvoren, zračiti ljubavlju i istinom. Trebamo darivati naše vrijeme drugima i slušati jedni druge, osluškivati jedni druge, da bismo tako ne

samo čuli što je netko rekao, već i shvatili što je taj netko htio reći! Sebedarje je put sunca koje osvjetjava, zrači i povezuje cijelu galaksiju. Dobro reče Phil Bosmans na jednom mjestu: „Cvijet treba Sunce da postane cvijet, čovjek ljubav da postane čovjek.“ Stoga darujmo se jednim drugima! Darujmo se kako bi bližnji mogao rasti i razvijati se! Poštujmo se međusobno! Posvećujmo vrijeme ukućanima, prijateljima... Budimo otvoreni i spremni zaustaviti naš svijet na par trenutaka, sve to kako bismo tom drugom svijetu dali snage i ljubavi za pravu putanju prema vječnosti!

Glazbeni preodgoj i kreativnost bez inovativnosti

Ivan Trpimir Lozić

„Što je bolja glazba, to će biti bolja i država“ – stoji u memoriji filozofije sve od njezinih slavnih početaka. Dakle, već Grčka, kolijevka zapadne filozofije uočila je važnost glazbe u uređenju jedne organizirane društvene zajednice. Pridružena uz bok tjelesnom vježbanju, označavala je temelj dobrog ili lošeg odgoja djece. Ono što većina danas sve više primjećuje je da bi moderno shvaćanje umjetnosti trebalo

krstiti starom Platonovom formulom koja je bogata značenjem i veličanstvena amajlja koja čuva izvornu „transcendentnost“ glazbe.

Kada bi danas primijenili ovaku mudrost, po kojoj ljepota i značenje glazbe pokazuje težnje, vrijednosti i lice države koja je njeguje, onda bi se današnja Hrvatska zbilja trebala početi praviti kao jedna 70%-tno gluha država, kako ne bi

smo osramotili kreativne velikane hrvatske glazbene povijesti, od kojih smo baštini li umjetnost. Nikome ne treba neki genijalac da bi shvatio da je zemlja u izuzetnoj krizi. Kad kažem kriza, ne razmišljam *a priori* o materijalnoj krizi, nego o uzroku iste: duhovnoj, ili čak mentalnoj krizi. Potrošački i promiskuitetni mentalitet današnjeg društva najizvrsnije se ističe u glazbi. Glazba sve više bježi iz umjetničkih okvira i stvara se njen novi ogranač – biznis glazba. Glazba postaje psihološka disciplina, i to ne kroz prizmu odgoja na glazbene djece, nego u cilju najbolje prodaje. Pjesme postaju spotovi, koji se sve više pretvaraju u softcore porniće, a umjetnost u svemu tome ostaje kao hrčak zatvoren u kavezu, koji bespomoćno trčkara u zatvorenom krugu. Jadna nam je država ako nam glavni hitovi sadrže tekstovi poput: „Nađi nekog za sebe i ljubi se satima“; „Ako mi ne daš, ne dam ni ja tebi“; „Pa dodji k'o slavljenik na tortu i uzmi mi ljepotu, napokon“; „Hopa cupa cijelu noć je bilo“; „Ajajajaj“ (kad nedostaje stihova koji se rimuju), i slični. Događa nam se, zaista, ono što se dogodilo i antičkom Rimu. Možda su Rimljani pobijedili u ratu, ali Grci su zapravo ti koji su

okupirali Rimljane svojom glazbom, kulturnom i jezikom. Upravo se to događa i nama. Nakon što smo izvojevali pobjedu u nedavnom obrambenom ratu, umjesto da smo počeli razvijati domaću kulturu, sve više se naša kultura počela hranići raznim vanjskim natruhama. Ovakav razvoj situacije najviše pogoduje prodaji i potražnji, a najviše šteti djeci i mladima, koji se, zbog nedostatka odgoja općenito, pa time i glazbenog, sve više udaljuju od autonomije i jedinstvenosti države u kojoj žive. Utapamo se u jedan univerzalni sustav u kojem nema kreativnosti. Svi slušaju isto, svi gledaju isto, svi pratite istu modu – svi su isti. Nema umjetničkog duha – duha jedinstva u različitosti; bogatstva duha. S političkih pozornica se sve više čuje: „Znanje! Moć! U tome je važnost školstva“; a sve se manje razumije da je znanje tu da odgaja čovjeka, a ne da mu se prazno nabija na nos. Jer, čovjek znanje može iskoristiti i (nažalost, većinom i koristi) u loše (ili za sebe dobre, sebične) svrhe. Kao što je glazba postala ‘roba’, i mi smo, u okrilju jedne iluzorne autonomne države postali ‘roba’. Ili, bolje reći, nastavili biti ‘roba’. ‘Prostituiranje’ ljudskih bića postalo je svakodnevница, dok ‘prostituiran-

nje' s glazbom postaje 'in'. Površno shvaćanje ljubavi inspirira razne 'ljubavne himne' koji svoje mjesto nalaze na Facebookovim statusima s potpisom Đ.B.

Osim problema poruke, sve češće možemo primijetiti iznimno veliku količinu ponavljanja glazbenog sadržaja. Istina je da je danas teško proizvesti nešto novo, što se nikad neće povezati s nečim što je nastalo prije. Iz nekih pjesama se jasno mogu iščitati autorovi glazbeni utjecaji. Takve pjesme nikako ne možemo nazvati kopijama, jer kreativnost u njima svakako može doći do izražaja. No, zanimljivo je pratiti kojim i kakvim utjecajima se inspiriraju određeni glazbenici. Problemi nastaju kada se kradu čitavi obrasci već poznatih pjesama, u okvirima zbog kojih se takvi produkti još ne mogu nazvati čistim kopijama. No, i to se čini bezazleno, kada uočimo besramne kopije bilo teksta, bilo glazbe, koji uništavaju svaku izvornost. 'Autori' nekih od sljedećih primjera ipak su naglasili izvor koji su kopirali, tj. obрадili, no, potrebno ih je spomenuti radi količinskog pokazatelja. Nisu svi primjeri, kao što je rečeno, čisti plagijati, ali može se uočiti točan utjecaj određenog autora na neke taktove i obrasce.

Primjeri: Ti me izluđuješ (Tutti frutti) = Love me do (Beatles); Zar je voljeti grijeh (Joško Banov) = Until the night (Billy Joel); Malo nas je, al' nas ima (Dino Dvornik) = We didn't start the fire (Billy Joel); Usne vrele višnje (Azra) = Lily of the west (Bob Dylan); '92 (Petar Grašo) = Hungry heart (Bruce Springsteen); Kao ja da poludiš (Prljavo Kazalište) = Glory days (Bruce Springsteen); Početak (Marko Perković Thompson) = Saints and sinners (Iron Maiden); Na mom dlanu (Drugi način) = Child in time (Deep Purple); Let na drugi svijet (Divlje Jagode) = Two minutes

to midnight (Iron Maiden); Pleši sa mnom (Zlatan Fazlić) = Dance me (Leonard Cohen); Iza devet sela (Marko Perković Thompson) = Super Trooper (Abba); Mašta moja (Boris Novković) = My sharona (The Knack); Ivona (Neno Belan) = A message to you Rudy (The Specials); Spavaj mi, vještice (Regata) = Run like hell (Pink Floyd); Roba sa greškom (Magazin) = The show must go on (Queen); Mogao bih sve (Regata) = Dance the night away (Van Halen); Godinama (Crvena Jabuka) = You don't fool me (Queen); Sjaj u tami (Dorian Gray) = The sun ain't gonna shine anymore (The Walker brothers); Lijepo, neopisivo (Jura Stublić) = Bello e impossibile (Gianna Nannini); Lijepa bez duše (Oliver Dragojević) = Bella senz'anima (Riccardo Coccianti); Varalice (Alka Vuica) = Spania (Despina Vandí); Sedam dana (Karma) = Everytime we touch (Maggie Reilly); Početak i kraj (Vanna) = Just like a pill (Pink); Godinama (Dino Merlin) = My daughter (Youssou N'Dour); Na Božićama (ET) = Last Christmas (Wham); Srce Vatreno (Nered) = You are not alone (Michael Jackson); Mlohava čuna (Hladno pivo) = Let it be (Beatles); Ja nisan stija mala (Gustafi) = Roxette (Dr. Feelgood); Je'nu noć (Alen Vitasović) = Don't know much about love (Hanne Boel); Ti (Tonči Huljić) = Why Worry (Dire Straits); Da znaš (Vesna Pisarović) = Non c'e (Laura Pausini); Ti si pjesma moje duše (Mate Mišo Kovač) = Seven Spanish angels (Willie Nelson); U ljubav vjerujem (Parni Valjak) = Only wanna be with you (Hootie and The Blowfish); Brane srušit ču sve (Prljavo Kazalište) = Mountain (Chocolate Starfish); Suze u mom pivu (Prljavo Kazalište) = It's you (The Specials); Heroj ulice (Prljavo Kazalište) = Point Blank (Bruce Springsteen); Javi se (Parni Valjak) =

I know but I don't know (Blondie); U tvojim očima (Boris Novković) = The devil's right hand (Steve Earle); Volim nogomet (Pips, chips & videoclips) = Substitute (The who); Dalmatinka (Connect) = How bizarre (OMC); Brad Pitt (Severina) = Stereo Love (Edward Maya); Honky Tonk žena (Marijan Ban) = Honky Tonk woman (Rolling Stones); Ne spavaj mala moja (Bijelo dugme) = Rock 'n' roll music (Beatles); Moj mali je opasan (Tajči) = Let's twist again (Chubby Checker); Ledena (Toše Proeski) = Xristougenna (Despina Vandi); i mnogi drugi. Ako Platonovu filozofiju primijenimo i u ovom kontekstu, dobit ćemo razarajuće rezultate katastrofalnih razmjera. Ispada da Hrvati žele biti sve, samo ne ono što jesu. Nemamo ni mrvicu samopouzdanja koje nam može potaknuti kreativnost. Želimo biti kopije drugih naroda koji su na potpuno drugaćijoj razini nego mi. Jer kakva nam je glazba, takva nam je i država. Tu pasivnu kreativnost najbolje utjelovljuje primjer žur-

nog ulaska u EU, kojoj još nismo dorasli, dopuštajući da nam napredne i samostojajeće države lektoriraju stranice naše bogate povijesti, i nadajući se da će netko drugi ispraviti greške koje smo sami počinili. Taj netko drugi nam, pak, nije na vijetu. Ostajemo na prizemnoj, poslovnoj kreativnosti – kreativnosti bez inovativnosti. Ili, za nekoga tko ne razumije ironiju: u većini slučajeva, nismo ništa drugo nego obični kulturni plagijatori.

Konačno, svim biznis glazbenicima htio bih poručiti: Kad već pišete pjesme s tri akorda, pokušajte od ta tri akorda učiniti umjetnost, jer je i to moguće. Nemojte dozvoliti da vaše 'hitove' za već 6 godina nitko više i ne spominje. Jer hitovi koji žive vječno i nikad ne dosade, izričaj su izvorne čovjekove težnje za nadilažnjem površnosti, a ne reklamiranje prolaznih užitaka i bijegova od problema, koje se utapa u egoističnom individualizmu nasuprot pozitivnim vrijednostima kolektiviteta sastavljenog od individualaca.

Trebaju li kršćani slušati metal i rock glazbu?

Danko Kovačević

„Uvođenje novotarija u glazbu je nešto čega se treba bojati jer se dovodi u opasnost čitavu društvenu strukturu i njene najvažnije konvencije bivaju potresene kod bilo kakve glazbene revolucije“ - Platon, Država

Kad je Platon ovako razmišljao prije više od 2000 godina, imao je namjeru podučiti svoje suvremenike o važnosti ispravnog izbora glazbe koju će slušati. Vjerojatno nije razmišljao o tome koliko će ova njegova misao biti aktualna i danas,

niti je imao prilike čuti *riffove* heavy metala i rock and rolla pa da bi nam on sam izravno mogao dati prosudbu o podobnosti takve glazbe za čovječju dušu. Ali je svakako bio svjestan činjenice da je glazba „hrana“ za dušu i zbog toga iznimno važna za život. Platon je vidio temeljni smisao glazbe u njezinoj sposobnosti da nas poveže sa *hyperuraniusom*, svijetom ideja, što i nije toliko daleko od svetopisamske svrhe glazbe - ona je sredstvo kojim se povezuje-

TREBAJU LI KRŠĆANI SLUŠATI METAL I ROCK GLAZBU?

PHOTOS BY GREGOR BOGDANOVIC

mo s Bogom, hvaleći ga i slaveći kroz pjesmu i zvuk instrumenata. Vidio je glazbu kao važan element odgoja i uravnoteženja čovjeka. Smatrao je da djeca i mladi stječu krijepost kroz kombinaciju gimnastike, koja uravnotežuje razvoj tijela, i glazbu koja oplemenjuje dušu. Isto tako, moralnu dekadenciju Grčke i propast sposobnih državnika koji su upali u dekadenciju, pripisivao je lošem izboru glazbe koju su slušali. I njegov učitelj i učenik, Sokrat i Aristotel pridodavali su sličnu važnost izboru glazbe koju se treba slušati. Sokrat je glazbu smatrao najmoćnijim sredstvom indoktrinacije i razvoja karaktera (ili njegovog nedostatka). Aristotel je također smatrao da je glazba važna za odgoj. Uvidio je da glazba potiče emocije i strasti i ovisno o vrsti glazbe koju slušamo, u nama se razvija određena emocija ili strast koja nam postaje navikom i oblikuje naš karakter, na dobro ili zlo. Ipak, smatrao je glazbu prikladnim elementom za osmišljavanje dokolice, a užitak u glazbi (ispravno odabranoj) osnovnom osobinom dostojanstvenog i slobodnog života kao predokusa ko-

načne svrhe čovjeka - *theorie*, tj, blaženog gledanja (Boga) koja se sastoji upravo od spomenutog uživanja (i ljepote).

Kršćanska srednjovjekovna misao o glazbi nadovezala se na antičku. Boecije je smatrao da je glazba dio nas koji nas ili oplemenjuje ili degradira. On i njegovi suvremenici glazbu su čuli i ondje gdje je danas ne čujemo, na tri temeljna polja: u skladu svemira i njegovog poretku (*musica mundana*), skladu tijela i duše (*musica humana*) i na polju instrumentalnih zvukova i zvuka ljudskog glasa (*musica instrumentalis*). Boecijev suvremenik, kineski filozof Su Ching smatrao je da nema boljeg sredstva od glazbe ako želimo promijeniti ljudsko ponašanje i njihove običaje.

Ako ćemo biti iskreni, ni danas stvarni nisu nimalo drukčije. Uviđamo da su drevni filozofi bili u pravu i da su i sada, nakon par tisućljeća, njihove misli itekako aktualne. To se jasno očituje upravo u fenomenu rock and rolla i njegovog „mladog brata“, heavy metala. Osjećamo potrebu za uživanjem te glazbe. Tko se to od nas nije našao u teretani, parku, gradskom

ODRAZ

prijevozu, na autoputu ili u nekom drugom trenutku dokolice i dao oduška deci belima što tutnje iz zvučnika ili slušalica? Veliki je broj nas bio i direktno na koncertima rock and rolla i heavy metal izvođača. No, jesmo li svjesni koliko nas ta glazba (i bilo koja druga) oblikuje i odgaja, upravlja našim nagonima, emocijama i mislima? Koliko utječe na formiranje naših životnih navika, a time u konačnici i na naš karakter? Toga su itekako svjesne diskografske kompanije koje su još od sredine 20. stoljeća krenule u komercijalnu eksploataciju snažne životne energije mladih, njihovog bunda, idealizma, nabujale seksualne vitalnosti i revolucionarnih nagnuća (što su, po sebi, pozitivne karakteristike, ali vrlo manipulativne) kroz poticanje proizvodnje glazbe koja potiče snažne nagone i emocije mladog čovjeka i usmjerava njegova razmišljanja i svjetonazor kroz, između ostalog, rock and roll i heavy metal glazbu.

Je li rock and roll i heavy metal glazba korisna ili štetna, poželjna ili nepoželjna? Služi li na izgradnju i usavršava-

nje čovjeka ili njegovo dekadenciji i moralnom urušavanju? Platon je bio u pravu. Činjenica jest da je dolazak rock and rolla na svjetsku glazbenu scenu protrešao društvenu strukturu i promijenio temeljne konvencije društva, poglavito po pitanju čudoređa. Naime, samo ime rock and roll je sleng izraz afroameričke zajednice, nastao u trećoj dekadi prošlog stoljeća, sinonim za ples, ali prije svega, sinonim za seks. Korijeni rock and rolla su raznovrsni, ali primarni utjecaj u biti imaju drevni afrički glazbeni plesni ritmovi nagašene senzualnosti, kakvu zapadno društvo dotad nije poznавalo. Dotad neviđeno otvoreno manipuliranje spolnim nagonom mladih, Elvisovo senzualno izvijanje zdjelice i zaluđeno vrištanje tinejdžerica bili su uvertira za razvitak novog mentaliteta kod mladih ljudi koji je kulminirao par desetljeća kasnije društvenim fenomenom koji nazivamo seksualna revolucija. Glazba *djece cvijeća* sa svojom kulminacijom na Woodstocku (i opijati koji su je pratili u pohvalnoj, ali krivo usmjere-

noj potrazi za novim društвom oslobođenim od američke ratne mašinerije i političke hegemonije kroz jedan tada poprilično masovan kontrakulturalni pokret tzv. „hipija“ bili su njezin integralni dio.

Činjenica jest da heavy metal svoje korijene vuče iz glazbe triju kulturnih bendova rock and rolla, pod utjecajem okultizma i sotonizma: Led Zeppelin, Deep Purple i, naravno, Black Sabbath. U svojoj klasičnoj formi ova glazba potiče negativne i destruktivne emocije, agresivnost, bunt, osjećaj izoliranosti, napuštenosti i nerazumijevanja, a ponegdje i otvorenog štovanja nečastivog.

Ali, ono što je važno naglasiti jest da i rock and roll i heavy metal više nisu novotarija. U međuvremenu su evoluirali u svom izričaju, s novim generacijama se donekle mijenjaju. Postali su sastavni dio kulture zapadne civilizacije i asimilirali se u društvo, koje ih je apsorbiralo, usvojilo i više ne predstavljaju za njega revolucionarnu promjenu. Rock and roll i heavy metal, stoga, više ne možemo ni izbjеći ni učinkovito iskorijeniti iz društva, već ga kao sastavni dio kulture trebamo i imamo dužnost oplemeniti. Isus nas je naučio da se ne suočujemo ovom svijetu. Također, Isus naučio da nije nečisto ono što ulazi u čovjeka, nego no što iz njega izlazi, iz njegovog srca. Glazbu stvaraju ljudi. Glazba je medij kojeg možemo i trebamo oblikovati, ona je naš izričaj, i mi smo ti koji je činimo korisnom ili štetnom, poželjnom ili nepoželjnom. Na nama je da napravimo pravi, koristan i spasonosni izbor glazbe koja ćemo uživati imajući na umu da nas ta glazba istovremeno oblikuje kao osobe. Koji bi onda bili kriteriji u izboru prikladne i poželjne rock and roll i heavy metal glazbe? Tri su osnovna kriterija:

1. Potiče li sami **instrumentalni ili vokalni dio glazbe** u tebi neobjasnivi nemir i nelagodu, negativne *osjećaje*, destruktivne *misli* i neravnotežu *nagona* ili pozitivne osjećaje, konstruktivne misli i integraciju *nagona*? Postoji suptilna razlika između vlastite depresije i empatije s tuđom boljom, između agresivnosti i pravedne ljutnje, između straha i strahopоštovanja (udivljenja pred Božjom veličinom).

2. Potiču li tekstovi, **stihovi** vokalno-instrumentalne glazbe u tebi neobjasnivi nemir i nelagodu, negativne osjećaje, destruktivne misli i neravnotežu *nagona* ili pozitivne osjećaje, konstruktivne misli i ispravan svjetonazor i integraciju *nagona*? Idolatrija nije isto što i štovanje Boga, seks nije isto što i ljubav, bol nije isto što i smislena patnja, relativizam nije isto što i sloboda, čovjek nije mjerilo svih stvari.

3. Sveti pismo uči nas da se čovjeka prepoznaće po njegovim plodovima. Kakav su životni, društveni i moralni **primjer** izvođači čiju glazbu slušaš? Žive li u skladu s onim o čemu pjevaju? Kakav im je odnos prema samima sebi i drugim ljudima i stvorenjima? U čijoj su službi? (jedan od očeva rock and rolla, slavni Bob Dylan primijetio je u svojoj pjesmi *You gotta serve somebody* da je čovjek nužno sluga: ili Boga, ili đavla, nema trećeg) Jesu li primjer ljubavi ili primjer egoizma?

Ako uzmeš ova tri kriterija izbora glazbe koju ćeš slušati i primijeniš ih na svoju kolekciju glazbenih ploča, CD-ova, sadržaj svoga laptopa ili mp3 playera, možda dođe do potrebe za drastičnim promjenama. Možda nećeš morati mnogo toga mijenjati. No, vrlo vjerojatno je da hoćeš, pogotovo kad su u pitanju tvoji omiljeni rock and roll i heavy metal bandovi i njihove glazbene kreacije. Znači li to i da je došlo vrijeme da se oprostiš s ta-

kvom vrstom glazbe? Ako želiš biti kršćanin, da, s većinom te glazbe morat ćeš se zauvijek oprostiti. Ne nužno sa svime, naravno. Ako pronađeš izvođače čije vokalno-instrumentalne ekspresije i život zadovoljavaju tri navedena kriterija, onda zamijeni tim novim izborom svoj dotadašnji glazbeni izbor. To će sigurno iziskivati vrijeme prilagodbe i promjene tvog vlastitog ukusa, određeno preodgajanje, što zna biti bolno i neugodno, ali ono će ti biti spasenosno i s vremenom će primjetiti pozitivne promjene u svom životu.

Želiš li sebi olakšati i skratiti potragu za tim novim glazbenim sadržajima, osvrni se na sljedeći popis izvođača rock and rolla i heavy metala. Radi se o tzv. kršćanskom (većinom i katoličkom) heavy metalu i rocku and rollu. Podijeljeni su u dvije osnovne kategorije. Prva kategorija su izvođači koji otvoreno priznaju svoja kršćanka vjerska i životna uvjerenja i otvoreno o tim iskustvima govore u svojim pjesmama.

1. Kršćanski rock and roll: Bože ovčice (hrvatski sastav, sudjelovali na Susretu katoličke mlađeži u Dubrovniku), Thirsting, Scott Stapp, Creed, Kutless, Skillet, Starfield

2. Katolički heavy metal: Effatha (hrvatski sastav, s posebnom dozvolom riječkog biskupa), Katholicus, Theandric, Theocracy, Demon Hunter, CradleCatholic

Drugu kategoriju čine izvođači koji ne pjevaju otvoreno o svom kršćanskem svjetonazoru, ali su odgojeni kao takvi (većinom katolici) i to se implicitno vidi u njihovoj vokalno-instrumentalnoj glazbi (pozitivna životna energija, optimizam i promišljanja kakva samo kršćanstvo može dati; zanimljivo je da kako stare i sazrijevaju ovi izvođači se vraćaju svojim odgojnim korijenima i sve otvoreniye ubacuju kršćanske elemente u svoju glazbu). Ovakvih je izvođača više nego onih izriči-

to kršćanskih, a među najpoznatije spadaju i neki najveći rock and roll izvođači današnjice. Izvođači/autori **kršćanskih kriješnika:** U2, Bon Jovi, Alter Bridge, Bruce Springsteen, Bob Dylan. Navedeni izvođači u ove tri kategorije samo su neki od mnogih. Na svakome od nas je da napravi svoj izbor. Treba imati na umu da su svi navedeni autori/izvođači samo grešni ljudi i da ni njihova glazba i životni primjer neće u potpunosti ispuniti tri ranije navedena kriterija izbora. U svakom žitu ima kukolja, i ako je netko kršćanin danas, ne znači da je to bio jučer ili da će biti i sutra. Nikoga se ne treba idolizirati, nitko nije izuzet od objektivnih kriterija i potrebno je kontinuirano propitivati sve. Ali, u odnosu na većinu u tim glazbenim žanrovi, ovi izvođači (i mnogi drugi) zaslужuju našu pozornost i podršku.

U konačnici, treba imati na umu da rock and roll i heavy metal glazba može biti dio naše **dokolice**, ali ona svakako *ne može* biti prvi izbor kad je u pitanju glazbena pratnja našeg *bogoštovlja i molitve*. To mjesto pripada onom žanru koji se u glazbenoj teoriji i praksi zove **sveta i liturgijska glazba**.

Ne smijemo zaboraviti, također, ni da primarna svrha glazbe nije evangelizacija (kao mnogi mladi danas pogrešno misle), nego **hvala i proslava Boga**. U tom smislu, rock and roll i heavy metal glazba trebaju proći još dugi put prilagodbe da bismo je mogli kategorizirati kao dio onog glazbenog izričaja kojeg nazivamo religioznom glazbom. Nažalost, mnogi olako u naše molitvene i liturgijske zajednice, susrete i slave ubacuju elemente glazbe kojoj ondje nije mjesto. Ako želimo sebi i drugima omogućiti i dosegnuti hyperuranius, theoriu, ili (preciznije i potpunije rečeno), kraljevstvo nebesko, na nama je da to ispravimo.

Važnost i uloga glazbe u liturgiji

Marko Vrkić

Crkva je oduvijek rado poticala ulogu glazbe i pjevanja u liturgijskim slavljima. Glazba je bila neizostavni dio svakog euharistijskog slavlja već od prvih kršćanskih zajednica pa sve do danas. Pjevanje u liturgiji ima veoma važnu i uzvišenu ulogu. Na taj način možemo izraziti pohvale Stvoritelju, hvaliti ga i zahvaljivati mu na čudesnim njegovim djelima. Ne postoji religija koja u svojim obredima ne uključuje glazbeni aspekt. Pjesmom se najbolje izražavaju naši osjećaji prema Bogu koji proizlaze iz dubine našeg bića.¹ Glazba je izvrsno sredstvo pomoću koje svoj duh možemo uzdignuti prema Bogu. Moramo nastojati Bogu pjevati više srcem nego glasom. Pjevanje oblikuje dušu vjernika, uvođi ga u misno otajstvo i učvršćuje jedinstvo okupljene zajednice. Ono označava radost Kristove prisutnosti među njegovim narodom. Stoga, Opća uredba kaže: „Neka se stoga pjevanje obilato koristi u misnome slavlju, s time da se poštuje duh pojedinih naroda i mogućnosti svakoga liturgijskoga skupa. Premda nije uvijek nužno, npr. u svagdanjim misama, pjevati sve one tekstove koji su po sebi namijenjeni pjevanju, treba općenito skrbiti da ne nedostaje pjevanje služitelja i puka u slavlјima nedjeljom i na zapovjedne blagdane. Ipak, u odabiru dijelova koji će se stvarno pjevati prednost neka imaju oni koji su važniji, a naročito koje svećenik, đakon ili čitač trebaju pjevati uz odgovaranje naroda, odnosno koje svećenik i narod trebaju pjevati skupa.“²

¹ Usp. Šime Marović, *Glazba i bogoslužje. Uvod u crkvenu glazbu*, Crkva u svijetu, Split, 2009., 109.

² Usp. *Rimski misal*, Opća uredba, 40., iz trećega

Koncilska konstitucija o svetoj liturgiji „Sacrosanctum concilium“

Ova konstitucija prvi je izglasani dokument na II. vatikanskom koncilu. Glavna misao u kontekstu govora o glazbi bi bila da je glazba nužni i sastavni dio liturgije. O glazbi je posvećeno šesto poglavje. Na samom početku konstitucije daje se na znanje da je glazba blago neprocjenjive vrijednosti te da je njezina svrha slava Božja i posvećenje vjernika. Nadalje, „bogoslužni čin po prima plemenitiji oblik kad se službe Božje svećano slave pjevanjem uz prisutnost svetih služitelja i naroda koji u njima djelatno sudjeluje“³. Potiče se na njegovanje blaga crkvene glazbe kao i na osnivanje pjevačkih zborova osobito kod stolnih crkava. Glazba bi se trebala njegovati u vjerskim odgojnim ustanovama poput sjemeništa, bogoslovija te u redovničkim novicijatima, a da bi se to postiglo moraju se brižljivo školovati učitelji koji će biti sposobni voditi crkvenu glazbu. Preporučuje se i osnivanje viših zavoda za sakralnu glazbu, a glazbenicima, pjevačima i djeci bi se morala osigurati liturgijska poduka. Što se tiče gregorijanskog pjevanja iznosi se jasan stav: „Crkva smatra gregorijansko pjevanje vlastitim rimskoj liturgiji; stoga neka ono u liturgijskim činima, uz jednakost ostalog, zadrži glavno mjesto“⁴. Polifonija i druge vrste sakralne glazbe nisu isključene iz bogoslužnih slavlja ako odgovaraju duhu liturgije. Pučko pjevanje se ta-

tipskog izdanja, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2004.

³ *Sacrosanctum concilium* (dalje SC), br.113, u: Dokumenti Drugog vatikanskog koncila, sedmo popravljeno i dopunjeno izdanje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.

⁴ SC, 116.

kodër treba njegovati, tako da se i puk aktivnije uključi u liturgijski čin. Konstitucija se dotakla i glazbe u misionarskim krajevima te napominje da se prema toj glazbi treba iskazati poštovanje i dati joj odgovarajuće mjesto u oblikovanju vjerskog osjećaja i bogoštovlja prilagođenom njihovu duhu. Stoga je zadaća misionara poticati u liturgiji i odgojnim ustavovama tradicionalnu glazbu. Pozornost se obraća i na službeno sviralo u liturgiji, orgulje o kojima se kaže: „Neka se u latinskoj Crkvi uvelike cijene orgulje sa sviralama kao tradicionalno glazballo čiji zvuk može crkvenim ceremonijama dodati divan sjaj, a srca snažno uzdići k Bogu i k uzvišenim stvarima“.⁵ Ostali instrumenti se također mogu koristiti u liturgiji uz suglasnost mjerodavnih crkvenih vlasti, te ako odgovaraju dostojanstvu mjesta i potiču vjernike na pobožnost. Zadnji članak odnosi se na skladatelje, njihovo skladanje i tekst skladbi. „Neka se skladatelji, prožeti kršćanskim duhom, osjećaju pozvanima njegovati sakralnu glazbu te povećavati njezino blago. Neka skladaju napjeve koji će se isticati značajkama prave sakralne glazbe i koje će moći pjevati ne samo veći pjevački zborovi, nego će također odgovarati manjima, te će pripomagati u djelatnom sudjelovanju cijelog vjerničkog skupa. Tekstovi određeni za sveto pjevanje neka budu u skladu s katoličkim naukom, štovise, neka se najradije uzimaju iz Svetoga pisma i liturgijskih vrela.“⁶

Glazba u Općoj uredbi Rimskog misala

Odredbe koje se odnose na pjevanje i sviranje se nalaze u drugom i petom poglavljju. Ponajprije se ističe važnost pjevanja u bogoslužnom činu. Prve kršćanske zajednice su se skupljale kako bi mogle pje-

vati svom Gospodinu. Pjevanje nas čini radosnim i jednodušnim u slavljenju Boga.⁷ Istiće se da pjevanje bude itekako zastupljeno u misnom slavlju, ali da se poštuje duh pojedinih naroda. U odabiru dijelova koji će se pjevati, važnost se uvijek treba dati onim važnijim, poput onih koje svećenik treba pjevati uz odgovaranje puka, ili gdje svećenik i narod pjevaju skupa. Ukazuje se na važnost gregorijanskog pjevanja koje je već od davnina ustaljeno u našoj liturgiji. Budući da se sve češće sastaju vjernici iz različitih naroda, bilo bi poželjno kad bi naučili neke pjesme na latinskom jeziku kako bi dobili osjećaj zajedništva i jedinstva svih kršćana.

U Općoj uredbi stoje i neke upute za prostor pjevačkog zbora i glazbene instrumente. Pjevački zbor treba se smjestiti na prikladno mjesto u crkvi, ovisno o rasporedu pojedine crkve. Pjevački zbor je dio okupljene zajednice sa službom koja daje dodatnu ljepotu bogoslužnom činu. Svakom

⁵ SC, 120.

⁶ SC, 121.

⁷ Usp. Dj 2,46

članu zbora treba biti omogućeno potpuno sudjelovanje u euharistiji.

Orgulje i druga glazbala potvrđena od crkvenih vlasti trebaju stajati na prikladnom mjestu i pomagati pjevačkom zboru i narodu kad pjeva. Njihovo sviranje u određenim crkvenim razdobljima treba kontrolirati. „U vrijeme došašća neka se orgulje i druga glazbala koriste u mjeri koja odgovaraju duhu toga vremena, kako se ipak ne bi pretkazala potpuna radost Gospodinova rođenja. U vrijeme pak korizme sviranje orgulja i drugih glazbala dopušta se samo kao potpora pjevanju, osim u nedjelju Laetare (IV. korizmene nedjelje) te na svetkovine i blagdane.“⁸

Pjevanje i shvaćanje Božje riječi

U euharistijskom slavlju važno mjesto pripada Božjoj riječi, ponajprije evanđelju. To je trenutak kada cijela zajednica pozorno sluša i usvaja Božju riječ. Taj trenutak nikako ne može biti nebitan ili svakidašnji. Dolazak Božje riječi je uvijek svečan i pruža nam veliku radost i nadu. Ona se teško može shvatiti ako njen dolazak u ljudska srca nije prožet ozračjem svečanosti i novosti. U današnjem vremenu dobiva se dojam da je jedini razlog pjevanja još samo onaj estetski.⁹ Tako možemo primjetiti da se sve rjeđe preko misnih slavlja pjeva evanđelje. Naravno, evanđelje nije predviđeno da se uvijek pjeva. Prema tome razlikujemo svečane, pjevane i čitane mise. Stoga bi bilo preporučljivo pjevati evanđelje barem na nedjeljnim i drugim svečanim misama. „Osim toga, pjevanje evanđelja nije posvuda ostvarivo jer često ovisi i o

pjevačkim sposobnostima đakona, odnosno predsjedatelja liturgije.“¹⁰ No, poznati su nam mnogi razlozi za pjevanje evanđelja kad je to ostvarivo. Glazba, a time i pjevanje djeluje najsnažnije od svih umjetnosti. Pjevanjem izražavamo posebnost i sjećanost određenog trenutka, jer pjevanje brzo osvaja čovjeka, ono na tajanstven način upravlja njegovim osjećajima koji mogu uzdići njegovu dušu prema rajskim visinama. Mogli bismo stoga reći da je pjevanje prijelaz iz svakidašnjeg stanja u nesvakidašnje. Ono zahtjeva od nas bezuvjetnu pozornost i stav slušanja. Kod pjevanog evanđelja, vjernik je gotovo prisiljen prvo slušati evanđelje, a onda o njemu razmišljati. Jer da bismo razumjeli evanđelje, potrebna je prvo potpuna pozornost, pa tek naposljetku slijedi razmatranje o Božjoj riječi. Tako Božja riječ, ako joj se mi istinski otvorimo, prodire u sve dubine našeg bića, zahvala nas i obuzima. Možemo doći ponekad u opasnost da Božju riječ želimo razumjeti na brzinu, bez radikalne unutarnje promjene, najčešće zbog našeg egoizma koji ne dopušta da u nama djeluje Božja riječ te da nas ona promijeni.¹¹ Upravo zbog toga bi pjevanje trebalo biti način za nutarnji pristup razumijevanju Svetog pisma.

Riječ i pjevanje u slavljenju svete mise

Drugi vatikanski sabor ide prema novom usmjerenju oblikovanju crkvene glazbe u liturgiji. Glazba je ponovno postala u službi liturgije, nije izdvojena cjelina. Postaje sastavnim dijelom liturgije. Glavna dužnost pjevačkog zbora postaje podupiranje vjernika u pjevanju. O glazbi nikada ne govorimo kao o izvanjskom elementu ili pasivnom promatraču bogoslužja. Liturgijska

⁸ Rimski misal (iz trećeg tipskog izdanja), 313., Kršćanska sadašnjost (sedmo izdanje), Zagreb, 2004.

⁹ Usp. Ivica Raguž, „Pjevanje otvara shvaćanje Božje riječi“, u: Živo vrelo, 24 (2007.), 9., 14.

¹⁰ Ivica Raguž, „Pjevanje otvara shvaćanje Božje riječi“, u: Živo vrelo, 24 (2007.), 9., 14.

¹¹ Isto, 15.

glazba je u sebi bogoslužje i na prvom mjestu joj je slavljenje Boga. Ona nas na neki način oslobađa od navezanosti na zemaljsko i uvodi u susret s Bogom. Liturgija nije zbog nje svećana, nego se svećana liturgija najbolje izriče upravo uz pomoć glazbe i pjevanja. Tako možemo kazati da je glazba veoma prikladni jezik iskazivanja vjere i štovanja našeg Gospodina. U Svetom pismu susrećemo citat: „Pjevajte Bogu pjevači vrsni!“ (Ps. 47,6) Kvalitetu liturgijskog pjevanja nadilazi vrsnost glazbenog umijeća. „Vrsnost liturgijskog pjevanja, o čemu govori hrvatski prijevod psalma, odnosi se na razumijevanje umom, dušom i srcem. Pjesma je odjek razumijevanja i prihvaćanja riječi. Kroz pjesmu riječ odjekuje u vjernikovu biću. Čovjek pjesmom nadilazi izgovaranje riječi. Kroz pjesmu riječ prožima čovjeka.“¹² Glazba interpretira riječ, govori o čovjekovoj povezanosti s riječju. U kršćanskoj glazbenoj tradiciji ta riječ je najčešće bila iz Svetog pisma. Cijela Božja riječ, osobito Psaltir, predstavlja najstariju liturgijsku pjesmaricu kršćanske zajednice. Ona je temeljna odrednica liturgijske glazbe.

Mogli bismo reći da je pjevač uvijek na ispitu vjere. On bi pjevanjem trebao ispovjedati svoje divljenje Bogu, te nastojati da glas ne nadjača riječ. Pjevač služi okupljenoj zajednici tako što pjesmom naviješta Božju riječ. „Pjevačev je glas ruho riječi koja se u liturgiji utjelovljuje i spasenjski daruje.“¹³ Stoga pjevanje spada u poseban oblik isповijedanja vjere i iskazivanja štovanja. Pjevači, psalmisti, animatori i voditelji pjevanja imaju veliku zadaću u izgrađivanju liturgijskog slavlja i trebaju njegovati određeni sluh za liturgiju, a ne samo ispunjati vjernike ugodnom ili svečanom glaz-

bom. Pri odabiru pjesama za euharistijsko slavlje trebaju se marljivo pripremiti, te izabrati pjesme s obzirom na liturgijski dan, na liturgijsko vrijeme, na zajednicu koja slavi, na crkveni kontekst, na sadržaj blagdانا, na Božju riječ koja je predviđena za taj dan te na molitvene (euhološke) tekstove.

Izostanak liturgijskog oblikovanja glazbe očevidan je posebno u slavljenju sakramenata ženidbe i kršćanskog sprovoda, pa se pjesme posuđuju iz raznih neliturgijskih izvora. Tekstovi tih pjesma su najčešće nevlastiti, nesrodnici, često i neliturgijski (npr. *Ave Maria*). U bogoslužje tada ulazi glazba koja u sebi nema elemente religioznog, već profanog i time pomalo „narušava“ sakralnost dотičnog obrednog čina.

Glazba nipošto ne smije postati zapreka liturgiji u oblikovanju Crkve. Nadalje, ona je služiteljica liturgije, te ima zadaću pružati govor koji otkriva ljepotu liturgije iznutra. „Ona treba odgovarati obrednom redu da bi u njemu i kroz njega afektivno aktualizala odnose vjere.“¹⁴ Veliki problem današnjice je što mladi animatori pjevanja po našim crkvama nisu liturgijski poučeni. Stoga se u liturgiju često stavlja ono što je zapravo neliturgijsko. Voditelji crkvenog pjevanja bi trebali barem u nekim segmentima zadovoljiti preporuku liturgijske konstitucije Drugog vatikanskog sabora. Trebalo bi isto tako učiti s pukom i druge popijevke koje se nalaze u našoj službenoj liturgijskoj pjesmarici, koje su tekstualno i melodijski dobre, a puk ih lako može usvojiti. Naposljetu, mislim da je dužnost svakog laika, sjemeništarca, bogoslova ili svećenika upoznati bogatstvo, ljepotu, ali i propise i norme liturgijske glazbe. Tada će euharistijsko slavlje biti mnogo potpunije i svečanije za svećenika i okupljene vjernike.

¹² Ante Crnčević, „Riječ i pjevanje u slavljenju vjere“, u: *Živo vrelo*, 24 (2009.), 9., 3.

¹³ Isto, 4.

¹⁴ Ivica Žižić, „Glazba između antropologije i estetike“, u: *Živo vrelo*, 27 (2010.), 11., 7

Obitelj – sjemenište ljubavi

Mate Milas

U sveprisutnoj galami svijeta jedna riječ, možda kao nikada prije, iskače nad gomilom žamora svakojakih riječi – obitelj. Kako bih mogao o tome što bolje i više pisati, prisiljen sam vratiti se u svoje djetinjstvo. Moji roditelji učili su me tada (ali, ne toliko riječima koliko djelima) kako je obitelj na kraju napornog radnog dana, na kraju svake ratne bitke ili teškog i zahtjevnog školskoga dana, najvažnija stvar u životu. Imati za koga živjeti, žrtvovati se – zar postoji išta ljestve, bolje ili svetije od toga? Nema! Vođen primjerom svojih roditelja, naučio sam koliko i što točno obitelj uopće znači i što znači žrtvovati se za nju, a to bi značilo: učiniti je svetom i ute-meljiti je na ljubavi. Nisam trebao latinski jezik kako bih spoznao značenje riječi žrtva, jer u izvornom značenje *sacrificium* (na hrvatski *žrtva*) znači učiniti (*facio*, 3.) svetim (sacer, 3). Otac – koji je osim svoga ratnog puta nosio i vodio veliki dio našeg obiteljskog puta; majka – koja je svojim žrtvama uzimala sebi iz usta kako bismo brat i ja, u konačnici, živjeli! Obitelj je riječ koja mi izaziva ugodnu toplinu, nedoljivu milinu, neopisivu radost i na koncu – neuništivu ljubav. Ljubav iziskuje žrtvu! Sam Isusu je rekao: „Tko god vrši volju Božju, on mi je i brat i sestra i majka. Volja Božja je ljubiti poznanika i nepoznatika jednako, i to je također i „nauk“ kršćanskoga temelja obitelji.

Obitelj štiti ljubav, ne drži je u kavezu i samo za sebe, ono naučeno u njoj ide dalje, ide van kruga obitelji, ide u svijet. Obitelj je sjemenište ljubavi u kojoj se to posijano sjeme razvija kako bi u zrelosti donijelo plodove. Da, to je obitelj! Uništiti

to sjemenište (što mnoge kulture danas nastoje raznim slobodnoumnim „idejama“ učiniti) značilo bi dovesti u pitanje ljudskost ljudskoga roda, kao i ono bitno što posjeduje, a to je ljubav (ma koliko ljudi mislilo da nije tako) i njena djela na samome koncu! Zašto ovaj svijet tako čini i želi – d(r)ugo je pitanje, na koje možemo imati razne i svakojake odgovore. Možda je to do kapitalizma, liberalizma, konzumizma itd. Ne znam, niti ču u ovome razmišljanju dati sebi za pravo o tome pisati i

propitkivati. No, jasno je jedno – danas je obitelj poprimila potpuno novi značaj koji je izazvan „modernom“ (sarkazam!) kritikom i izradom novih društvenih vrijednosti, u kojima obitelj ne zauzima toliko visoko i bitno mjesto.

Svađe u obitelji su nešto najnormalnije što sam doživljavao u svojoj mladosti. I dan danas me začudi ako ijedan dan prođe bez bar maloga rječkanja. Bitno je nglasiti da bi one trebale biti konstruktivne, izgrađujuće, a nikako izazivati razdore. U

onim obiteljima kojima je temelj istinit – ljubav – u njima svađa izaziva jedino konstruktivnost. Tako se i naš fakultet na neki način vidi kao obitelj – mali broj studenata i profesora, prisni odnosi, većina se poznaje ili bar zna nešto o pokojem studentu i profesoru, sve ove stvari čine naš fakultet intimnijim od ostalih koje imamo u okruženju, a samim time i nekako obiteljskim. Kad bi temelj i naše fakultetske obitelji (SVIJU) bila ljubav, kad bismo svi mi bili Isusova braća i sestre i majke, tada bi svaka svađa ili kritika vodila boljoj izgradnji, boljim odnosima i razumijevanju. No,

većina nas šuti, a šutnja u međuljudskim odnosima je gora od ijedne svađe. Ona razara, uništava. Šutnja ne liječi niti popravlja – znam iz iskustva, bilo na fakultetu, obitelji, na poslu.

Obitelj ne bi trebala stremiti kompromisima ili konsenzusima! To joj nije smisao! Obitelj je jedno tijelo, ona je vlak na jednoj pruzi, ka jednoj stanici. Obitelj nema dvije lokomotive; jedna je – LJUBAV!

Zato: ne šutite - ljubite! Ne rušite - gradi! Jedino takva obitelj može biti sjemenište ljubavi!

Teretana duha – jesu li sport i rekreacija samo sporedna stvar u našem studentskom životu?

Danko Kovačević

„Nijedan građanin nema pravo biti amater u pogledu fizičkog treninga; to je dio njegove društvene uloge. Dužan je održavati sebe u dobroj tjelesnoj kondiciji i tako biti spremam služiti svojoj državi u svakom trenutku, ako se javi potreba.....Koja sramota za čovjeka je ostarjeti a da nikad ne upozna ljepotu i snagu za koju je njegovo tijelo sposobno!“ - Sokrat

Kad ovako nešto izjavi onaj kojeg smatraju ocem zapadne filozofije, onda to ima određenu „težinu“ i vjerodostojnost. Sokrat nije samo teoretičar, već je i sam bio hrabar i pouzdani vojnik, poznat po svojoj tjelesnoj snazi i legendarnoj izdržljivosti, ne samo za šankom gostonica, nego prije svega na ratnom polju. Tjelovježba ne doprinosi samo ljepoti i snazi, nego i zdravlju. Prvi je to, navodno, primjetio (nedugo nakon Sokrata) i Juvenal iz Akvina, izgovorivši onu slavnu rečenicu: *Zdrav duh u zdravom tijelu.*

Njegov suvremenik, sv. Pavao, dao je novu dimenziju našoj spoznaji o ulozi i važnosti tijela u životu kršćanina (1 Kor 6,19-20). Sport je od davnina sastavni dio života ljudske zajednice. Olimpijske igre nisu nastale samo kao izraz potrebe da se izbjegnu ratovi i preusmjeri i kanalizira agresivnost, borbenost i natjecateljski duh. One su i manifestacija one temeljne transcendentalne ljudske potrebe duha da raste, razvija se, nadilazi vlastite granice, čineći to sve brže, više i jače. Sport je učitelj zajedništva i priprema za sami život i njegove borbe, izazove i poteškoće. U svjetlu svega navedenog, upitaj se: kakvu ulogu sport ima u tvojem studentskom životu? Kako te sport usavršava (ili ne) i iz kojih razloga se baviš ili ne baviš sportom? Imaš li uopće priliku baviti se sportom tijekom studija i tražiš li tu priliku?

Ako pogledamo stanje na našem Sveučilištu i našem fakultetu, prilike za sport postoje u velikom broju. Od natjecanja na području Hrvatske najvažnije je **Sveučilišno sportsko prvenstvo Republike Hrvatske** koje u svake godine organizira Hrvatski sveučilišni sportski savez u sljedećim sportovima: **košarka, mali nogomet, rukomet, odbojka, stolni tenis, šah, odbojka na pijesku, rukomet**. Termin održavanja navedenog natjecanja je početkom svibnja, a Sveučilište u Splitu predstavljaju ekipе koje se formiraju od najboljih studenata na prvenstvima našeg sveučilišta u pojedinim sportovima. Stoga, na nama je da se prijavimo i organiziramo. Studenti našeg fakulteta i ove godine su sudjelovali u sportskim natjecanjima Sveučilišta u nogometu i košarci. No, možda misliš: većina nas studenata ipak smo samo sportaši rekreativci i nismo imali prilike baviti se organiziranim sportom prije dolaska na studij. Nemamo vještine i sposobnosti koje su dovoljno razvijene za natjecateljsku razinu. To je istina, ali ni to, bar što se tiče nas studenata KBF-a Split, ne bi trebao biti izgovor za ignoriranje sporta, jer uvjete imamo: sportske terene, prekrasno brdo Marjan, a odnedavno i mogućnost korištenja teretane pri franjevačkom klerikatu

na Trsteniku uz jako povoljne uvjete (i studentske popuste po ostalim gradskim teretanama). Jedino što nam je potrebno je dobra volja i malo bolja organizacija slobodnog vremena.

Ostaje onda samo pokušati se dobro motivirati i krenuti. To je moguće ako uviđiš koje su konkretnе **koristi sporta** za tvoj život. Pa koje bi to onda bile koristi? One su **tjelesne**, ali i (još više) **duhovne**. Prije svega, tјelovježba te **opušta**. Smanjuje stres. Nakon napornog treninga spavat ćeš kao beba i imati apetit kao kralj. Nadalje, trening ti **povećava usredotočenost**. Uči te živjeti u sadašnjem trenutku. Tjera te da izideš iz svoje glave, iz bjesomučne jurnjave svojih misli. Vraća te u stvarnost. Kad podignes 50 kilograma ili trčiš po grbavoј trim-stazi ili za laptop, ne razmišljaš ni o jučer ni o sutra, nego o sadašnjoj sekundi, idućem udahu zraka, koraku koji ćeš poduzeti da ne padneš u žbunje pokraj staze, odnosno, spasiš živu glavu ispod prijeteće hrpe željeza koji si podigao iznad glave. To željezo ti ne laska, ne hvali te, ne više na tebe, neće te prevariti. Uvijek daje povrat na uloženo. Željezo je tvoj nobjektivniji „priјatelj“. Pedeset kilograma uviјek ostaje pedeset kilograma. Napor kojem se podvrgavaš čini te **poniznim**. Realnije procjenjuješ sebe i svoje vlastite sposobnosti. One su često manje od onog što inače voliš isprazno zamišljati o sebi. Ali ujedno se učiš **diviti** bogomdanim mogućnostima, potencijalu kojeg čovjek ima, danim kao u sjenmenci gorušice. Uviđaš da one mogu rasti više nego si ikad dotad slutio. Temeljni zakon napretka u sportu je **progresivno preopterećenje** – iz dana u dan činiti brže, više, jače, malim koracima. Isti zakon može se primijeniti i u našem duhovnom životu. Sport te uči važnosti **zajedništva**, jer do uspjeha na sportskom terenu, kao i u životu, ne možeš doći sam. Isto tako, uspjeh drugih je uviјek rezultat natjecanja s tobom. Ako si i izgubio ili si „poražen“, pobjeda tvoga supar-

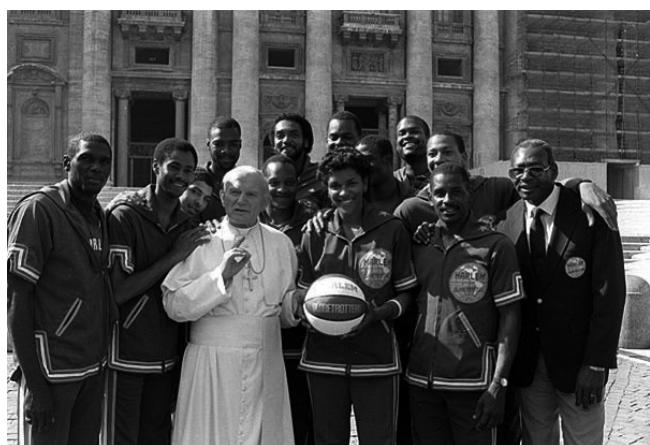
ODRAZ

nika je i twoja pobjeda jer on do nje ne bi došao da ga ti nisi „natjerao“ da se trudi i izvucao iz njega ono najbolje. Počinješ cijeniti čovjeka do sebe, on prestaje biti tvoj suparnik i postaje tvoj bližnji, tvoj brat i najbolji prijatelj. Lomi se tvoj ego. Počinješ shvaćati vrijednost fair-playa i sportskog duha. Svijet voli pobjednike, ali osvajač zlatne medalje nikad ne bi bio to što je da se nije natjecao sa svima ostalima. Njegova pobjeda je pobjeda sviju. Pobjeda sporta, jer u međusobnom natjecanju unaprjeđujemo sposobnosti jedni drugima. Počinješ shvaćati da porazi i padovi mogu biti i velik korak naprijed, jer ti pokazuju gdje grijesiš i u kojim ele-

malim stvarima; idućem udahu, toploj vodi, mekoj postelji, krovu nad glavom. Sport tako čini **skromnim** i pretvara u čovjeka **zahvalnosti- euharistijskog čovjeka**. Život postaje jedna velika zahvala i **slavljenje** Boga.

Ali, rekreacija koju ti sport daje ne dolazi samo od treninga. Bitna su još dva elementa: *prehrana i odmor*. Prehrana, osim što obnavlja tvoje tijelo, može biti i važna vježba duha. Dosadašnja istraživanja na području nutricionizma pokazala su da tzv. paleodijeta nudi najbolje rezultate kad je u pitanju opće zdravlje i prevencija raznih oboljenja. No, ovakav način prehrane je zanimljiv nama studentima (pogotovo studentima te-

ologije i filozofije) kao svakodnevna duhovna vježba zbog elementa **posta** koji je njen sastavni dio (ne jede se ništa do ručka; tako se potpomaže čišćenje organizma i obnova enzimske baze probavnog trakta). Također, naglašavajući večeru kao glavni obrok dana, ovaj način prehrane povećava ti **učinkovitost** (manje obilan ručak i bez ugljikohidrata znaci da nećeš biti pospan/a u popodnevnim satima i op-

mentima možeš i trebaš napredovati i usavršavati se. Redoviti trening uči te **radnoj etici**. Razvija radne navike a napredak koji postišeš u vještini ili snazi i izdržljivosti uči te važnosti *upornosti, ustrajnosti i pozornosti za detalje*. Napor tijela priprema te za napor i **askezu duha**, a glad koja uslijedi podučava te da si u svojoj dubokoj biti jedno ovinsno biće. Tjelovježba je zapravo jedna velika *vježba disanja*, kao i sam život. Sve postaje tako jednostavno; udah, izdah i prostor između. Život počinješ gledati kao jednu veliku **vježbu davanja** (otpuštanja) i **primanja**. Prestaješ i sami zrak uzimati zdravo za gotovo i sve počinješ shvaćati kao dar. *Raduješ se*

ćenito oduzima manje vremena), unaprjeđuje tvoj društveni život (večer kao glavno vrijeme izlazaka uvijek bolje izgleda uz dobru večeru i piće nego uz gladovanje), poboljšava san (dobra večera je najbolji prirodnji „analgetik“ i „opijat“) i dodaje jednu novu duhovnu dimenziju tvom blagovanju - Isus, naime, nije sa učenicima slavio *posljednji ručak* nego Posljednju večeru; ako odlaziš na popodnevnu misu, obilna večera je prirodni „nastavak“ euharistijske gozbe i zajedništva sa kolegama. Odmor je također važan element i tjelesne i duhovne rekreacije. Kako bolje spavati? Spavaj samo noću. Zaspi prije ponoći (sat sna prije ponoći vrijedi kao

dva iza ponoći), krevet na kojem spavaš kroz isključivo za san (a ne za učenje ili razonodu), ne izlaži oči jakim umjetnim izvorima svjetla par sati prije sna (računalno, televizor, neonska svjetla) i uvijek se ujutro ustaj u isto vrijeme (odlazak na spavanje ne mora biti uvijek u isto vrijeme). Svom noćnom odmoru možeš dodati i duhovnu dimenziju: svaki odlazak na spavanje je zapravo *vježba umiranja*. Vježba **nenevezanosti**. Zaspis. Hoćeš li se ujutro probuditi? Ne znaš. To je prilika za predanje Gospodinu svaku večer prije nego usneš. Jer jednom će doći dan kad se više nećeš probuditi (u ovom svijetu). Isto tako, svako je buđenje *vježba uskrsnuća*. Odjednom si tu; budan, postojiš. Buđenje je vježba zahvalnosti za darovani život. Zahvali Gospodinu na svakom buđenju, i dan će ti izgledati sasvim drukčije.

Ako ti sve ovo nije dovoljno za motivaciju, pogledajmo što o sportu i njegovoj ulozi u životu kršćanina kaže svetac naših dana, sv. Ivan Pavao II.: „Čovjek je tjelesno biće i može se igrati kako bi razvijao darove koje mu je Bog povjerio. Kroz igru čovjek razvija otvorenost prema drugima, ali mu je sportska igra samo ‘sredstvo, a životnu igru pred

Gospodinom’. Sv. Pavao je upotrijebio sliku atletičara evangelizirajući kršćane u Korintu kako bi dočarao smisao kršćanskog života (1Kor 9,24-25). Kršćani mogu pronaći u sportu prikladnost za razvitak kardinalnih vrlina razboritosti, pravednosti, snage i umjerenosti, dok „trče“ za „vijencem koji je neraspadljiv“. Sport može poslužiti kao izričaj najplemenitijih energija unutar čovjeka i njegove sposobnosti da nadavlada poteškoće i postavi ciljeve koji se dosiju kroz žrtvu, velikodušnost i odlučnost u suočavanju sa poteškoćama natjecanja. Sport je svojevrstan živčani sustav suvremenog svijeta i novo polje rada za sve crkvene aktivnosti. On otvara Crkvi nove mogućnosti i pokazuje se kao pogodan kanal za evangelizaciju. Sport, zapravo, može dati, sebi svojstven, učinkovit doprinos miru i razumijevanju među narodima i uspostavi jedne nove civilizacije ljudi bavi.“

Stoga, kako reče Coubertin: Važno je sudjelovati.

Što čekaš?

S vremena na vrijeme isključi laptop, zaklopi knjigu i...pokreni se!

Cristiano Ronaldo, milijuni i prava vrijednost

Darko Rapić

Kao ljubitelju nogometa i sporta uopće, nezaobilazna informacija s početka nove godine bila mi je: „Cristiano Ronaldo osvajač je Zlatne lopte!“ Nakon toga uslijedila je očekivana lavina reakcija, ponajprije na Facebooku. Neki smatraju da je Ronaldo apsolutno zasluzio taj naslov, neki da je to nepravda, i slično. Kroz te rasprave primjetio sam da je Ronaldovo

osvajanje titule najboljeg igrača u protekljoj godini više pogodilo one koji favoriziraju ostala dva kandidata nego li same kandidate. Iz reakcija bi se dalo zaključiti da su Ronaldovom titulom bili oštećeni navijači Messija i Riberyja, kao da su oni bili kandidati za najboljeg igrača i nisu uspjeli doći do samoga vrha. S druge strane, reakcije onih čiji je favorit pobijedio

nerijetko su bile nasladivanja uzdignutih glava. Ono što mogu primjetiti u cijeloj toj situaciji jest koliko ti ljudi njeguju neispravne ljestvice vrijednosti, ili drugim riječima, koliko iz njih izviru kompleksi.

Što reći o kompleksima? Mislim da ih je svatko doživio. Netko više, netko manje. Osobe koje u sebi kriju nekakav kompleks doživljavaju svijet kao konkureniju, kao borbu u kojoj moraju dosegnuti određenu stepenicu na nekom području na kojem će biti priznati. Ako im to nije moguće ostvariti, tada postoji mogućnost da

žemo uzeti uspjeh. Primjerice, tko postane najbolji igrač svijeta, vrijedan je. Onaj tko ne postane najbolji igrač svijeta, on je neuspješan i loš nogometničar. On je nebitan. Onaj tko osvoji Ligu prvaka je vrijedan, drugi nisu. Na vrhuncu ljestvice vrijednosti može biti novac, vlast, inteligencija, izgled... Da, svijet je rekao da djevojka mora biti 90-60-90, a ona to nije pa definitivno ne vrijedi. Čovjek se želi osjećati vrijednim i to je u redu. Međutim, ono što nije uredu je shvaćanje onoga što čovjeka čini vrijednim. Može se nabrojati stotinu primjera. Ali, ako je čovjek mlađ i lijep, ta mladost i ljepota prolazi bez obzira kojim se kremama mazao...

Može li se čovjek boriti protiv toga? Naravno! Najveće oružje u borbi protiv kompleksa i neispravnih ljestvica vrijednosti jest Božja Riječ. Ona nam nudi ispravnu ljestvicu vrijednosti. Čovjekova vrijednost ne mjeri se time koju je školu završio, koliko ima novca, iz kojega je grada i obitelji, je li iz Hrvatske ili s Farskih otoka, je li muško ili

to prenesu na druge ljudе. Tako otac može polagati velike, čak i nerealne nade u svoga sina, a netko polaže nade u svoga najdražeg nogometnika. Svaki pojedinac tijekom života postavlja i uređuje svoju ljestvicu vrijednosti koja se kreće od onoga što mu je najvažnije i najbitnije u životu, do onoga što mu je manje bitno. Ako ljestvica vrijednosti nije ispravna, onda otvara vrata kompleksima; prema mjerilima svijeta vidi kako ima ljudi koji su bolji od njega, koji su uspješniji, pa sebe počne doživljavati kao nekoga tko nije vrijedan. Kao primjer neispravne ljestvice vrijednosti mo-

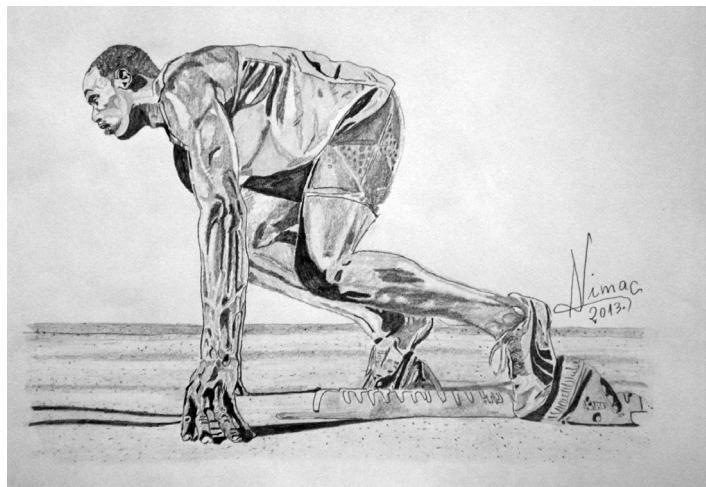
žensko... Njegova vrijednost ne procjenjuje se na temelju lajkova na fejsu ili brojem tagova na slikama. To su sve promjenjive stvari. Samo je jedan najbolji nogometničar na svijetu. I onaj drugi je sjajan nogometničar, ali nije prvi. Bez obzira što je bolji nogometničar od ostalih sedam milijardi ljudi na svijetu, jedan postoji ispred njega i ostavlja ga u sjeni. Jedna je *misica* na svijetu. Jedan je najbogatiji na svijetu. Uvijek samo jedan, svi su ostali ispod njega. Tako funkcioniра ovaj svijet. Samo je jedno mjesto na vrhu, a to mjesto i onoga kome to mjesto pripadne svijet najviše voli. To je

Colonia sjajno otpjevala još davne 2001. godine. Sjetimo se da su se i sami apostoli među sobom prebirali tko je od njih prvi!

No, Bog tako nije zamislio. U Božjem naumu je da svaki čovjek ima istu vrijednost. Vrijednost čovjeka je u tome tko je on i kako je nastao: „*Na sliku Božju stvori Bog čovjeka, muško i žensko stvori ih*“ (Post

1,27). Njegova vrijednost je u tome da je slika Božja. On je slika Onoga kojemu se anđeli u vječnosti dive i kliču: „*Svet, svet, svet...*“ (Otk 4, 8). Stvoren je kao originalna slika Božja. Na toj slici, kao i u umjetnosti, stoji autorski potpis – Bog! U današnjoj umjetnosti mogu postojati dvije identične slike. Ali ako je na jednom potpis Pablo Picasso, vrijednost te slike bit će velika, dok će ova druga slika bez potpisa Pablo Picasso ili nekog drugog velikog slikara imati malu vrijednost. Isto je i s čovjekom koji u sebi nosi potpis Boga, a ne praoča čimpanze ili koga drugoga. Međutim, to Božje djelo bilo je „ukradeno“. Zmija je prevarila čovjeka koji je tako bio izbačen iz Edenskoga vrta. Čovjek je upao u grijeh, a grijeh ga je odvojio od Boga. No, Bog je tada čeznuo za čovjekom i dao je svoga Sina kao cijenu otkupljenja. Stoga čovjek nije otkupljen nećim raspadljivim, srebrom ili zlatom, nego dragocjenom krvljku Krista, Jaganjca nevina i bez mane (1 Pet 1,18-19). Tolika je vrijednost čovjeka. Onoga s čelavom glavom i dugom kosom, s dugim ušima, malim nosom, uspješnog, neuspješnog... Svatko ima istu vrijednost.

Ilustrirao: Ante Nimac

Tu ne postoji ni prvi ni zadnji. Svi su isto vrijedni.

Cristiano Ronaldo proglašen je najboljim igračem na svijetu za prethodnu godinu. Ali to nije gotovo. Sljedeće godine je novo proglašenje, pa godinu dana poslije još jedno, pa još jedno... U ovom svijetu potrebno se je uvijek iznova dokazivati i biti na vrhu. Messijeve četiri zlatne lopte pale su u zaborav, jer on više nije prvi. Sljedeće godine Ronaldo može pasti u zaborav. Moćna momčad Barcelone više nije pod tolikim sjajem, sad je Bayern „u điru“. S druge strane, čovjek Bogu ne treba dokazivati svoju vrijednost. On je Njegova neprocjenjiva slika. Daleko vrijednija negoli slika Kartaši Paula Cezannea koja je 2011. godine prodana za rekordnih 269 milijuna dolara. Najveća nagrada koju čovjek može dobiti jest da čuje riječi: „*Valjaš, slugo dobr i vjerni! Uđi u radost gospodara svoga*“ (Mt 25, 21). Stoga je pozvan da krene u jedno drugačije natjecanje. Poput maratona, pozvan je da upregne sve sile u trkalištu života ne kako bi *osvojio raspadljivi vrijenac, već onaj neraspadljivi*, život vječni (1 Kor 9, 24).

Navijačka simbolika

Marko Vrkić

U današnje smo vrijeme svjedoci stvaranja subkulture nogometnih navijača. Karakteristike takve jedne grupe su: grupna solidarnost, teritorijalnost, maskulinitet i nasilje. Upravo pomoću nasilja, simboličkoga ili stvarnoga, navijači se najčešće žele predstaviti javnosti. Ritualno navijačko nasilje preraslo je preko otvorenog fizičkog nasilja u pravi rat. Stadioni tako postaju „živi vulkani“ gdje je navijanje odvojena cijelina od utakmice. Oni postoje zbog sebe, a ne zbog pobjeda svoga kluba. „Bitan im je cilj: da ih protivnici, ali i svi drugi, koji su možda tek neutralni promatrači, jasno uoče!“¹ Navijači su se pretvorili u subkulturu koja se okreće samoj sebi, svojoj ulozi u društvu gdje egzistira. Mladi ljudi koji se pridružuju takvim navijačkim udruženjima imaju potrebu za društvenom emancipacijom i izgradnjom vlastita identiteta. Htjeli bi na sve načine privući pozornost na sebe, a to najčešće ostvaruju u nasiljem iako u privatnom životu možda i nisu toliko nasilni.

Upravo u navijačkim udruženjima postoji mnoštvo simbola i ritualnih radnji koji obilježavaju određenu skupinu navijača. Bez njih navijački život ne bi bio moguć. Ti simboli daju bogatstvo i raznolikost u navijačkim ritualnim radnjama. Pomoću njih određeni klub, odnosno navijačka udruženja bivaju prepoznata u određenoj regiji, državi ili svijetu.

Zanimanje javnosti za navijačke skupine počelo je s pojmom huliganizma sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća. Zainteresiranost medija proizlazi upravo iz

mogućih posljedica čestih navijačkih nereda. Stoga se sve veći broj sociologa počinje baviti temom navijačkih skupina posebice u Velikoj Britaniji i Italiji. Skupine navijača tvore uglavnom pripadnici mlađih populacija, koji su iz raznih motiva pristupili takvim organizacijama. Najčešće su to motivi za izgradnjom vlastita identiteta i osjećaj društvene marginalnosti.

Tipologija navijačkih skupina

Tipologiju pripadnika navijačkih skupina napravio je Dražen Lalić. Ona nam može pomoći da kasnije bolje shvatimo simbole i rituale navijanja, stoga imamo:

a) Navijač zbog navijanja: Njegov glavni cilj je stvaranje atmosfere na stadionu kao odraz vlastite odanosti i privrženosti klubu. On shvaća svoj klub kao simbol grada i regije, uključuje se u organiziranju koreografije, ne podržava upletanje politike u natjecanja, u nasilje se uključuje povremeno kada misli da je njegov klub zakinut.

b) Navijač iz trenda: U svakodnevnom životu nastoji se ponašati onako kako navijački trend od njega zahtjeva. Želi se pod svaku cijenu uklopiti u navijačku grupu i tako se afirmirati među vršnjacima. Sudjeluje u ritualnom i stvarnom nasilju iako u privatnom životu nije toliko nasilan. Kao sastavni dio navijačkog trenda, povremeno konzumira alkohol i droge.

c) Navijač – nasilnik: Nogometne utakmice koristi kako bi iskazao svoju muškost i agresivnost. Ovakav ambijent mu itekako pogoduje jer u masi može proći neprimijećeno i nekažnjeno. Takav tip navijača sklon je i drugim devijantnim ob-

¹ Prnjak, Hrvoje, *Bad Blue Boys – prvih 10 godina*, Marjan Express, Zagreb, 1997, str.16.

licima ponašanja. Cesto je to mlada osoba koja živi u nepovoljnim i frustrirajućim uvjetima života.

d) Navijač - politički aktivist: Za njega je navijanje način da promiče svoja politička uvjerenja i opredjeljenja. Na utakmicama uglavnom nosi nacionalne zastave, te voli pjevati i skandirati s političkim konotacijama. U nasilje će pristupiti samo iz političkih uvjerenja.

e) Navijač – novak: Radi se najčešće o mlađim adolescentima. Privlači ga uzbuđenje i atmosfera koja se stvara na stadionima. Idealizira navijačku grupu, sluša bez prigovora starije pripadnike grupe i oporna ih. Na nasilje se odlučuje samo kod masovnih nereda, inače gleda i promatra.

„Jasno je da svi ovi akteri djeluju zajedno u temeljnog ritualu i da orientacije, s obzirom na prisutnost i interakciju tijekom i izvan stadionskog događanja, formuliraju međusobnom komunikacijom, pa do izražaja i oblika povezanosti dolaze

i nasilnički, politički i hedonistički i klupski impuls.“²

Vizualni simboli navijačkih skupina

Kolektivna solidarnost navijača se iskaže i preko vizualnih simbola. Neki od vizualnih simbola s kojima se susrećemo na svakoj utakmici gdje sudjeluju grupe navijača primjerice su: zastave, šalovi, koreografija, bakljada i pirotehnika, razni politički simboli poput južnjačke zastave, svastike, te nacionalna obilježja. Svim tim simbolima se nastoji pridobiti pažnja i prenijeti određenu poruku javnosti. Pomoću njih se može itekako snažno djelovati na gledateljstvo i sveukupnu javnost. Posebno ću izložiti samo neke od tih simbola koje se koriste u navijačkim grupama kod nas i u svijetu.

Bakljada je vizualni simbol kojim se dimom crvene ili žute boje želi privući pozornost na dio publike koju čini navijač-

² Perasović, Benjamin, „Navijačko pleme – do nacije i natrag“, u: *Erazmus*, 2001, br.10, str.289.

ka grupa. Ona služi i za dodatno podizanje atmosfere na stadionu. Kao što u kršćanskoj liturgiji kađenje označava „imitacijski znak, sličan oblaku koji označuje uzdizanje molitava prema nebu“³, bakljađa u navijačkoj simbolici označava uzdizanje dima prema ljudima kako bi se naglasila superiornost određene navijačke grupe.

Koreografija je bitna značajka svakog natjecanja na kojem sudjeluju navijači. Ona označava jedinstvo, povezanost svih navijača u nastojanju da se stvori što bolja vizualna slika i ambijent na stadionu. Svaka koreografija bilo slikom ili tekstrom pruža neku poruku koja se upućuje igračima na terenu ili cijelokupnoj javnosti.

Zastave i šalovi neizostavni su simboli svakog navijačkog rituала. Na zastavama i šalovima su najčešće prikazani simboli ili slogan nekog kluba ili reprezentacije. Pomoću njih na stadionima se stvara poseban ugođaj gdje pojedinačno dobiva smisao u mnoštvu.

Političko-nacionalističkim simbolima poput južnjačke zastave i svastike želi se u navijanje uvesti određena doza bunta i nasilja. Takvi simboli ponekad označavaju neslaganje s postojećim zakonima ili upravom. Zbog svoje negativne konotacije, javnost takve simbole nerijetko osuđuje i smatra ih neprihvatljivim za korištenje.

Akustični simboli navijačkih skupina

Navijačka skupina najbolje bodri svoj klub tijekom utakmice upravo akustičnim simbolima: *pjevanjem i skandiranjem*. To je jedno od glavnih obilježja svake navijačke skupine. Nezamislivo je uopće pričati o bodrenju navijača bez pjevanja i skandiranja. Upravo se pjesmom želi utakmici dati svečani ton i ukazati na vrijednosti

toga dvoboja. Podršku pjevanju najčešće čine navijački bubenjevi i trube. Bubnjevi posebice daju ritam i borbeni naboј, koji u igračima i samim navijačima potiču hrabrost i odvažnost. Navijanje započinje i predvodi vođa ili jedna grupa navijača dok se ostali ne priključe. Pjesme koje se pjevaju na stadionima u pravilu nisu melodijski složene i lako se pamte. Tekstovi navijačkih pjesama u sebi sadrže: poticaje, pohvale i ljubav prema voljenome klubu. Ponekad navijačke pjesme mogu sadržavati vulgarne i nasilničke riječi i rečenice koje nažalost, masa ljudi uglavnom prihvati i pjeva.

Zaključak

Za današnjega čovjeka nije nebitno poznavati simbole i rituale navijanja, jer to znanje može prenijeti u svoj svakodnevni život. Kada je informiran što ti razni simboli predstavljaju, sam može vidjeti granice vlastitog navijanja. Njegova „navijačka savjest“ izoštrava se te mu više nije sve jedno koje pjesme pjeva, kako se oblači, koje transparente nosi... Sam može odlučiti hoće li biti svoj ili će se samo bezgovo uklopiti u navijačku masu ljudi, koja ponekad postaje veoma opasno okruženje za pojedinca. Stoga Gustave Le Bon kaže: „Gomila ne dopušta da se išta umetne između njene želje i ostvarenja te želje. Ona to manje razumije što joj broj daje osjećaj neodoljive snage. Pojedinac u gomili gubi pojam nemogućnosti.“⁴

Naposljeku, mislim da je na pojedincu hoće li nakon promatranja simbola i rituala navijača izvući prave pouke, kako bi njegova ljubav prema klubu bila „zdrava“ a ne nasilna.

³ Šaško, Ivan, *Liturgijski simbolički govor*, Glas koncila, Zagreb, 2005, str.146.

⁴ Le Bon, Gustave, *Psihologija gomile*, Globus, Zagreb, 1989, str.47.

Zdravlje u životu kršćanina

Danko Kovačević

Kad sam jedne hladne večeri ove zime pro-lazio splitskim Trgom Gaje Bulata, ugodno sam se iznenadio neobičnim prizorom. Gužva na koju sam naišao nije bila uzrokovana ne-kom premijerom u obližnjem kazalištu. Ljudi su se naime skupljali oko ulaza u jednu zgra-du pokraj kazališta, ispred koje je gužva u to doba jako rijetka pojava. Osim možda subo-tom kad se skupe svatovi. Ali taj dan nije bila subota, nego treća srijeda mjeseca studenog i ljudi su začudo bili sabrani i u kontemplativnoj tišini mirno stajali i odgovarali na glas koji se čuo preko razglosa. I tad mi je u glavi sinu-lo: „Pa, da, došli su na misu jer je danas blag-dan Prikazanja Blažene Djevice Marije!“ Ili kako narod kaže: blagdan Gospe od Zdravlja.

E, sad je bilo jasno čemu takva gužva. Jer, priznajmo, malo je stvari koje čovjeka mogu tako motivirati da u hladnoj zimskoj večeri izide na ulicu i stoji pred crkvom, u koju ne može ući jer je puna ljudi koji su par sati ranije zauzeli sva mjesta u crkvi. O, kad bi cr-kve svake večeri bile tako pune! Nažalost, za-sada to se tek povremeno događa. Ljudi cije-ne zdravlje i žele biti zdravi iznad svega. Boje se patnje, bolesti, smrti. Stoga je zdravlje, ne-mojmo se zavaravati, jedan od glavnih motiva (neki bi rekli i glavní) dolaska naših vjernika u crkvu. Jedan od najčešćih zaziva u molitvi nas Spiličana, a i vjernika širom svijeta (i onih koji nisu baš vjernici, ali su bolesni i žele pokušati sve), glasi: O, Gospe od zdravlja, moli za nas!

No, upitajmo se ovdje: što je to zdravlje? Ili još važnije: *kому* se treba moliti za zdrav-lje? Temelj kršćanstva je **susret s osobom Isusa Krista**. Mi često pod pojmom zdravlja podra-zumijevamo fizičko zdravlje – zdravlje tijela i organa. I imamo pravo tako razmišljati ako promatramo statistike. Bolesti srca su vodeći uzrok prijevremene smrti u svijetu (48% kod muškaraca, 34% kod žena). Smrt uzrokovana tumorima zauzima drugo mjesto, a smrt

kao posljedica povećane tjelesne težine uzi-ma treće mjesto (dok s druge strane, 2,6 milijuna djece umire svake godine od posljedi-ca gladovanja). Nešto rjeđe pod zdravljem tra-žimo i zdravlje razuma. Navodno, svako peti čovjek boluje od nekog blažeg ili težeg obli-ka mentalnog poremećaja. Još rjeđe doživ-ljavamo naše emocije kao nešto što bi moglo biti upitnoga zdravlja. Broj ljudi s dijagno-zom blažeg ili težeg oblika depresije trenutno iznosi oko 340 milijuna i u stalnom je pora-stu (25% žena i oko 10% muškaraca je depre-sivno). Međutim, pitanje koje vjerojatno naj-manje postavljamo glasi: je li nam *duša* zdra-via? Po tom pitanju, svih 7 milijardi stanovni-ka „trećeg kamena od Sunca“ je više ili ma-nje bolesno.

Čovjek je jedna skladna cjelina. Možemo slobodno reći da su zdravlje i cjelovitost na neki način sinonimi. Rekli bi stari Latini: *mens sana in corpore sano*. Zdrav duh u zdra-vu tijelu. Naravno, vrijedi i obrnuto. Pa i ri-ječ „svet“ dolazi od riječi „**sav**“, „čitav“. Svetci su zdravi ljudi, jer su čitavi, cijeli. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) definira zdravlje kao stanje potpunog fizičkog, men-talnog i društvenog blagostanja, a ne jedno-stavno kao odsutnost bolesti i slabosti. Neki kažu da je zdrav onaj organizam koji raspo-laže svim svojim mogućnostima samorazvo-ja. Tko to danas može reći za sebe? Zdravlje je, ako pogledamo malo oko sebe, jedna ne-stabilna stvarnost. Ono se ne posjeduje stal-no, već treba stvoriti uvjete za njega i održa-vati ga. Potrebno je raditi na vlastitom zdrav-lju i taj rad prilagođavati svojoj dobi, život-nim uvjetima i okolnostima koji se neprestan-ce mijenjaju. Također, vrlo je važno što smo ponijeli sa sobom iz djetinjstva u daljnji život. Znanstvenici sve češće u opisu korijena zdra-ve osobnosti odrasle osobe koriste pojam *basic security* - tzv. „temeljni osjećaj sigurnosti“. O

ODRAZ

tome gajimo li, naime, u sebi temeljno povjerenje prema svijetu i ljudima oko nas, bitno će ovisiti naše psihosomatsko zdravlje do kraja života, kažu znanstvenici. A to temeljno povjerenje je u kluci dano u trenutku začeća i razvoja se do treće godine života. Ako dijete živi bez ljubavi i nježnosti, ono na neki način obooli od nepovjerenja, osjećaja krivice i straha i to nosi sa sobom čitav život kroz svoju osobnost. Duhovne traume konvertiraju se u somatske i psihičke bolesti i vode do pada imuniteta.

I znanost, dakle, potvrđuje da je **povjerenje** presudno za zdravlje. Nama kršćanima ovo je izuzetno zanimljiva konstatacija. Zašto? Pa zato jer povjerenje nužno pretpostavlja *susret*. Za povjerenje je nužno potrebno dvoje. Potreban je **odnos**. Rekli smo su povjerenje i vjera odnos s osobom Isusa Krista. Iz toga jednostavno zaključujemo da je i *zdravlje odnos s osobom Isusa Krista*. Krist, kako svjedoče evanđelja, liječi i ozdravlja ljudе. I kad to čini, onda ozdravlja *čitavoga* čovjeka. Ali preduvjet je vjera. Vjera je ta koja spašava, čini cjelovitim, obnavlja jedinstvo, integritet i ravnotežu čovjekovu. Obnavlja zdravlje.

Kako je prva Crkva gledala na bolest? Odgovor možemo pronaći u Jakovljevoj poslanici. Središnja tema je pobožanstvenjeno, integralno ljudsko tijelo. Apostol Jakov odbija misao da bi Bog mogao poslati bolest čovjeku, jer On šalje samo dobre i savršene darove. Bolest je posljedica grijeha. Davao je uzročnik bolesti. Ime „davao“ znači „podmetać noge“, „djelitelj“. U korijenu svake bolesti je stoga odijeljenost od Boga i ljudi. Ako je svojevoljna, onda je riječ o oholosti, koja je izvor svih ostalih grijeha. Ako je nametnuta, odijeljenost vodi u patnju osamljenosti i odbačenosti. Isus ozdravlja od osamljenosti. Evanđeoski prizori ozdravljanja slijepih, nijemih, gluhih, hromih, gubavih i opsjednutih zapravo govore o ozdravljanju od osamljenosti. *Susret s Isusom* ozdravlja čitava čovjeka i taj čovjek postaje opet sposoban živjeti u zajednici kao koristan i vrijedan član koji daje svoj doprinos.

Ali što je s milijunima onih koji to ne mogu postati? Onih koje društvo odbacuje jer su stari, nemoćni, bolesni? Onih koje Isus iz nekog razloga ne ozdravlja ovdje i sada? Patnja je misterij. Ona je dio života. Toliki pate, a da ništa nisu skrivili. Ne smijemo pasti u zamku sladunjavog kršćanstva prosperiteta: misliti da ako nisam zdrav i bogat da sam zgrijesio ja ili roditelji moji. Vjerovati da je čovjek neograničeno odgovoran za svoje zdravlje može se pretvoriti u nesnošljiv psihički i moralni teret. Nema prava na zdravlje. Ono je nezasluženi Božji dar, karizma za neko poslanje. Ali ni kršćanstvo bez križa nije kršćanstvo, nije realno, nije stvarno. Nemojmo upasti u „**kompleks lijevog razbojnika**“. To se tako često događa nama vjernicima. Mislimo u sebi: „Bože, ako me ne ozdraviš odmah sada i ovdje, neću vjerovati u tebe jer ti nisi pravi Bog.“ To je *opasnost selektivnog kršćanstva*. Biti kršćanin samo kad mi to odgovara. Bježati od svakog križa i patnje. Kršćanin treba znati da patnja i bolest mogu postati sredstvo otkupljenja. Mogu učiniti čovjeka cjelovitijim, kompletnijim, a time i zdravijim. Sveti Pavao uživa uz svojim patnjama. Iz njih se rađa utjeha, mir, snaga, radost u trpljenju, u slabostima i bolestima (2 Kor 12, 5.10). Kad se patnja u slobodi bira kao žrtva za drugoga, ona izvlači iz osjećaja bespomoćnosti u osjećaj korisnosti, jer žrtvom doprinosimo zajednici. Patnja je, u koničnicima, mjesto susreta s Isusom, jer nema te patnje koju imam, a da On nije prije mene kroz tu istu patnju prošao. Iz tog susreta daju patnika, rađa se povjerenje- vjera.

U korijenu bijega od patnje i bolesti leži bijeg od jedine neizlječive bolesti od koje svi bolujemo. *Smrt*. Nitko se nije izvukao živ iz života. Svi umiremo. Bojim se bolesti jer se bojim smrti. Želim zdravlje jer **želim živjeti vječno**. To mi je u naravi. Strah od smrti nestaje onda kada čovjek shvati da je smrt samo prolaz. Starost, kao predsmrtno stanje, postaje prilika za cjelovitost, za novo zdravlje. Prilika za duhovni i moralni rast i zrelost osobe (2 Kor 4,16). Vrijeme je prilika. Ako

nam s vremenom tijelo odumire, ono nevidljivo u nama nije spriječeno u rastu i razvoju k većoj cjevitosti, zdravlju. Mudrost, znanje, iskustvo, postojanost, vjernost, strpljivost, blagost, dobrota, krotkost, uzdržljivost; sve ove kvalitete dolaze s vremenom i često se nalaze kod starih i tjelesno onemoćalih ljudi. Kad se ukloni strah od tjelesne smrti i ona bude shvaćena kao prolaz, kao prvi korak na putu trajnog izlijecenja, javlja se onaj konačni strah u srcu svakog bića. Strah od ništavila, od prestanka postojanja. To je u svojoj biti **strah od odsustva ljubavi**. U kršćanstvu to zovemo strah od paklenih muka. Svatko tko je ikad u životu ljubio, zna da toga straha tada nestaje, jer se spaja vječnost s vremenom. Ali ljudi ljube nestalno i nesavršeno, pa se taj strah često vraća. Izvor vječne ljubavi je Bog. Samo susret s Njim, odnos s Njim trajno uklanja taj strah. Potrebno je stoga staviti zdravlje u perspektivu spasenja. Tek u nebu (trajni i cjevit odnos s Bogom) bit će potpuno zdravi. Zdravlje je *trajno i cjevitovo zajedništvo s Bogom*. Do tog odnosa s Bogom (Sveto Trojstvo) dolazimo preko susreta i odnosa s osobom Isusa Krista, i to već ovdje u ovom životu.

Kako se to ostvaruje? Prije svega, *krštenjem*. Proces preobraženja započet u krštenju svoje dovršenje ima u uskrsnuću od mrtvih. Tada duša biva uzdignuta Duhom, a Duh preobražava čovjeka u Krista. Suobličenje Kristu po Duhu je temeljni razlog zašto se je Krist utjelovio kao Emanuel-Bog s nama. Zdravlje iz ovog gledišta postaje jasno vidljivo kao *proces sazrijevanja u ljubavi* i drugim krjepostima. To se odvija na relaciji **primanje-zahvaljivanje**. Primanje podrazumijeva *otvorenost*. Otvaramo se kroz *molitvu*. Američki neurolog D. Amen u svojoj knjizi „Liječenje hardwarea duše“ iznosi svoja istraživanja i zaključuje da molitve i pozitivne misli utječu na ozdravljenje mozga. Kad osoba zauzme stav primanja i otvara se Bogu, ona prebacuje svoju sudbinu u tuđe, Božje ruke. Taj čin ima nevjerojatno blagotvoran učinak na zdravlje. Oslobađamo se golemog stresnog pritiska da moramo biti

savršeni, da moramo sami sebe iscjeliti. To je nemoguće. Postajemo jednostavni kao djeca koja instinkтивno plaču za majčinim mlijekom kad su gladna.

Drugi kraj ove životorne relacije je *zahvaljivanje*. To je *vraćanje* primljenog, ali na način da sada obnovljeni, nudimo sami sebe. Nudimo ono što smo primili, ali sada kao re-alizirano, ostvareno, oplemenjeno unutar nas. Život je dar, sve što imam je dar, poklon od Boga. Ništa nije moje. Zato se ne trebam ničega grčevito držati. Kakvo je ovo olakšanje! Na toliko stvari mogu onda biti zahvalan! Čaša tada nije poluprazna, nego polupuna. Znanstvenici s kalifornijskog sveučilišta (Robert Emmons i Teresa Kneezel) na temelju ispitivanja tijela (neuromuskulaturne bolesti) utvrdili su da zahvalni bolesnici imaju osjetno višu razinu životnog zadovoljstva, manje depresije i stresa. Svoju bolest primili su kao dar koji ih je učinio cjevitijim osobama. Samo zahvalan čovjek, koji sebe daje kao dar drugima, može u konačnici biti iscjeljen, biti zdrav. *Izići iz samog sebe, uni-jeti sebe u drugoga i nesebično se razdati*. To je zdravlje! Zahvalnost svoj vrhunac doseže u činu *Euharistije*. Isus nas opet i ovdje sreće, te nam omogućuje da se uspnemo na Njegovu razinu zahvalnosti – kroz *sv. misu*. Hrani se naša ljubav i ulazimo u najprisniji mogući (ovdje na zemlji) susret s Bogom, a to je zdravlje u svojoj punini.

Sjetimo se ovoga kada opet za godinu dana navratimo u crkvu moliti Gospu za zdravlje. Shvatit ćemo tada da je ona ipak samo posrednica. Izvor zdravlja je Bog Otac u svome Sinu Isusu Kristom snagom Duha Svetoga. Ali to je trajan i neprekidan egzistencijalni odnos rasta u krjepostima, primanja i zahvaljivanja, koji uključuje čitavog čovjeka i traje ne jedan, nego 365 dana u godini. Možda će nam tada crkve biti pune *svaki dan*.

Moli, radi, voli. Pati i zahvaljuj.

I ne boj se za zdravlje.

Ozdravit ćeš kad-tad.

Isus to garantira.

Čovjek - biće rada i dokolice

Josipa Burazer

Zamislimo da danas u Splitu živi mlad čovjek od recimo tridesetak godina i zamislimo da radi u brodogradilištu. Jeste? Dajmo mu ime Mate. A sad zamislimo da Mate ima djeda koji je prije pedesetak godina također radio u brodogradilištu. Nazovimo djeda Ante. Djed je radio dnevno 10 sati, a unuk Mate radi 8 sati. Djed je imao jedan slobodan dan tjedno, a Mate ima dva. No, unatoč očiglednoj činjenici da Mate radi manje od djeda, on je rastreseniji i zaokupljeniji poslom. Iako mu posao možda nije siguran kao djeđov, činjenica je da je Mate pripadnik mlađe generacije ljudi. Onih koji svoje vrijeme koriste da bi još produktivnije radili. I tako se čovjek iz dana u dan, iz tjedna u tjedan pretvara u „radni stroj“ kojem slobodno vrijeme služi da bi „promijenio baterije“. Time se teško povređuje Aristotelova tvrdnja s početka Nikomahove etike koja kaže: „radimo da bismo stekli dokolicu“. Postajemo zarobljenici rada i onaj blagoslov kojim je svaki ljudski obdarjen postaje prokletstvo. Dokolica nipošto nije prazno vrijeme, ono vrijeme koje ne služi ničem. To je stanje duše, kako kaže Josef Pieper, ono stanje duše koje čovjeka čini čovjekom. Isti filozof nabralja neke od značajki dokolice. Za njega je to stanje neaktivnosti, mira, neuplitanja u vanjske dogo-

đaje. Dokolica također ima obilježe slavljeničkog promatranja, prihvatanja i tišine. Ona nema za cilj tjelesnim ili duhovnim okrepljenjem priskrbiti novu snagu za rad, točnije želi da onaj tko dokoličari ostane čovjekom. Ona potrebna da bi čovjek ponirao sam u sebe, da bi razmišljao o događajima, stvarima i ljudima oko njega jer je to osnova onog što zovemo iskuštvom. Događaj o kojem se razmišlja i koji na taj način dobiva značenje. Samo u dokolici moguće je potpuno susresti Boga jer

i on sam kaže u Ps 105, 45 „U dokolici svojoj spoznaj da sam Bog!“ U dokolici se naš um okreće za onim što nas nadilazi, za Onim koji nas je ovakve oblikovalo. To, međutim nije moguće dok razmišljamo

o zadovoljenju naših primarnih potreba za hranom, odjećom ili stanom. Vidimo da su i najveći umovi ovog svijeta, namirivši osnovne potrebe, stvorili djela kojima su zadužili svijet. Dovoljno je da se sjetimo samo grčkih filozofa koje i danas smatramo najmudrijima na svijetu i poslije tolkо godina. Dakle, vidimo kako je dokolica nužna da bi se čovjek uopće nazvao čovjekom.

U središtu oslobođenosti od rada nalazi se slavlje, odnosno cijelovito potvrđivanje svijeta, pozitivnih i negativnih iskustava tog istog svijeta. Čovjek koji zna slaviti,

zna i dokoličariti. No, postavlja se pitanje zašto suvremeni čovjek ne zna više beskorisno slaviti? Upravo jer nema onog istinskog što bi slavio. Prema mišljenju Ivice Raguža, to bi trebao biti kult, tj. religija koju je suvremeni čovjek zapustio. Raguž ide toliko daleko i tvrdi kako istinska dokolica i slavlje bez kulta nisu mogući, odnosno bez kulta čovjek ne može nadići mehanizam rada. I kad ovdje govorimo o kulturni i religioznosti ne mislimo na trgovacku „dam da daš“ religioznost, nego o istinski življrenom odnosu između Boga i čovjeka. Primjećujemo kako i mnogi kršćani, premda redovito pohađaju liturgiju imaju krivo viđenje iste. Na taj se način izjednačavaju s onima u čijim životima kulta uopće nema i čija slavlja idu iz krajnosti u krajnost. Na jednoj strani imamo ljude koji se nikad ne opuštaju, čija su slavlja programirana, dok na drugoj strani postoje ljude koji živote provedu u pijanstvu i razuzdanim zabavama. Kršćani ne bi trebali biti takvi. Oni u svom kultu susreću Boga koji je sam bezrezervno, bezinteresno darivanje. Najveći dokaz Njegova darivanja upravo je njegova otkupiteljska žrtva na križu kojom nas želi osloboditi od svake ovosvjetske nave-

zanosti pa tako i ove suvremene, radne. Zato je danas više nego ikad potrebno poučiti ljude o važnosti dokolice i ispravnog shvaćanja kršćanskog kulta. Zbog toga je važna nedjelja kao dan u čijem je središtu Gospodin i koja nas posebno podsjeća na svjetlo Uskrsloga. No vidimo kako je ona izgubila na svojoj važnosti jer se utopila u vikendu (više nije jedini slobodan dan u tjednu, tu je i subota), a i mnogi ljudi radi fleksibilnog radnog vremena često rade nedjeljom. Nekima je ona onaj dan kad pozavršavaju one poslove koje nisu stigli tijekom tjedna. Unatoč tomu kao kršćani smo pozvani toga dana družiti se s obitelji, prijateljima, s njima otići u prirodu, pa da preko njih ili prirode takoder otkrijemo Gospodina koji je u središtu nedjelje. Važan dio nedjelje i dokolice je čitanje dobrih knjiga i članaka, te na poseban način molitva koja otvara prostor da se ljudi izdignu izvan stvarnosti. „Okrepljenje nakon molitve usporedivo je s okreplom sna“ kaže Pieper, a mislim da ćemo se mi kršćani složiti. No kako god provodili dokolicu važno je radi našeg čovještva da se s vremenom na vrijeme, u miru i šutnji, prepustimo njenoj jednostavnosti.

Vjera, molitva i život

Ivan Duzel, foto: Ivana Pešo Grabić

Što je vjera, a što molitva? Lako je uočiti da članak započnjem pitanjima koja olako shvaćamo i rijetko o njima razmišljamo, ali kad razmišljanje o ovim pitanjima produbimo, dolazimo do neslaganja i zbumjenosti u samima sebi. Današnji čovjek živi užurbano, ni na čemu se konkretno ne zadržava, ponaša se kao malo dijete koje čas u rukama ima jednu, čas

drugu igračku. Ni na čemu se ne zadržava. Majka više ne može biti majka jer istovremeno „mora“ ostvariti karijeru, djeca nemaju kada biti djeca jer „moraju“ gledati serije, biti u školi, ići na trening itd. Nažalost, često nam je na usnama programirana rečenica: „nemam kad, nemam vremena“. Ritam života postaje težak i gotovo neizdrživ, sve češće se čuje od ljudi da

su umorni i opterećeni, da ne znaju kako dalje. Već u samom njihovu pitanju nalazi se dio odgovora: „Dodatak k meni svi vi umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti.“ (Mt 11,28). Možda „na prvu“ izgleda da pitanje s početka teksta i dio koji ga slijedi nisu vezani, baš suprotno, jer čvrstom vjerom i iskrenom molitvom postajemo zdraviji, odmorniji, spremniji za pomoći drugima u konkretnim životnim situacijama. Sv. Augustin kaže da „onaj tko zna kako dobro moliti, zna dobro živjeti“, a sv. Zita da je „svaka pobožnost koja vodi lijenosti lažna“. Dakle, molitva nas mijenja i preobražava na bolje, čini nas boljim ljudima. Prava molitva potiče na djelovanje. Ali kako to da nas molitva mijenja kad vi-

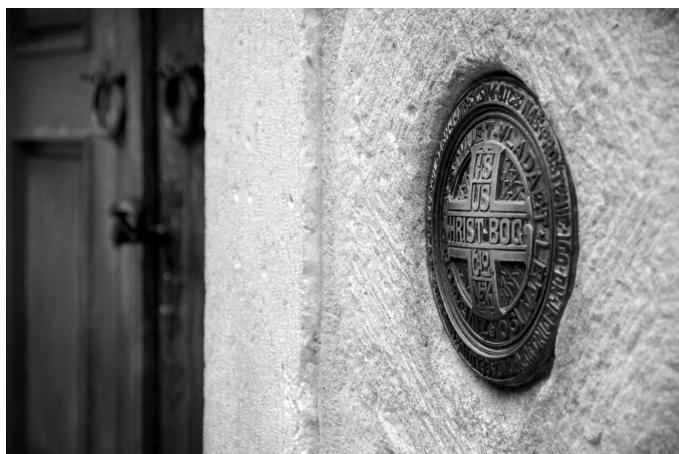
se pitanje vjere o kojoj Sveti pismo kaže: „Vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo.“ (Heb 11, 1).

Isus je živ

Koja je to prava zbiljnost u koju smo uvjereni, ako ne ta da Bog jest? Ili bolje rečeno, Isus je živ! Da, Bog postoji i mi vjerujemo u Boga živoga, osobnoga, ne u neku silu ili u nešto, vjerujemo u Nekoga, tj. Nekome. Mislim da bi nam život bio lakši kad bismo ovu činjenicu češće ponavljali u sebi. Kako? Jedna od osnovnih i najredovitijih „definicija“ molitve je ta da je ona dijalog s Bogom ili susret s Bogom. Zapitajmo se iskreno: „Vjerujem li uistinu

da je Isus živ?“ Ako je odgovor potvrđan, onda se sigurno svaki put prije susreta s Isusom uredim, tj. „pročešljam“ svoju savjest i svoje poнаšanje od zadnjeg susreta. Zatim se upuštamo u molitvu s namjerom da sretnemo Njega, to nam je prvi razlog molitve, tj. On nam je prvi razlog zašto molimo, jer želimo biti s Njim, želimo Njega pri-

dimo da toliki ljudi redovito mole, gotovo su svakodnevno na svetoj misi i tako već godinama, a njihovi životi se ne mijenjavaju? Uzmimo jedan primjer koji je čest i jasan, a to je zaljubljenost. Nemoguće je da se na našem životu, ponašanju, govoru ne primijeti promjena nakon što se zaljubimo ili upoznamo neku „zanimljivu“ osobu. A tko je veći, bolji, ljepši od samog Isusa? To znači da se mnogi – iako su često u Crkvi – nikada nisu susreli s Njim. Zašto? Nameće

dimo da toliki ljudi redovito mole, gotovo su svakodnevno na svetoj misi i tako već godinama, a njihovi životi se ne mijenjavaju? Uzmimo jedan primjer koji je čest i jasan, a to je zaljubljenost. Nemoguće je da se na našem životu, ponašanju, govoru ne primijeti promjena nakon što se zaljubimo ili upoznamo neku „zanimljivu“ osobu. A tko je veći, bolji, ljepši od samog Isusa? To znači da se mnogi – iako su često u Crkvi – nikada nisu susreli s Njim. Zašto? Nameće

ti Ga na Starozavjetno poimanje Boga koji vlada visoko na nebesima i s udaljenosti ravna ljudima. Potrebno nam je iskustvo susreta s tim i takvim Isusom. Oni koji nemaju ovo iskustvo, neka pokušaju govoriti ljudima kao da ga imaju i vrlo će brzo shvatiti da su smiješni. To je kao da netko priča kako je „super“ voziti Formulu 1, a nikad ni na bicikl nije sjeo. Sam je svjestan te neistine, a drugi to lako prepoznaju. Poslušajmo što nam sam Bog kaže kako Ga moliti. „Ištite i dat će vam se! Tražite i naći ćete! Kucajte i otvorit će vam se! Doista, tko god ište, prima; i tko traži, nalazi; i onomu koji kuca otvorit će se. Ta ima li koga među vama da bi svojemu sinu, ako ga zaište kruha, kamen dao? Ili ako ribu zaište, zar će mu zmiju dati? Ako dakle vi, iako zli, znate dobrom darima darivati djecu svoju, koliko li će više Otac vaš, koji je na nebesima, dobrima obdariti one koji ga zaištu!“ (Lk 11, 9–13).

Ustrajna molitva

Dakle, treba prije svega moliti, jer kako se plivati uči plivajući, tako se i moliti uči moleći. Ili, kako kaže sv. Ljudevit Montfortski: „Samo onaj tko ustraže u molitvi, traženju i kucanju primit će, naći će i uči.“ Sveti muževi i žene koji su kroz dvije tisuće godina vjerovali, molili i djelovali, primjeri su molitve, a njihovi životi govore nam koji su plodovi molitve i iskustva da je Bog živ. Crkva je to prepoznala pa su neki uzdignuti na čast oltara. Poslušajmo njihove pouke o molitvi:

- „*Kad se molitva izljeva grijesi se pokrivaaju.*“
- sv. Ambrozije;
- „*Kada molimo glas srca mora biti glasniji od onoga koji silazi s usana.*“
- sv. Bonaventura;

- „*Nikada ne upućuj riječi Bogu dok misliš na nešto drugo.*“
- sv. Terezija Avilska;
- „*Što si više napastovan, to više moraš ustrajati u molitvi.*“
- bl. Andela Folinjska.

Bitna stvar je i ta da je Bog dobar, preko čega olako prelazimo. Od njega dolazi samo dobro, ništa drugo. Druga stvar je ustrajnost, vjerujem da Bog jest, da je dobar, da me voli, to znači da samo trebam biti uporan i čekati pravi čas, jer Božji odgovori na našu molitvu su: „Da. Ne još. Imam nešto bolje za tebe.“

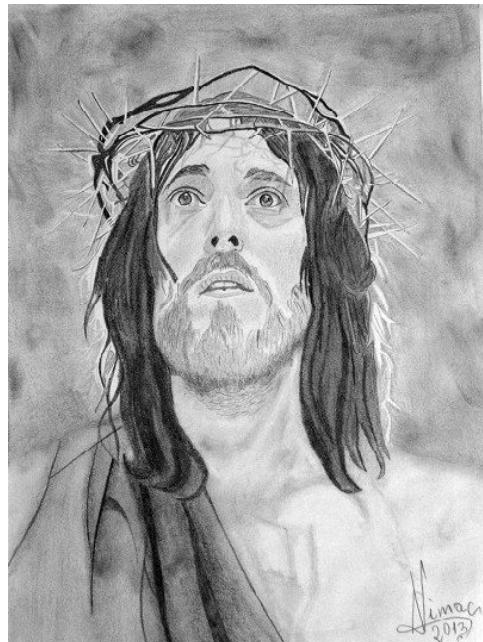
Poniznost

Nadalje: „Nekima pak koji se pouzavaju u sebe da su pravednici, a druge podcjenjivaju, reče zatim ovu prispodobu: ‘Dva čovjeka uziđoše u Hram pomoliti se: jedan farizej, drugi carinik. Farizej se uspravan ovako u sebi molio: ‘Bože, hvala ti što nisam kao ostali ljudi: grabežljivci, nepravednici, preljubnici ili – kao ovaj carinik. Postim dvaput u tjednu, dajem desetinu od svega što steknem.’ A carinik, stojeći izdaleka, ne usudi se ni očiju podignuti k nebu, nego se udaraše u prsa govorеći: ‘Bože, milostiv budi meni grešniku!’ Kažem vam: ovaj siđe opravdan kući svojoj, a ne onaj! Svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen; a koji se ponizuje, bit će uzvišen.’“ (Lk 18,9-14). Iz ovog zaljučujemo da treba moliti ponizno, priznati sebi i Njemu istinu o sebi, jer istina oslobođa. Ako sebi ne priznamo da smo umorni i opterećeni, sigurno ni Boga nećemo moliti za pomoć i utjehu. Prava poniznost zapravo je poslušnost Riječi Božjoj. Pogledajmo Mariju koja nije počinila ni najmanjega grijeha u cijelom životu. U trenutku kad joj se anđeo javlja i govorи joj da je ona tâ

koja ima roditi Boga, iz njenog srca, preko usana dolaze riječi: „Neka mi bude po tvojoj riječi“. Nije rekla „nisam dostoјna“ kao što bismo mi vjerojatno rekli. Svjesna je svoje nedostojnosti, ali još više vjeruje da Bog zna što radi. S takvom vjerom i poniznošću treba moliti. Ta ista riječ kaže nam i za što trebamo moliti i po njoj smo sigurni da je naša molitva u skladu s Božjom voljom.

Život po Duhu

Najprije trebamo moliti za obraćenje srca. Katekizam Katoličke Crkve uči: „Srce, tako usmjereni na obraćenje, uči se moliti u vjeri. Vjera je sinovsko prijatanje uz Boga, onkraj onoga što osjećamo i razumijemo. Postala je moguća jer nam ljubljeni Sin otvara pristup Ocu. On može od nas tražiti da ‘ištemo’ i ‘kucamo’ jer On je sam put i vrata. Molitva iz vjere nije tek u tome da se govori ‘Gospodine, Gospodine’, već da se uskladi srce da vrši volju Očevu (Mt 7,21). Isus poziva učenike da u molitvu uključe tu skrb oko suradnje s božanskim naumom.“ (KKC, 2609 – 2611). Ako nam je srce uskladeno da vrši volju Božju, onda sigurno možemo moliti što god hoćemo u Isusovo ime i bit će nam. To nije sve, Bog želi da naša radost bude potpuna. Stoga nam daje Duha koji nas uči kako moliti i koji se za nas zauzima neizrecivim uzdasima. Toga su Duha svi koji su krizmani primili u istoj mjeri, jednako kao i apostoli na dan Pedesetnice. Tome nas također uči Katekizam: „Iz sâmoga slavlja proizlazi da je učinak sakramenta potvrde puni izljev Duha Svetoga, kao što je nekoć bio podijeljen apostolima na dan Pedesetnice.“ (KKC, 1302). I još: „Po sakramentu potvrde krštenici se još savršenije vežu uz Crkvu, obdaruju se posebnom jakošću Duha Svetoga te su

Ilustrirao: Ante Nimac

tako obvezniji kao pravi Kristovi svjedoci da riječju i djelom šire i brane vjeru.“ (KKC, 1285). Bivamo obdareni posebnom jakošću Duha Svetoga, no danas ta jakost postaje slabost. Na Duhove su apostoli progovorili (slavili Boga, molili) drugim jezicima, a mladi danas ni ne znaju što je to. Krizmanicima, dan kada primaju silu i snagu Duha Svetog, postaje dan „ispisa“ iz Crkve. Naprotiv, apostoli su dobili hrabrost naviještanja. Napose Petar koji je nakon pedeset dana sakrivanja po Jeruzalemu iz straha da ga Židovi ne ubiju, izašao i propovijedao Krista Uskrstlog te privukao kršćanstvu pet tisuća ljudi.

Srebra i zlata nemam

Petar je prije propovijedi ozdravio hromog čovjeka koji je prosio na ulazu u Hram. Sigurno je taj čovjek i prije prosio, ali tek sad mu je Petar rekao: „Srebra i zlata nema u mene, ali što imam – to ti da-

jem: u ime Isusa Krista Nazarećanina hoda! I uhvativši ga za desnu ruku, pridiže ga: umah mu omočaše noge i gležnjevi pa skoči, uspravi se, stane hodati te uđe s njima u Hram hodajući, poskakujući i hvaljeći Boga.“ (Dj 3,6-8). Iz ovog možemo zaključiti da je na neki način Petar posjedovao zdravlje ovoga čovjeka, a to je ono „vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo“. Ako zaista vjerujemo kao Petar nijedna naša molitva neće završiti riječima „molim te“, već „hvala ti“. Sjetimo se kako je Isus molio prije nego je umnožio kruhove: „Nato zapovjedi mnoštvu da posjeda po zemljji. I uze sedam kruhova, zahvali, razlomi i davaše svojim učenicima da posluže. I poslužiše mnoštvu.“ (Mk 8,6). Također nas Pismo uči da vruće čeznemo za duhovnim darima, a najveći dar je Darovatelj sam, koji nam se svakodnevno na oltarima diljem svijeta daje. Ako hoćemo da u nama živi i djeluje živi i Uskrsli Isus, vruće čeznimo za tim s potpunim potuzdanjem i vjerom da će tako biti. Predugo živimo sami oslanjajući se na sebe i svoje snage, bez iskustva da je Isus živ i da djeluje, danas još i više nego u ono vrijeme kada

je hodao zemljom, činio čudesa, ozdravljao ljude od svake nemoći, bolesti i izgonio zloduhe. Ako je to činio tada onda želi, čini i činit će uvijeke jer: „Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijeke.“ (Heb 13,8). To je radosna istina kršćanstva.

Molimo zajedno

Trebamo moliti da Bog u nama osloboди onu silu i snagu koju smo primili po sakramentu potvrde, usudimo se jednostavno moliti (ta nemamo što izgubiti): „Abba! Oče! Ti si dublje u meni nego ja sam u sebi. Molim te probudi me iz ovog duhovnog sna i Ti se probudi u meni. Ja vjerujem da si živ, da si vjeran Bog i da suosjećaš s nama. Potpuno Ti se predajem, učini sa mnom kako ti se čini dobro. Neka Sila i snaga Tvoga Svetoga Duha koju sam primio po sakramentu Potvrde postane dječatna u mom životu, da moja radost bude potpuna. Vruće čeznem za svim darima koje mi nudiš, a nadasve čeznem za tobom, Bože moj. Učini da budem svjetlo svijeta, sol zemlje i donositelj Tebe svim umornima i opterećenima. Hvala Oče!“

Isus Krist

Lazar Perica, foto: Lucijana Vojnović

Ima li zahvalnije teme za pisanje! Pisati o Onomu kojemu dugujemo svoj život, o Onomu prema kojemu težimo svim svojim bićem, o Onomu koji teče našim žilama, koji struji svojim Duhom Svetim kroz nas i vodi nas beskrajnoj sreći zajedništva s Bogom Ocem Stvoriteljem, o Drugoj osobi Presvetoga Trojstva, Logosu, Onomu u kojemu, po kojemu i radi kojega sve postoji, o Njemu koji je „radi nas ljudi i radi

našega spasenja postao čovjekom“, postao jedan od nas. To ime nosi u sebi neistraživa, neiscrpna, uvijek nova i besmrtna bogatstva dušama i tijelima, nama samima. Često znam izjaviti kako bih vjeroval u Isusa i da nije Bog, da bih vjeroval u takvog čovjeka. Boljega ne znam! Ne govorim zbog sumnje u Isusovo božanstvo, s tim problema nemam. Svjestan sam i da Isus nije bio oženjen, što bi bilo za očeki-

vati, ili pak toga da se nije previše osvrtao na rodbinske veze. Imam u vidu Njegovo poslanje. Govorim napose gledajući ga kao čovjeka koji umire za ljubav! Umire, i to za sve. Pavao kaže: „Zbilja, jedva bi tko za pravedna umro; možda bi se za dobra tko i odvažio umrijeti.“ (Rim 5, 7).

Mnogi, napose mladi, uzimaju sebi za uzore, ideale, nekakve superjunake. Obično su to osobe neobičnih sposobnosti, silne snage, vještina, nadljudi, heroji. Ako bismo usporedili Kristov lik s tim nestvarnim filmskim ili knjiškim junacima, primjetili bismo jednu bitnu razliku. Gotovo svaki od ovih junaka ne ustručava se upotrijebiti silu u slučaju „potrebe“ ili nekog višeg dobra. Odobravamo, radujemo se, kao da bismo i sami isto učinili kad bismo bili u mogućnosti. Naprotiv, Isus Krist čovjek je mira. On je onaj koji je došao objaviti Očevu ljubav i pokazati nam put (samoga sebe) do beskrajne sreće u zajedništvu s Ocem u vječnosti. No,

svijet ne prihvaca takvu vrstu junaka i ima problema s poimanjem i življnjem ljubavi. U njemu kao da vlada „zakon jačega“, selekcije, uništavajuće zatvorenosti u po-hlepne, gramzive, pohotne, tamne predjele naših bića u kojima nema mjesta za drugoga. Isus je onaj koji se posve, bez pridržaja, daje za druge. Ne da bi ispao netko velik, važan, cijenjen u ljudskim očima. Takav je, čista ljubav, podložan Ocu koji je naš Stvoritelj i do kraja poslušan. Jedno dijete, kad su ga upitali što je ljubav, odgovorilo je: „Isus je mogao sići s križa, ali nije“.

Učiniti da slijepi od rođenja progledaju, hromi hodaju, teško opterećenima donijeti nadu, vratiti zalutale na pravi put, grješniku obrisati suze i povratiti dostojanstvo, mrtvoga vratiti u život, ljubiti svako stvorene, dati samoga sebe i za one koji te smatraju svojim neprijateljem, LJUBAVLJU POBIJEDITI SVE! Kakav junak! Vrijedan divljenja, vrijedan nasljedovanja! Stvaran je i čeka da mu otvoři vrata svoga srca. Nije nametljiv, ne traži svoje, velikodušan je, dobrostiv, ne hvasta se, nije nepristojan, ne pamti zlo, raduje se istini, sve pokriva, sve podnosi, nikad ne prestaje (usp. Kor 13,1-13). Što prigovoriti takvoj osobi? Njemu koji je spremjan ići do kraja, dati svoj život za ono što vjeruje, koji ljubi iznad svakoga razloga?! Sluga je mogao samo šutjeti kad ga je Isus upitao: „Ako li sam krivo govorio, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?“ (Iv 18,23).

Isus Krist, savršena je žrtva pomirnice za naše grijehe. Na predivan način o tome govori autor poslanice Hebrejima. Isus je prikazan kao Veliki svećenik u redu Melkisedekovu (usp. Ps 110). Nije kao čovjek mogao biti Veliki svećenik zbog rodbinske linije koja mu je to onemogućavala. Jednako je vrijedilo i za Melkisedeka, kralja šalemanskog, koji je „bez oca, bez majke,

bez rodoslovja“ (Heb 7,3), koji je „svećenik Boga Svevišnjega“ (Post 14,18), od kojega čak Abraham prima blagoslov i kojemu Abraham daje desetinu od svega. Dokaz je da Bog odabire koga hoće jer mu se tako svidjelo. Isus je savršeni svećenik „po redu Melkisedekovu“ (Ps 110, 4), ovjerovljen od Boga i ljudi s kojima je u svemu solidaran. Nije odvojen od drugih (hebrejski izraz *kohen, k'hn*, za svećenika – u slobodnom prijevodu: stajati pred Bogom), nego je naprotiv nama u svemu sličan osim u grijehu. Živio je, djelovao, dijelio sudbinu ljudskoga roda, trpio i umro. Bog ga je „patnjama učinio savršenim“ (Heb 2, 10). Jedini je most između Boga i čovjeka. Do kraja predan Ocu u poslušnosti. Svećenik je, žrtva i hram.

Upravo na osnovi savršenstva njegove jedincate žrtve, u kojoj je Isus prinio

sama sebe za nas kao čisti Jaganjac, temelji se naše svećeništvo i uopće sakrament euharistije. Pozvani smo postati dionici ove žrtve, preobraziti vlastite živote po uzoru na Krista. Bogu se predati, da bismo imali udjela u Kristovu životu. Ovo traži veliku vjeru koja je danas, nažalost, sve više u krizi. Svakako je lakše žrtvovati tele ili dva golubića, nego vlastitu oholost, sebičnost, pohlepu, gramzivost, požudu. Svakako je lakše okriviti Boga i druge ljudе za naše životno stanje, nego „rasparati“ svoje srce pred jedinom istinom, koja je dala život za nas i zbog nas. „Jedan je Bog, jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek Isus Krist, koji samoga sebe dade kao otkup za sve.“ (1Tim, 2, 5-6).

Želim nam svima da u to istinski povjerujemo!

Svetost i sveci u Hrvatskoj

Marko Vrkić

Kao i kod ostalih europskih zemalja, i kod nas je trinaeststoljetno propovijedanje i življenje Evandelja ostavilo duboke tragedije svetosti. Osim nama poznatih svetaca u našem narodu postoji bezbroj svetih ljudi koji nikada neće biti kanonizirani. Oni su se odlikovali mnogovrsnim krepostima i kršćanskim osobinama, bili su odani Bogu i bližnjima, no nažalost, o tim herojima kršćanske vjere ne postoje nikakvi podatci. Za njih zna samo Gospodin Bog. Danas su nam oni pouzdani zagovornici kod Boga i uzori koji nas nadahnjuju i pozivaju na odanost Kristu i njegovoј svetoј Crkvi. Danas nam je itekako potrebno razmatrati živote tih svetih ljudi kako bismo u svojem vremenu bili ono što su oni

bili u svome.¹ Njihov primjer je posebno potreban mladima današnjice, koji su izloženi nebrojenim zavodljivostima Zloga. On posebno vreba na njihove mlade duše koje hoće odvući od pravoga puta, kršćanske svetosti.

Gовор о светости и светцима prisutan je i u povijesti hrvatske književnosti, osobito u razdoblju srednjovjekovne književnosti i renesanse. To razdoblje, uz neznatne iznimke, sastoji se upravo od nabožnih sadržaja, tako su svetački životopisi bili redovita pojava. Za vrijeme renesanse se posebno ističe lik Marka Marulića čiji tekstovi o kršćanstvu nadilaze sve njegove suvremenike.

¹ Usp. Hrvatska biskupska konferencija, *Na svetost pozvani*, Glas koncila, Zagreb, 2002., str. 19.

menike.² On je kao vjernik laik iskreno želio svojim suvremenicima ukazati na pravi put spasenja koji se nalazi u osobi Isusa Krista, jedinog i pravog uzora svetosti.

Svetost u postratnom vremenu

Iako je propašću komunističkog režima i demokratskim promjenama dvadesetih godina prošloga stoljeća u nas dokinuto društveno i političko stanje koje je donio Drugi svjetski rat, ostale su mnogo brojne posljedice i podjele uzrokovanim tim ratom.³ Zbog toga, govor o svetosti u Hrvatskoj je ponajprije povezan sa zauzimanjem za *pomirenjem, solidarnošću i socijalnom pravdom*. Pozvani smo posvećivati svoju stvarnost, neumorno raditi na liječenju bolnih rana svojega naroda i nastojati oko društva u kojemu će svi građani biti ravnopravni u osnovnim ljudskim pravima i dužnostima.⁴ Kao i mnoge zemlje koje su bile pod komunističkim režimom, Hrvatska se nalazi u procesu tranzicije koja stvara mnoge probleme i promjene na svim područjima. U tom su procesu mnogi ljudi ostali bez radnoga mjesta i osnovnih potreba nužnih za egzistencijalnu sigurnost sebe i svojih obitelji. Zbog toga ljudi gube nadu u budućnost i lako ih spopada razočaranje i beznađe. U takvim okolnostima, svetost se ponajprije odnosi na *nadu* u bolje sutra, a to je moguće samo stvaranjem uvjeta u kojima će svi ljudi imati za svoje osnovne životne potrebe. Stoga, tko teži za ostvarivanjem evanđeoskog ideal-a svetosti, ne može biti ravnodušan pre-

² Usp. Josip Leonard Tandarić: "Sveci i svetost u Hrvatskoj književnosti", u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.), 1., str. 131-133.

³ Usp. Hrvatska biskupska konferencija, *Na svetost pozvani*, Glas koncila, Zagreb, 2002., str. 20.

⁴ *Isto*, str.21.

ma ovim zahtjevima.⁵ Hrvatska se susreće sa strašnim posljedicama Domovinskog rata iza kojeg su ostale mnoge udovice, invalidi, siročad, razorene obitelji i gradovi. Pastoral u perspektivi svetosti ne može zaobići ovu strašnu situaciju, stoga trebamo naći načina pomoću kojega možemo unijeti u našem narodu svjetlo božanske nade i velikodušno pomagati onima koji su najviše pogodeni posljedicama rata. Ne smijemo zaboraviti da njihovo trpljenje može biti spasonosno svima nama, samo tu bol i patnju treba prikazati Isusu Kristu koji jedini daje smisao mnogovrsnim ljudskim nevoljama. U ovim konkretnim poslijeratnim okolnostima, nije potrebno izmišljati neki „novi program“ program već postoji.⁶ On se sastoji od središta u kojemu je Isus Krist kojega treba ljubiti, upoznati i naslijedovati. Jer jedino je On put, istina i život (Iv 14, 6).

Hrvatski svetci i njihova važnost

Kada je riječ o hrvatskim svetcima, svakako trebamo uzeti u obzir i one svetce koji su živjeli i djelovali u našim krajevima prije dolaska Hrvata. Primjer takvih svetaca imamo u sv. Dujmu, sv. Kvirinu, sv. Polinu i Euzebiju, sv. Dimitriju, itd. Takvih svetaca iz doba prije dolaska Hrvata u našu domovinu, ima više od 40.⁷ Oni su bili velikim dijelom mučenici, Kristovi svjedoci koji su položili svoj život za Krista i Crkvu. Možemo reći kako je njihova krv najbolje zalila sjeme kršćanstva u našoj domovini. Također imamo svetce iz doba narodnih vladara. Oni su većinom djelovali u gradovima i na prostorima kraj Jadranskog mora. Nije mogu-

⁵ *Isto*, str.22.

⁶ *Isto*, str.23.

⁷ Usp. Hrvatin Gabrijel Jurišić: "Naši domaći sveci", u: *Bogoslovska smotra*, 55 (1985.), 1-2., str. 172.

će sa sigurnošću reći da je među njima bilo Hrvata, no teško bismo ih se mogli odreći i reći da to nisu naši svetci. Dovoljno nam se sjetiti sv. Ivana Trogirskoga ili Gaudencija Osorskoga, i drugih. Takvih ima oko 20. Ne smijemo zaobići ni svetce koji su neko vrijeme živjeli i djelovali u našim krajevima. Sve njih ne možemo proglašiti našima, ali je činjenica da su bili na osobiti način povezani s našom domovinom.⁸ Primjer

za takve svetce imamo u sv. Titu, sv. Franji Asiškom, sv. Jakovu Markijskom, sv. Ivanu Kapistranu i drugim. Naposljetku, imamo i naše svetce koji su rođeni u Hrvatskoj, a živjeli su, radili ili pak umrli u nekoj drugoj državi. Možda najbolji primjer za takvog svetca imamo u sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću koji je gotovo cijeli svoj život proveo u Italiji.

Naravno, postoji skupina svetaca i blaženika koje smatramo „izvorno“ našima i koji su u našem narodu najpoznatiji, a ujedno i najštovaniji u pučkim pobožnostima. Izdvojiti ćemo samo najpoznatije od

njih, to su: sv. Nikola Tavelić (prvi hrvatski svetac), sv. Leopold Bogdan Mandić, sv. Marko Križevčanin, bl. Alojzije Stepinac, bl. Augustin Kažotić (prvi hrvatski blaženik) bl. Ivan Merz, nl. Marija od Propetoga Isusa Petković, bl. Ozana Kotorska, bl. Drinske mučenice.⁹

Svetci u našem narodu su ponajprije svjedočanstvo da se kršćanstvo na ovim prostorima duboko ukorijenilo, te dalo najljepše plodove svetosti u svim staležima i razdobljima naše bogate povijesti. Postojanje svetaca je poticaj za razvijanje svijesti o općinstvu svetih. Slaveći svetce na osobiti način doživljavamo jedinstvo zemaljske i nebeske Crkve. Svetci nam na najbolji mogući način pokazuju kako utjeloviti evanđeoski način života u konkretno vrijeme i prostor.¹⁰ Niti jedan svetac nije ponovljiv, svaki ima svoju osobitu karizmu i svaki ju je na sebi svojstven način ostvario u svom životu. Mi nismo pozvani oponašati svetce, nego se trebamo jednostavno ugledati na njihove postupke, njihovu ljubav prema Bogu i bližnjima, te nastojati to svakodnevno primjenjivati svome životu. Napokon, „oni su nam zagovornici i posrednici mnogih milosnih darova. Molitve, pjesme, građevine, umjetnička djela, hođašća i sve drugo u povijesti Crkve neoboriv je dokaz da je Crkva uvijek vjerovala u posredničku ulogu svetaca“.¹¹ Javlja nam se tako potreba da upoznamo svetce, naslijedujemo njihovu volju i upornost da svoj život žive u zajedništvu i sjedinjenju s Kristom, jer na svetost su pozvani svi članovi naroda Božjega.

⁹ Usp. Hrvatska biskupska konferencija: Sveci, preuzeto sa: <http://www.hbk.hr/?type=lista&ID=4> (5. 6. 2013.)

¹⁰ Usp. Mladen Parlov, *Izabrane teme iz teologije duhovnosti*, Crkva u svijetu, Split, 2009, str. 28.

¹¹ Hrvatin Gabrijel Jurišić: „Naši domaći sveci“, u: *Bogoslovska smotra*, 55 (1985.), 1-2., str. 174.

⁸ Isto, str.173.

Živjeti Franjinu vjeru

Kristijan Radas, foto: Lucijana Vojnović

Često se zadržavamo na kojekakvim situacijama, pridajemo važnost malim, prolaznim i nevažnim stvarima, dok istovremeno preko važnih prelazimo bez razmišljanja. U događajima previđamo ono što je bitno, a beskorisne detalje, koji nisu vrijedni ni spomena, pamtimos pa ih nadugo i naširoko obrazlažemo, o njima govorimo i njih se držimo. Gotovo da „cijedimo komarca, a gutamo devu“ (usp. Mt 23,24). Jednako tako, skloni smo sećanju Svetoga pisma, života pojedinih svetaca pa i samog Isusa Krista na različite dijelove ali tako da najčešće stvaramo svoju sliku, krojeći je prema vlastitim željama i interesima. Budući da se držimo svojih uvjerenja i ne želimo sagledati istinu u cijelini, ostajemo osiromašeni, zadovoljni s vlastitim pogledom na stvarnost. Tako iz dnevnih novina učimo kakva je Crkva i kakvi su svećenici, što je papa jeo, s kim se rukovao, kako je kihnuo i mnoštvo drugih beskorisnih podataka koje uporno cijedimo i cijedimo, a devu koju gutamo kao da i ne primjećujemo. Toliko toga propuštamo baveći se nepotrebno detaljima koji ne vrijede puno ili ako su ipak vrijedni spomena, krije ih interpretiramo.

Kako razumjeti Franju?

Ovdje bih volio nešto reći o jednom velikom svecu, Franji iz Asiza, kojega, prepustavljam, svi poznaju ili su barem čuli za njega. Mislim da ne postoji svetac o kojem je napisano toliko knjiga, pjesama, raznih romana, snimljeno filmova; svetac koji ima svoje mjesto i u umjetnosti, a nezaobilazan u povijesti; svetac čijim su životom nadahнуте razne zajednice, svih vrsta i profila; a ipak, svetac koji je unatoč svemu tako tajanstven i skrovit, tako malo čašćen i slav-

ljen, kojeg malo tko zbilja poznaje i razumiže. Svetce, općenito, umjesto da ih uzmemos kao primjere i uzore ljubavi i kršćanskog života, kao naše zagovornike, shvaćamo suviše površno, a od njih pravimo nestvarne likove iz bajke koji uopće nisu za nasljedovanje. Tako smo od Franje napravili karikatuру, naglašavajući samo jednu njegovu stranu, a drugu smo, bez koje ova prva ne стоји, zanemarili. Naime, u poplavi raznih radova i prikaza Franjina života načinili smo od njega nekog „lakrdiša“, „trubadura“ s cvijećem i ptičicama, vodećeg „ekologa“ svoga vremena, zaštitnika životinja, prirode, itd., a ono najbitnije smo zanemarili, ono što je Franjo prvotno bio: kršćanin, čovjek duboke vjere.

Nešto sam slično i sam doživio kad me zaustavila jedna starija gospođa sa svoja tri psa koje je vodila uza se. Između ostalog, rekla mi je kako joj je žao što smo mi franjevcii tako „indiferentni“ prema životnjama i da se mnogi ljudi, za razliku od nas (franjevaca), kada vide životinje, nasmiješe, stanu na kratko („pozdrave ih“), kažu po koju riječ... Zatim je spomenula i svetoga Franju, kako je on volio životinje i kako je on njihov zaštitnik. Nije sporno da je Franjo volio životinje, istina, on ih je ljubio i prepoznavao kao Božji dar. Kao čovjek iznimne osjetljivosti za prirodu postao je na osobit način prepoznatljiv i vjernicima i onima koji to nisu. U svojoj jedinstvenoj pjesmi i molitvi „Pjesma stvorova“ slavi i blagoslovila Gospodara vremena i vječnosti po svakom vremenu svojem koji uzdržava stvorove svoje, po zraku, oblaku, u vjetru i u lahoru, slavi i hvali Stvoritelja svih živih bića. Naime, žalosno je što smo „indiferentni“ prema Bogu i bratu čovjeku, a upra-

vo je to ono što možemo i trebamo učiti od svetoga Franje. Kad upoznamo Franjinu prvu Ljubav, onda ćemo ispravno shvatiti i njegov odnos prema prirodi i njegovu Ljubav prema životinjama. Bez Boga, koji mu je bio na prvom mjestu u životu, Franjo ne bi mogao imati takav odnos prema prirodi i prema stvorenjima. Zar ne bi bilo ljepše imati udjela u Franjinoj vjeri pa da tako i sve ostalo dođe na svoje mjesto, nego biti u opasnosti da gledamo svijet površno? Kakva je to Franjina vjera? Što je uopće vjera? U Katekizmu Katoličke Crkve piše da je „vjera čovjekov odgovor Bogu, koji mu se objavljuje i dariva, pružajući istodobno čovjeku preobilno svjetlo u traženju zadnjeg sми-

ža. Nije se zadovoljio time da ga promatra i ljubi, već je želio postati suobličen Kristu.

Živo evanđelje

Doista, zastane mi misao kad pokušam razmišljati o Franjinoj vjeri jer je cijeli bio prožet vjerom, sve što je činio, govorio, mislio, sve je izviralo iz vjere. Bio je silno jednostavan, čvrsto je stajao na zemlji, a srcem je bio kod Boga; bio je čovjek boli i patnje ali radostan; u nevoljama postojan, velik, „u najmanjem vjeran“ (Lk 16,10); vjeru, taj milosni dar, raspirivao je svakodnevno. Euharistija i evanđelje dva su neiscrpna izvora iz kojih je pio, u kojima je tažio svoju žed za Kristom, dva izvora na kojima je umnažao svoju vjeru. Vjerovao je u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu, ljubio ju je i u svemu joj bio podložan. Ljubio je papu i sve svećenike, a svoje poštovanje uvijek im je iskazivao. Neprestano je upozoravao svoju braću da se ne usude u sebi ili javno osuditi ljudi Crkve, zato što možda ne žive po mjeri evanđelja, jer bi upravo to bilo nedostojno naslje-

sla života.“ (KKC, 26). Na samom početku, kad je čuo glas Raspetoga, Franjo izgovara molitvu u kojoj se prepoznaje taj spremni odgovor Bogu koji mu se objavljuje, a svjetlo za koje je molio, Raspeti mu daruje i to preobilno. Kristu koji mu se daruje, Franjo uzvraća sve većim i većim predanjem koje je raslo do kraja njegova života. U tom trenutku Franjo izražava svoje neiscrpno povjerenje u Boga, doživljava susret s Kristom i uzvraća mu ljubav. Od toga trenutka započinje ona intimna veza Franje s Isusom Kristom koju povezuje neraskidiva nit kri-

dovanje Kristova evanđelja. Upozoravao je svoju braću da se, uza svoje evanđeosko siromaštvo, ne usude osuđivati ljudi koje vide da su odjeveni u bogatu i kićenu odjeću. Upozoravao ih je da čiste svoj pogled i da se čuvaju kako ne bi zaboravili na bitno u površnom osuđivanju svojih bližnjih. Poticao je i zvao svoje da paze na čistoću riječi, da paze na čistoću misli, da svojim zlim pogledom ne bi zatrovali srce i okužili odnos s ljudima oko sebe. Kad bismo ga barem u vjeri nasljeđovali, jer vjerovati znači upoznati Božju veličinu i užviše-

nost; znači živjeti u zahvaljivanju, upoznati jedinstvo i pravo dostojanstvo svih ljudi; znači pravilno se služiti stvorenjem, kloniti se onoga što nas od njega odvraća; vjerovati znači uzdati se u Boga u svakoj prilici, pa i u nesreći (usp. KKC, 222-227). Sve to pronalazimo u Franjinu životu; da, u životu, jer vjera koja nije životna ne vrijedi uopće, „vjera bez djela, mrtva je u sebi“ (Jak 2, 26), a kod njega, „vjera je surađivala s djelima njegovim i djelima se vjera usavršila“ (Jak 2,22). Volio bih kad bismo sví

izisli iz ove površnosti u kojoj živimo i uronili dublje u otajstvo vjere, uronili u Srce Onoga koji je bio Franjina prva i konačna Ljubav. Na kraju, molimo Gospodina Franjinom molitvom da se odvažimo i kreñemo na put vjere, da počnemo mijenjati svoj život i da se ne bojimo potpuno biti Njegovi: „Svevišnji, slavni Bože, prosvijetli tamu moga srca i podaj mi ispravnu vjeru, sigurno ufanje i savršenu ljubav; smisao i spoznaju Gospodine, da izvršim tvoju svetu i istinsku volju. Amen.“

Svećenik – revolucionar ljubavi

Ivan Jurin

Svjesni smo kako na svijetu postoje brojni problemi. Našu zemlju razaraju ratovi, more strah i glad, razdvajaju razlike po rasu, religiji i svjetonazoru. Vidjeli mi to zlo kao Sotunu, grijeh ili mržnju, očito je duboko prisutno i često nam se čini kako je svakim danom sve jače. Ljudi zasigurno shvaćaju kako su nužno potrebne promjene, no isto su tako frustrirani činjenicom kako najčešće ne znaju na koji način nešto promijeniti ili ako se na to odvaže, uglavnom to čine krivo. Tako su mnoge ideologije, režimi i svjetski poretcii pokušavali i pokušavaju probleme riješiti površno i naravno, nisu uspjeli. Potrebno je pronaći onaj iskonski uzrok zala i nevolja u svijetu i riješiti ga. Evandjelje nam pritom svjedoči kako »iz srca izviru opake namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, lažna svjedočanstva, psovke« (Mt 15, 19). Tako je jasno kako je jedino rješenje korjenito obraćenje i povratak Bogu. To je ono potrebno »Bogu milo i savršeno« koje prepoznaje onaj koji se ne »suobličava ovom svijetu, već se preobrazuje obnavljenjem svoje pameti« (usp. Rim 12, 2). Cini mi se da baš tom opisu po svojem po-

slanju i identitetu odgovora svećenik. On je prvi svjestan kako je njegov program djelovanja poput onog sadržanog u misli pape Benedikta XVI., koja govori kako »samo od Boga dolazi prava revolucija, odlučujuća preobrazba svijeta«. Stoga on želi biti Božji proročki glas u svijetu, savjest naroda i njegovih upravitelja te oštri kritičar svega onoga što se opire Božjoj poruci koju svijet ili prezire, ili ne želi čuti. Stoga on sebi ne može dozvoliti da se ustali u situaciji koja izgleda mirno, već je nezadovoljan postojećim stanjem, te iščekuje novi svijet. Iako je posve siguran da će ovaj svijet minuti kako bi se mogao stvoriti taj novi svijet, zna da treba u izgradnji tog Kraljevstva odigrati određenu ulogu. Stoga svećenik kao onaj koji poziva na obraćenje, koji donosi promjene tog novog Božjeg svijeta, ne podnosi malodušnost ljudi koji dopuštaju da se sve odvija mimo njih, i koji svoju sebičnu sreću traže u prolaznim stvarima, kad je siguran da ih čeka nešto veće, nešto čiji je predokus on već morao sam osjetiti. Stoga je on spreman, poput suvremenog proroka, svijetu uputiti kritiku i izraziti svoje nezadovoljstvo takvim, ne-

pokretnim stanjem u društvu i Crkvi. Ne može podnijeti da kršćanstvo od one potretačke snage koja čovječanstvo usavršava do punine Kristove prelazi u ono što mu je najjudaljenije - čista formalnost i zato poziva sve ljude da shvate kako je potrebno da uistinu budu »*sol zemlje i svjetlost svijeta*« (*usp. Mt 5, 13.14.*)

No kršćanstvo kao takvo, nije jednostavno jedna institucija, skup ljudi koji svoju energiju troše u službi neke ideologije, već je to sila odozgor, poticaj Duha, dar Uskrsloga i nastavljanje Njegova djela; utješiti žalosna, nahraniti gladna, obući gologa, oslobođiti roba, izgubljenom pokazati put... Dokad duhovno i tjelesno potrebitih bude na svijetu kršćanstvo ne može i ne smije postati umorno. No, ipak primjećujemo kako smo toliko često umorni i uspavani, nezainteresirani za poslanje koje smo primili, te upadamo u malodušnost i nebrigu za svijet koji nam je povjeren. U tom je trenutku prijeko potrebno da se zapitamo: vjerujemo li doista da je Spasitelj uskrsnuo, da je živ i da On, svojim Svetim Duhom kojeg šalje kako bi obnovio lice zemlje, vodi Crkvu i u njoj prebiva? To je temeljni problem i izvor kriza u Crkvi. Ne shvaćamo da bez Njega ne možemo ništa, a s Njime možemo sve.

Toliko nam puta kao da nije baš najjasnije kako Krist nije negdje nedohvatljiv na nebesima, izvan zbivanja, već je toliko blizu, i to najizrazitije »*kad smo Njegovom ljubavlju okupljeni, i kad nam kao nekad svojim učenicima otvara Pisma i lomi kruh*«, kako lijepe kaže euharistijska molitva. I tu je opet neophodno djelovanje svećenika kao služitelja otajstava koja su srce preobrazbe svijeta i neprestana Kristova prisutnost u Crkvi. Ispovijed i euharistija, sakramenti koji čine srž svećeničke službe, stvara nove, kristolike ljudi koji će participacijom u Kristovom Duhu dati novo lice zemlji. Samo čovjek koji je pomiren s Bogom i svjestan potrebe obraćenja, u ispjoviji postaje novi stvor svjestan da se po njemu svijet mijenja. Tako oslobođeni za ljubav i osnaženi euharistijom kršćani su poslani u svijet, da sjedinjeni s Uskrsnim Kristom u svetoj pričesti sudjeluju u euharistijskoj »pretvorbi« svijeta.

Stoga nije potrebno pitati otkud svećeniku tolika volja i snaga da se trudi oko zadaće koja, ruku na srce, i njima često izgleda kao borba protiv vjetrenjača, kao utopistička ideja, te se osjećaju poput vitezova koji se bore za pravdu i ljubav koje je gotovo nemoguće potpuno ostvariti u ovom svijetu. Izvor te snage je u tome što svećenik služi i

nastoji se suočiti Kristu Gospodinu koji nas je svojom mukom oslobođio robovanja grijehu i uskrsnućem obnovio, te svojim otkupiteljskim činom započeo novo stvaranje koje po svojoj Crkvi nastavlja. Zato je svećenik pozvan biti drugi Krist, no ne samo imitacijom Učiteljevih gesti i korištenjem Njegovih riječi, već ako želi da njegov napor bude plodonosan, mora se otvoriti onom istom Izvoru koji je Krista ispunjao i doveo ga do kraja, do križa. Zato je ono što zapravo mijenja svijet i svemu daje smisao – molitva. Bez nje, u njegovu životu nema radosti, vjera u kojoj bi trebao prednjačiti slab, a sama služba gubi smisao i sadržaj. Ako učenik nije u stalnom kontaktu sa Učiteljem, polako ga gubi iz vida, koleba se i nema potrebnu snagu za promjenu svojih mana, a kamoli mana svijeta. Stoga je Božja blizina i zbilja u koju je čovjek uveden kako osobnom molitvom, i okrijepljen molitvom Crkve ono što je svećeniku jedino potrebno kako bi svijetu donosio ono bez čega ne može opstati – Boga.

I za kraj, promislimo kakav bi svijet bio bez svećenika? Parafrazirajući poznati adventski himan, svijet bi odavno *imo propasti od prijevara sotoninih*, da Krist nije sam, *dirnut ljubavlju, lijek posto bolesnicima*, i da to ne nastavlja biti preko svojih službenika koji mu poklanjaju ono što jedino vrijedi i nikad ne prestaje – ljubav. I baš je zato ovaj svijet i unatoč svim poteškoćama, bolima i porušenim snovima još uvijek predivan, a život ono što vrijedi živjeti i u služenju drugom ostvariti. Zato dragi svećenice, dragi kršćanine, brate i sestro, uzdaj se u Gospodina, surađuj s Njime i budi siguran; sa ovim našim svijetom će sve biti dobro. Nek se u tvom životu ostvare stihovi pjesme Izidora Poljaka: »*Planite, bijeli ognjevi duše, k nebu se srce propni i gori, plamteć izgori!*« I nek izgori u nepokolebljivoj ljubavi za Boga i bližnjega, za novi Božji svijet, jer samo će tako tvoje lice obasjavati nada iščekivanja Onoga koji sigurno dolazi, i tvoje srce tiho šaptati u molitvi: *Maranatha... Dodji Gospodine Isuse...*

Uzori i primjeri vjere

Ivan Grubišić

Sam izraz „svetac“ izaziva divljenje. Javlja nam se lik osobe pune krjeposti, duhovne snage, izdržljivosti, samokontrole, istinske radosti, iskustva živoga Boga. No, život svetca nije tek za diviti se, već za naslijedovati. Bolje rečeno, naslijedujemo onoga kojeg naslijeduju i oni, tj. Isusa Krista. Promatraljući život svetaca, vidimo da je Kristov život uistinu put kojim možemo i trebamo ići. Diviti se možemo samo onome nedostiznom i neostvarenom. Divimo se Bogu Ocu, divimo se ustrojstvu prirode i kozmosa, mnogim drugim stvarima. No, Krista treba naslijedovati! Njegov ži-

vot je put u istinu koja nas oslobađa za život. Sloboda ostaje. Svetci su odabrali bolji dio, predokus raja već ovdje na zemlji. Njihov život plod je dugotrajne borbe za ono vrijedno, lijepo, istinito i dobro. Svetac je živo i hodajuće evanđelje. Ono što govori, to i živi. Kad u njegovu životu ljubav prema Bogu potpuno prevlada, tada spaja onog koji ljubi sa svim ljudima. Jedino ljubav može povezati Boga i njegovo stvorenje i stvoriti društveni sklad. Svetac je svjedok, čovjek iskustva živoga Boga i duhovnog svijeta. On je znak. Znak koji često nadilazi naše shvaćanje i razumijevanje. Biva

neshvaćen. Kao što je Gospodinov život bio provokacija na sablazan ili vjeru, tako je i onaj koji nasljeđuje Kristove stope sličan izazov svijetu. Svetac je onaj koji prepoznaće poruku usahnule i proklete smokve (usp. Mt 21,19). Ona privlači svojom vanjštinom, sjaji izdaleka i mnogo obećava, a na kraju dušu i tijelo ostavlja gladnom i neispunjeno. Cilj svakoga čovjeka je blaženstvo, ispunjenje one jedine čežnje koju tražimo na mnogim mjestima, u mnogim stvarima, a zove se Bog. Bili toga svjesni ili ne, radost i užitak u svemu stvoreno me samo je predokus one zbilje koja nam se obećava i nudi u istini o kraljevstvu nebeskom. U nama budi želju za još dubljim i trajnijim užitcima, ispunjenjima, radoštima, koji su zapravo putokaz ka dubljem sjedinjenju s našim Gospodinom već ovdje na zemlji, a koji se potpuno ostvaruju kada ga budemo gledali licem u lice, kakav jest.

Predan Gospodinu

Svetac shvaća da je potpuno ispunjenje samo u Gospodinu i da je nemirno srce njegovo dok se ne smiri u Njemu. Gospodin, koji je put, istina i život uskraćuje smokvi postojanje jer nije plodna životom, nije spremna na darivanje, na odricanje od plodova i na ispunjavanje svrhe za koju je stvorena. Naš život sliči slici smokve iz Matejeva evanđelja. Vanjštinom nastojimo biti, ili vjerujemo da smo nešto što nismo. U svojoj oholosti okrećemo se sebi. Ova smokva je upozorenje da ne živimo u laži i u sjaju svoje taštine. Treba ispuniti svrhu za koju smo stvorenici, svoje darove i talente staviti na raspolaganje drugima. Nesebičnost u darivanju čuva nas od prokletstva koje nastupa kada smo u svojoj sebičnosti samodostatni. Nije lako ostvariti sve želje za kojima čovjek čezne. Naslijedovanje Gospodina našega Isusa Krista oslobađa nas iluzije da

je potrebno ispunjenje svih želja za ispunjen život. Tko želi biti moj učenik, reče Isus, neka se odrekne samoga sebe, dakle svojih želja, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom (usp. Mt 16, 24). Nameće nam se iluzija da su potrebe i želje ista stvar. Neispunjene istih izaziva patnju. Potreba nema mnogo i one su neizbjegne, dok želja može biti bezbroj. O željama ne bi smjela ovisiti naša sreća i zadovoljstvo, našnutarnji mir. Po njima se ne bi trebao mjeriti blagoslov u našem životu. Čudimo se svetcima, njihovim radikalnim odricanjima od onoga bez čega ne možemo zamisliti radostan i ispunjen život. Jer, zašto bi bilo loše uživati darovana dobra?!

Čežnja za Bogom

Svetci su shvatili da sve što je stvoreno ne može potpuno utažiti njihovu žed ni ispuniti najdublju čežnju srca. Ta čežnja je Božji putokaz. Dokaz da nam nešto nedostaje, a što traži ispunjenje. I tako se krećemo od čežnje do čežnje. Zbog nedostatka potpune ispunjenosti, život nas potiče na kretanje prema uzvišenjem življenju. Pronaći životni smisao, otkrivati u životu Boga te u njemu prepoznati smisao i svrhu našega postojanja. U svetcima se odražava predokus raja na zemlji, stanje blaženstva i radosti. Čak i u najtežim trenutcima teških bolesti, patnje i napuštenosti, svetci svjedoče o onomu što postoji u njihovu srcu. Svaka patnja, naspram utjehe i radosti koju primaju od Svevišnjega, čini se smiješnom i neznatnom. To je plamen ljubavi, zahvaćenost koja se ne može ne-svjedočiti. Od izobilja biva tjerana prema bližnjemu, poput izvora rijeke koji ne može zadržati vodu koja iz njega izvire.

Među jarebicama se događa da jedne drugima kradu jaja i da ih izlegu. Ili žele biti majkama, ili im glupost ne dozvoljava

da prepoznaju svoja vlastita jaja. Čudesno je što jarebica, koja se izlegla i othranila pod krilima lažne majke, čim počuje glas prave, smjesta ostavlja jarebicu kradljivicu, vraća se majci i stavlja pod njezinu zaštitu. Ona slijedi unutarnji zov naravi. Susret ga budi i otkriva mu ono što sam ne bi otkrio. Ista je stvar i s čovjekom koji je otet, zarobljen i spokojno prebiva u lažnom svijetu. Svetci nam svjedoče o tom susretu i pozivaju nas da otvorimo srca, kako bismo čuli zov Onoga za kojim naša duša silno gladuje, za kojim traga na krivim mjestima trenutnih zadovoljstava koja na svojim vrhuncima ostavljaju samo ispraznost i razočaranje.

Nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi, Gospodine. Nemirno je. Svetci su bili toga itekako svjesni, zato se nisu zadovoljavali mrvicama kruha koji padaju sa stola. Danas svi govore o velikoj slobodi, činili što hoću, kada hoću i koliko hoću. Ta lažna sloboda zarobljava, jer nije normalno da moja sreća ovisi o vanjskim čimbenicima (kao npr. o cigaretama, kavama, lijepoj odjeći, izlascima, gozbama, ukratko - o hedonizmu). Bog nam je dao preveliko dostojanstvo da bi neka mrtva tvar, predmet ili što već drugo upravljalo nama

i ograničavalo nas u slobodi. Poznati prosvjetitelj René Descartes izriče poznatu rečenicu: „Mislim, dakle jesam.“ Mnogi su to protumačili na način da upravo zato što imam sposobnost mišljenja, mogu činiti što hoću, odnosno sve mi je dopušteno. No kršćanin bi trebao odgovoriti kao sv. Pavao: „Sve je dopušteno! Ali - sve ne koristi. Sve mi je dopušteno! Ali neću da mnome išta vlada.“ (1 Kor 6,12).

Upravo zato što čovjek jest, što njegovo postojanje i život imaju vrijednost i konačnu svrhu, neće se spuštati ispod razine dostojanstva koje je primio od Boga. Životinja se prepusta svojim nagonima, no čovjek ima mogućnost i treba obuzdavati svoje strasti kako ne bi prouzročio štetu sebi i drugima.

Htjeti i djelovati

Svetci tragaju i nalaze savršenstvo na samome izvoru. Oni su oni koji plivaju uzvodno, protiv struje i često na granici razumijevanja. Većina nas pliva nizvodno sa svijetom, prepušteni navalama požuda i strasti. No oni koji ulažu napor plivajući uzvodno, uistinu su u svijetu, nalaze se u vodi, ali svojim djelima svjedoče da nisu od svijeta. Ta uvišena ljubav koja potiče njihova srca na „htjeti i djelovati“ (Fil 2,13), približavanjem izvori, čisti njihovo tijelo i dušu sve uvišenijom rijekom milosti, koja je što je bliže izvoru sve čišća. Isus Krist nam govori: „Stojim na vratima i kucam. Posluša li tko glas moj i otvori mi vrata, unići će k njemu i večerati s njim i on sa mnom.“ (Otk 3,10). Bog nas neprestano zove po

svojoj Riječi. Na nama je da učinimo korak vjere, da „poslušamo“ i u vjeri prihvati mo Riječ. Kada kaže „otvori li mi tko vrata“, misli se na vjeru koju prate djela, jer vjera bez djela je jalova i mrtva u sebi (usp. Jak 2, 17-20). Djela su ta koja proizlaze iz vjere i koja otvaraju vrata, napor koji treba uložiti da ono što želim - ostvarim. Tek tada će Krist unići i večerati s nama. A njegovo je jelo, kako je rekao „vršiti volju Očevu i dovršiti djelo njegovo.“ (Iv 4, 34). Stoga je potrebno najprije uskladiti svoju volju s voljom Nebeskog Oca, tj. ispuniti zapovijedi i postaviti Gospodina na prvo mjesto. Naša je volja često suprotna Očevoj, ali Sveti Trojstvo, čija smo mi slika, poštuje našu slobodu i ne vrši nasilje nad njom. Bog nas, dakle, čeka i kuca. Kuca na vrata svetohraništa ne bi li tko uistinu povjerovao i djelima živio što vjeruje. Kuca i čeka da izvršavanjem zapovijedi otvorиш prava vrata koja

omogućuju Kristu da izvrši volju Očevu u tvom životu, odnosno da blaguje s tobom i ti konačno s njim, tj. da u punini osjetilno doživiš blagoslov njegovih obećanja koliko je to moguće ovdje na zemlji – u sv. euharistiji, gozbi Jaganjčevoj.

Plivajući uzvodno, odričemo se sebičnosti i tražimo svrhu i smisao života. Plivajući uzvodno, primamo na se križ, teret koji jača naše duhovne snage, te idemo za Njim koji nam pokazuje uska vrata koja vode u život vječni. Život po evanđelju, život je koji nas mijenja, radost koja zahvaća, ljubav koja tjera na djelovanje, istinsko svjetlo koje ruši tamu svjetovne noći, daje radost i mir koji nije od ovoga svijeta. Želiš li biti potpuno sretan i ispunjen već ovdje na zemlji?! Donesi odluku. Sada je vrijeme milosno, sada je vrijeme spasa! Kairos, milosni trenutak, sada je pred tobom. Bog poštuje tvoju slobodu. Što ćeš učiniti?!

Ustan! Idi! Vjera te tvoja spasila!

Jerko Kolovrat, foto: Lucijana Vojnović

Čovjek je biće koje živi od odgovora. Svakodnevno mu se nameću pitanja koja ga uvode u igru misli, rizik dijaloga, napetost unutarnjeg monologa i nužnost odabira. Pitanja mogu biti naizgled jednostavna, ali odgovori koje nudimo pripadaju nama, govore nam tko smo. Pitanje vjere možemo svrstati u kategoriju temeljnih životnih pitanja. Ako potražimo vjeru u svim slojevitostima ljudskog života, a ne ograničimo je na odnos prema Bogu, vidjet ćemo da svaki čovjek posjeduje zrnce „naravne“ vjere. Bez te urodene, možda podsvjesne vjere, potkopalje bi se naizgled samorazumljive stvarnosti. Kad vozač ne bi vjerovao da će doći do odredišta, vjerojatno nikad ne bi sjeo u vo-

zilo. Kad majka ne bi vjerovala da će se dječa vratiti iz škole, ne bi ih u školu uputila. Kad ne bismo vjerivali da možemo govoriti, zaboravili bismo na riječi. Kad ne bih vjerovao da će ovo promišljanje privesti kraju, ne bih ni počeo pisati. Mnoštvo je ovakvih i sličnih primjera koji potvrđuju nužnost vjere u ljude i svijet. Ali, vjera u Boga neusporedivo je ozbiljnija. Prelazi prag vremena, prostora, vidljivoga, mogućega. Nadilazi čovjeka i njegove sposobnosti jer uzima od Duha Svetoga. Pred svjetлом vjere iščezavaju sva lažna svjetla ovoga svijeta. Ona je i tama koja ocrtava domet svjetla razuma. Vjerom čovjek dotiče živoga Boga i kuša nebeska dobra.

Kršćanska vjera nije prihvaćanje ideologijâ koje izranjavaju iz rijeke vremena te u nju iznova poniru. Ideologije imaju rok trajanja, ali život Isusa iz Nazareta i njegov nauk obuhvaćaju sva vremena. Protumačio je prošlost, prisutan je u sadašnjosti, gospodar je budućnosti i put k vječnosti. U tom udivljenju vjernik prigiba koljena pred otajstvom Trojedinoga Boga koji je živ i otkriva se onima koji ga traže i dopuste da budu nađeni.

Oni koji su prožeti snagom i svježinom Kristove osobe, osjećaju u sebi poziv na novost života po evandelju, poziv na zdravi evanđeoski radikalizam. „Obratite se jer približilo se kraljevstvo nebesko.“ (Mt 3,2). Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi život svoj poradi mene i evanđelja, spasit će ga.“ (Mk 8,35). „Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otкупninu za mnoge.“ (Mk 10,45). „Da, to je volja Oca mojega, da tko god vidi Sina i vjeruje u njega, ima život vječni i ja da ga uskrisim u posljednji dan.“ (Iv 6,40). Spasonosna je vjera u Krista kojega Crkva propovijeda i naslijedovanje na koje poziva. Preobražava pojedinca i svijet. Ustrajna vjera spašava od besmisla, očaja, nemogućnosti praštanja. Spašava od zloga, od vjere u obmane i trenutna rješenja, spašava za vječnu sreću i mir u Bogu.

Današnja kultura, način života i mišljenja nisu skloni vjeri. Čovječanstvo koje je stvorilo poteškoće uvjerenju je da ih samo može riješiti. Bog postaje suvišan ili ga se tjera u zaborav. Oblikuje se lik čovjeka koji ne može živjeti bez „ovoga i onoga“, a bez Boga može. Vjera je postala „muzejska“, potiskuje se u prošlost, a osporava se njeno prenošenje. I dok su se u bližoj povijesti rušile Crkve i sakralni objekti, danas se ruše ljudske duše. Ubija se duša koja je istinski

hram Duha Svetoga. Veća je nevolja prazno srce od prazne crkve. Unatoč poteškoćama kršćani u svijetu siju sjeme nade i povjerenja u Boga. Ne mora ih biti mnogo. Poput sijača koji baca sjeme na prostrano polje i istinski kršćanin za svojim stopama ostavlja sjeme dobrote. Ono se širi, raste i daje plodove koje može kušati svaki čovjek. Put je kršćanina dati Bogu ono što mu pripada. Naša zahvalnost, vjera, žrtva,

nesebičnost, molitva, ljubav i cijelo biće pripadaju Bogu svakodnevno. Jer Bog nije Bog za jedan dan, nego za vijeće vjekova. Prihvatio je to samo jedan od deset očišćenih gubavaca. Vratio se k Isusu, bacio ničice pred njega i zahvalio. Iako je bio tudinac, Samarijanac, znao je dati Bogu što mu pripada. Riječi koje mu Isus upućuje odzvanjat će dok bude svijeta i vremena, a žudi ih čuti svako ljudsko srce: „Ustanil! Idi! Tvoja te vjera spasila!“ (Lk 17,19).

PJESME

Najdraža molitva

Foto: Lucijana Vojnović

Priče postaju dan, ovaj dan sunce nije
daleko licu tvome
postat će sama pjesma (a ne sam)
ostale uspomene domu vode...
Crtica na licu što djetinjstva je vez
i ruke što miluju uplakano čedo
andele, zalijeći ovu bol, ovaj rez
o da, naučih sad što je sveto
Mili je to glas, predivan Bogu himan
a ja od mnogih, za tebe uvijek jedan
oprosti što ne vidjeh zadnji tvoj smijeh
bogatim me činio, mirio moj svijet
Ostat će uvijek molitva prije sna
i gozba što ruka tvoja je spremala
ti si bila sveta, dobrota bez dna
moja baka, moj anđeo, sad-
najdraža molitva...

Mate Milas

Čovječanstvo

Ljudski porod slabi rađa danak
poput vlati trave sjutra vene.
Škrbno se trza bića nam sanak
jer rođenjem oči boluju od mrene.
Ne vide da su samo prazne nule
pa sebi nove Babilonske grade
zlatne i do neba velike kule
i imati ih vijekom gaje nade.

Ljudski porod slabi danak rađa
i arku čovječanstva oluja lupa,
ne videći da njina lađa
pušta vodu na sve strane trupa.

Nitko vječno živjeti neće
jer slabi čovjek u čas gine.
Na odru ćes možda imati svijeće
i sjećanja na te puna prašine.
Svi smo mi samo godine bola,
svi smo mi poput suze iz oka.
Sveci smo, fali nam aureola
znamo određena smo roka.

Ljubo Jermelić

Kratka povijest filozofije

Što bi Talesu počelo bilo?
Kaže da se u vodi krilo.
vatra, zrak, četiri elementa
dalje misle iz grčkoga svijeta.
Kod Heraklita sve se kreće
poput rijeke koja stalno teče.
Parmenid kaže da bitak jest
sve se na to može svest.
Pitagorejci se vrte oko broja
spoznaja je, kažu, takvoga kroja.
Leukip i Demokrit u atomu vide spas,
a majstor za cinizam je Diogen pas.

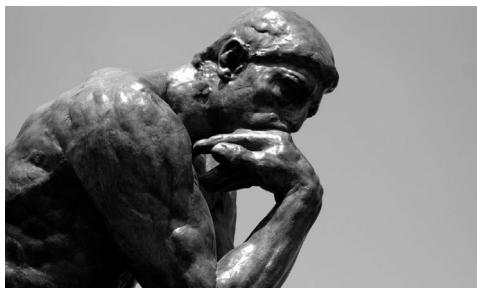
Sofisti se diče da sve znaju
zato na sve odgovore daju.
Sokrat im je totalna suprotnost
znati da ne zna, njegova je prednost.
Što je bitak školi eleja
to je Platonu svijet ideja.

Aristotel mu je učenik bio
metafiziku je najviše razvio.
Za početak filozofije Augustinu
treba prvo otici u nutrinu.
Za ostalo trebate vidjeti sami
da to naučite trebat će vam dati.

Bitak, biće, Bog i bit,
tebe sam Toma postao sit.
Pitaš li se čega si uvijek svjesan
Descartes kaže „mislim, dakle jesam“

Kod empirista Locka i Humea
iskustvo vrijedi više od razuma.
Kantov imperativ lako se pamti
za građanina svijeta svi će znati.

Shelling, Hegel, pa i Fichte
od njih nisam skužio niche.
Kraj teorije početak prakse
što o tom misliš Karlu Marxe.

Neitzsche govori o želji za moći
pred kraj života puk'o preko noći.
Egzistencijalizam predvodi
Kierkegaard danac
filozofiji je dao jedan novi pravac.
Ontologiju razvija Heidegger Martin
što prethodi esenciji odgovor je Sartrin.
Wittgensteinu jezik je sredstvo
poimanja svijeta
Gadamerovoj hermeneutici
to nimalo ne smeta.

Tri francuza u postmodernizmu su važna
Foucaultova ideja i danas je snažna.
Ovakva bi povijest filozofije bila
kada bi se u rimu skupila cila.

Darko Rapic

Feral

U dalekoj zemlji velikih ideaala
daleko, daleko iza Urala,
daleko iza mora stabala,
i još dalje iza crvenih žala
živio Mik.

Mladić, visok i šestan, al oskudnog droba,
mogo bi pojesti i cijelog soba.

Zaigrana duša, živahne oči,
cvijeće prokljija gdje god on poskoči.

Veselo pjeva, ali kroz nos,
al zapjeva tada i slavuj i kos.
A njegov smijeh bez ijednog tona
zblizi i liju i zeca, i miša i slona.

Mik je bio feral.

Kuda god je prolazio, nestajalo bi tmine,
ta svjetlost isijavala je iz nutrine,
no nije znao odakle,
i nije znao zašto.

Život je bio radoštan.
Život je bio sjajan.

Jednoga dana u osvit zore
život opet pokaže boje.

Ptići zacvrkuću, pčele se zbroje
Mik se ode okupati u more.

No čim krene umiti lice,
ruka mu se ukoči
i zasta netremice

jer u odrazu ugleda nečije oči.
Oči mračne, oči sive...
Čini se da sliku krive...

Prodiru u dubinu,
traže najgoru osobinu,
i kao da znaju!

Ali što se znati može!?

Baš sve! Pa i više! Puno više!
Svakih tema...

Jer otkrivaju tajnu
koje nema.

Mik se trgne, pa se nagne
da za njima posegne...
Lika nesti.

Pogled digne i osvrne se okolo.

Nigdje nikog.
 Burin zvižne, val se sruši,
 izgleda - sve po starom.
 Mik poskoči i s osmijehom
 iza sebe zapraši.
 No sada se nasmije
 ipak malo drugačije.
 I dalje je Mik veselo skakutao,
 vesele pjesme veselo pjevuckao.
 Svjetlo je imalo svoj stan,
 život je bio radostan.
 Ali oči...
 Da su tu davale su znak,
 i malo po malo uzimale danak.
 Bivale sve jače, veće,
 poput neke tamne svijeće
 raspirivale svoj sjajni mrak.
 Malo po malo,
 malo po malo.
 Iza svakog stabla sjena,
 svaki cvjetić mrko gleda
 i hihće ko hijena.
 Nema više prijatelja...
 Feral već je manje sjao,
 Mik se stalno osvrtao.
 Gdje su? Što su? Nije znao.
 Već bi korak ubrzao.
 Neprijatelj je tu, na tragu,
 kobna sumnja uze snagu,
 Mik se sakri.
 Smijeh tad zanijemi, pjesma se priguši,
 zlokobni pogled grlo osuši.
 Svaka životinja i travka svaka
 posta podmukla i opaka.
 Zemljom se razlije ledeni dah,
 Tama zavlada.
 Dugo je pod stolom bio,
 zgrbio se, oslabio.
 Kadli jednom začu rijeći
 možda vjetra koji jeći,
 ili starca uvenuta
 koji luta pokraj puta:
 Zašto bježiš, što se skrivaš,
 zašto se ne odazivaš?

Svjetla nema!
- Ali oči! Crne oči!
- Samo se suoči...
 I glas zamre.
 Jedar polet tada dobi,
 i već htjede parat zrak,
 kad ga eto u tjeskobi:
 -Ta vani je mrak.
 Ja bih htio,
 ali nemam snage.
Možda ipak ne bih smio...
 Ali želim,
 žarko želim
 da druga bića uveselim.
 Idem! Neću...
 Idem! Neću...
 Idem!
Neću, tama će ugasiti svijeću...
 Ne mogu...
 Ali moram!!
 Uto bijela iskra zasja
 i feral se rasplamsa.
 Zatim hitro Mik pojuri
 prema novoj avanturi.
 No već nakon par koraka
 eto onog strašnog mraka.
 Kud sad poći?
 Kud sad poći
 kad usred mraka one oči
 naziru se, kroče bliže,
 i sve bliže i sve brže,
 trkom, eto kobi, stiže
 i sve bliže i sve brže,
 sve se više srce steže.

Kud sad poći?
Mik stane i prepusti se.
Evo ga...
Nalet tmine,
gnjev nanese,
silno sred sredine.
Vihor oštine,
feral padе.
I dok se tamne oči zlobno smiješe,
jedan plam i dalje tinja.
A onda iznenada
poput razornog tornada
plamen plane, baklja bukne,
a sva tama ustukne.
Svjetlo zasja, pjesma krene,
cijeli svijet se preokrene.
Zec izvije uši, ptice ožive,
nestanu i oči sive
ko da bile nisu nikad
ko da uvijek bio sklad je.
Mik je znao.
Mik je bio feral.
A svjetlo je dolazilo iz nutrine...

Ivan Vrlić

Ars poetica

Foto: Ivana Pešo Grabić

Mjesec se za uštapa smije
obasjavajući svod zvjezdan
i štono iza sebe krije,
a to je duboki mrkli bezdan.
Samo ja... samo ja iz svoje muke,
u ovo tiho jesenje veče,
za papir pružam ranjene ruke
da riječ pokojna na nj isteće.
I riječi su potekle kao voda,
kao topla krv iz mojih žila...
tišina mi kradom riječi
doda pokoju muza – Euterpa mila.
A ovaj stih traži samo jeku
i ne traži nikakva pokrića...

Neka prene tebe dušu daleku
bar zbog mene i ranjenog mi bića.

Jer svaki stih je novi krik
štorno srce moje bolno njije;
i tek éu onda biti pjesnik
kad shvatiš srcem što ovdje piše.

Ljubo Jermelić

Gospin krik

Foto: Lucijana Vojnović

Slušala sam, sine,
Pilata gdje veli,
Da predaje te narodu,
Nek' radi što god želi
Bez njegove odgovornosti...
I stavljaju na te križ,
Na krvave ti rane,
Jeca duša moja,
Pamt i one dane,
Kad andeo te navjesti...
Vidim kako posrćeš,
Pod tim križem padaš,
Al' vidim ti u očima,
Da se Ocu nadaš,
Ustaješ sa zemlje...
Zanijemih, sine moj,
Kad pogled sam ti srela,
U haljini krvavoj,
Što nekad sam je plela,
Sada ti mi patiš se...
Gledam gdje nekog sile,
I on ti pomoć pruža,

Blagoslivljam tog čovjeka,
Oca, brata, muža,
Ubroji mu u pravednost...
I ženu onu, sine,
Što ti suze briše,
Nek živi u tvom miru
Dok joj biće diše,
Nek' joj rubac bude znak...
Dok padaš opet na pod,
Ne daju mi proći,
O dušo duše moje,
Tebi želim doći,
Pomoći ti ustati...
Slušam te gdje tješiš
Jeruzalemske žene,
O ljubljeni moj sine,
Srce moje vene,
Gledajuć ti bol...
Treći put kad si pao
Stresla mi se duša,
Promatram gdje đavo'
Hoće da te kuša,
Da odustaneš od sveg'...
I dok bacaju kocku
Za haljine twoje,
Sjećam se kako povih te,
Sakrih u krilo svoje,
U onoj hladnoj štalici...
Čujem tvoj krik,
Dok vežu twoje ruke,

Pribijaju ih čavlima,
Povećaju ti muke,
Krv se niz križ lije...
Jecaji sve veći
Dok ispuštaš svoj duh,
Riječi se tvoje posljedne
Uvukle u sluh,
Zauvijek ih prebirem...
Dok primam mrtvo tijelo,
Gorki mač боли,
Probada srce ovo,
Što do kraja voli,
Izgara od ljubavi...
Polažu te u grob,
Stavlju teški kamen,
U mom srcu odzvanja
Žarki, jasni AMEN,
Tako neka bude...
Znam da slava
Tvoja doći će,
Nakon tri dana,
Tad svaka duša moći će,
Vidjeti te slavna, o Uskrsnuću Tvojemu...

Ivan Lasić

Tišina riječi

Foto: Lucijana Vojnović

Evo me, Gospodine..
Sada Ti želim prići..
Sama..
Samo Ti i ja..
I tišina Tvoga groba..
Tišina koje se ne bojim..
Prepoznajem da je ta tišina
spasonosna za me...
Otkupiteljska tišina...
Ohrabrujuća, a u istom trenutku
i tako umirujuća.
Ne želim Ti ništa govoriti
ništa moliti ni prositi...
Samo želim uživati...
Prepustiti se tišini...

Onoj istoj koja
ne govoreći najviše govori...
Prepuštam se Tebi Stvoritelju
koji si nekoć stvarao svojom riječju,
a sada...

Tišinom nanovo rađaš Riječ.
Riječ koja me oslobađa
I čini opravdanom pred svima..
Skida teret...
Ono teško breme
Koje često sama natovarim na sebe...
Oslobađa me od mene same...
Tvoja Riječ mi daje novi život...
Nezasluženi dar same ljubavi i milosti.

Maja Mula

Nepoznata ljubav

Foto: Andrea Perković

Tko si ili što si, pa me stalno pratиш
i mislima mojim vrijeme kratiš?
Ili nije ili jest - svejedno je tajna
što je prekriva koprena sjajna.

To pelin je slatki i gorko milje
što se mojem umu uvijek krije.
Nek ostane tajnom koja krvari
to slatko vino što vijekom stari.

Dogorjeva evo vosak tjelesni
more se biba, oluja bjesni,
al' nepoznata ljubav svjetlost žutu
prosipa vazdan mome putu.

I upravlja nogu i duh moj
podmećući uvredi obraz svoj.

A ja ponekad, onako u snu,
probudim se noću i mislim je li tu?
Kad krenem odavde gdje boj se bije
na mjesto gdje tisuć se zvijezda vije
daj mjesta ljubavnom cjelovu tom
da posve čist udem u tvoj dom.

Ljubo Jermelić

Put posut trnjem

Foto: Ivana Pešo Grabić

Vidiš li taj put posut trnjem?
Preko njega se ide put neba,
Samo preko njega možeš doći,
Do svega onog što ti treba...
Vidiš li taj put posut trnjem,
Proliven suzama i jezom boli,
Daleko od svega,
Što zemaljsko srce voli...
Vidiš li taj put posut trnjem,
Kroz njega su svi sveci
Već jedanput prošli,
I sretno u nebesku slavu,
Svom su Kralju oni došli...

Al' vidi,
Na tom putu posutom trnjem,
Isus brigu o tebi vodi,
Zato ne boj se dušo,
Idi, uzmi svoj križ ,
I hodi!!!

Ivan Lasić

Ne diraj, stari

Foto: Ivana Pešo Grabić

Ne diraj, stari, na to mjesto,
tu je kruh još gorkog okusa,
dosta je ljudima njihovih muka,
novih problema, novih pokusa...
Ne diraj, stari, na to mjesto
tu još suze lice peku,
tu još tišina uši para,
i sanja da čut' će melodiju neku...
Ne diraj, stari na to mjesto,
ta je zemlja još krvlju natopljena,
mada prošli su dani, minule zime,
i vide se vrhunci tek od leda otopljenja...
Ne diraj, stari, na to mjesto,
tu još narod odlazi na grobove,
križeve nove stavili su mnogi,
krunice, cvijeće, posijali borove...
O nediraj, stari, na to mjesto,
rat još svi oni dobro pamte,
znaš li ih prijatelju, poznaješ li ime,
od stoljeća sedmog vjerne Hrvate!

Ivan Lasić

Stijeni

Gradu Vječnom svaki put vodi
gdje Tibera tok kamenmost miva;
mostova Tvorcu, kršćana vodi
pozdrav nek stigne čovjeka živa;
do apostola glavnog, ribara slavnog
što u kamen položen spi;
Stijene što bješe Crkvi za temelj
a postavi ga Kamen Zaglavni.
I izdanka njegova, Slavena znamenita
koj strah u Lađi usmrti;
iz palače kamena koj' vjetra od vremena
kapu naš majstor pričvrsti.
Svijeta glavi, s krunom sedam stjenjaka
iz kuće Dalmatinca divljaka;
koji stijenom prsa si bi
narav plamenitu gaseć što vri.
Tam' dvanaest bisera blaga vremenitog
sjaje đakonu davnom;
za vijenac i vjernost kroz vatru prošavš
on umrlja kamen sa krvlju tamnom.
Od mladića stamena, gena od kamena
na kušinu od stine što spi;
Hrvatsku voli a svijetom se skita
motreć obraz mu mramorni.
Zagore rod, posebna vrsta
srid krajine kamena siva, čvrsta
tu stoljeća šutjela nisu;
braneći Stijenu predzidom krsta
od stoljeća sedmog Hrvati gdje dišu.

Danko Kovačević

KUTAK ZA ZABAVU

"Biseri" pape Ivana XXIII.: Kada je 12. listopada 1958. Angello Giuseppe Roncalli otišao iz Venecije u Rim na konklave, uzeo je sa sobom samo nekoliko osobnih stvari i rekao Venecijancima kako se nada da će se uskoro vratiti. 29. listopada, kao papa Ivan XXIII., promatrao je pomalo tužno kako jedan za drugim odlaze automobili s kardinalima. Tada je uzdahnuvši promrmljao onima koji su ga okruživali: "Ah, ja se ionako ne bih mogao vratiti. Nemam uza se svoje dokumente."

- Kako se uvijek brinuo za dobrobit drugih, Ivan je jednom zapitao kolika je plaća njegovih "se-diara" (nosača papine nosiljke). Kada mu je saopćen iznos, malo se zamislio, kao da se prisjeća eterične figure prethodnika Pia XII. Tada reče: "Morali bi dobiti povišicu, da im se nadoknadi porast papinske težine."
- Kada je neki tek postavljeni biskup bio primljen u privatnu audijenciju, potuži se papi da mu tretet nove službe donosi nesanicu. Reče mu Ivan ljubazno: "Ta ista stvar dogodila se i meni prvih nekoliko tjedana moga pontifikata, ali tada mi se u snu pojавio andeo čuvat i prošaptao: "Giovanni, ne uzimaj samoga sebe toliko ozbiljno". Odonda uvijek izvrsno spavam."
- Prolazeći rimskim ulicama za konklave, čuo je ovu riječ jedne žene, kojoj je upala u oči Roncallijeva tjelesna punoča: "Bože moj, što je debeo!" kardinal se okrene i reče joj: "Gospodo draga, konklave nisu natjecanje za ljepotu!"

Filozofski vicevi

- Igraju Leibniz, Newton i Pascal skrivača. Broji Leibniz do sto, okreće se i vidi Newtona kako stoji nasred sobe nad iscrtanim kvadratom na podu. "Moj spas za Newtona". "Ne, ne", kaže Newton, "ja nisam Newton, ja sam Newton na metru kvadratnom, a to je Pascal!"

- Vraća se Aristotel sa simpozija u Italiji. Kako ga nije bilo više mjeseci, na vratima ga je već dočekala žena. I počela mu sve redom prigovarati. Pošto on nije reagirao, izlila je vrč vode koji je stajao pored ulaznih vrata njemu na glavu. Zatim Aristotel progovori: znao sam da poslije grmljavine slijedi kiša!

- Što bi Thomas Moore napravio da je dalmatinac? Utopija bi se.

Koliko marksista treba da zamijeni žarulju? Nijedan. Žarulja sadrži klice vlastite revolucije.

- Zašto je pile prešlo ulicu?

Platon: Za veće dobro

Aristotel: Da aktualizira svoj potencijal.

Marx: To je povjesno neizbjježno.

Epikur: Radi zabave.

Skeptici: Koja cesta?

Zenon: Da dokaže da nikad ne može doći na drugu stranu.

Wittgenstein: Mogućnost "prijelaza" je kodiran u objekt "kokos" i "cesta", a okolnosti koje su nastale dovele su do aktualizacije moguće pojave.

Darwin: Logički korak nakon silaska s drveća.

Hume: Iz običaja i navike.

Sartre: Kako bi mogla vjerovati sebi i djelovati u dobroj vjeri, kokoš je smatrala potrebnim prijeći cestu.

Nietzsche: Zato jer ako predugo zuriš preko ceste, cesta počne zuriti preko tebe.

Skinner: Zbog vanjskog utjecaja koje su prožimali osjetilnosti od rođenja i utjecale da se razvije na takav način da će teže prijeći cestu čak i ako vjeruje da se radnja odvija iz slobodne volje.

Teološki vicevi

- Od svih stvorenja ne nađe se Adamu pomoći slična kao što je on. Tada zapita Bog Adama: hoćeš da ti napravim savršenu družicu, koja će te uvijek pratiti, nikad ti neće proturiječiti, mudro će te savjetovati,kuhati ti, radati djecu i u svemu ti se divjeti. Svidje se ta ponuda Adamu, pa pita Boga: Koliko će to mene koštati? Kaže Bog: jedno oko i jednu nogu. Pita Adam: Što mi možeš dati za jedno rebro?

- Razgovaraju dvije purice o religioznim temama, pa pita jedna drugu: "Vjeruješ li ti uopće u život poslije Božića?"

- Koji je najtužniji biblijski citat? "Vina nemaju." (Iv 2,3b)

- Koji je najsmrdljiviji citat iz Biblije? Kada je Noa pustio goluba.

- U pustinji misionar pita nekog Arapa: Kako da stignem do najbližeg naselja?- Vozite pravo do sutra ujutro, a onda skrenite desno.

- Po obrani doktorata, vratiti se mladi svećenik iz Rima, pa se pohvali majci: "Majko, doktorirao sam filozofiju!"

"Doktor filozofije? Bože dragi, kakvih sve bolesti ima na tom svijetu!" - reče majka.

Strogi isповједник u isповједаонici prekorava starijega gospodina koji se jedva ili nikako ne kaje za svoje teške grijehe. Pokušava ga zastrašiti citatima iz Evandelja:

- Zar ne znate, to Isus kaže, da će u paklu biti plač i škrugut zuba! - reče isповједnik.

- To me ne zabrinjava, jer ja plakati ne znam, a zubi su mi već odavno poispadali.

- Samo se Vi tješite i zavaravajte, ali Bogu ništa nije nemoguće! - dometnu svećenik.

- Velečasni, mogu li spasiti svoju dušu - pita škrtač na umoru - ako Vam za Crkvu dam 10.000 kuna?

- Pa, nisam siguran i ne mogu Vam garantirati, ali na Vašem mjestu ja bih ipak pokušao - reče župnik.

Riječima: "Sigurno ste do sada slušali brojna predavanja slavnih teologa", obraća se dekan profesor slavljeniku s pedesetogodišnjim radnim stažom. "Da", odgovara mu profesor, "ali Bog me obdario takvom milošću da, unatoč svemu, još uvijek vjerujem u njega".

Prije za njega najmrže večere moli mali Ivica: "Blagoslovi, Bože, nas i jelo koje si nam udijelio u svojoj darežljivosti...", pa promrmlja: "I previše si darežljiv s tom blitvom!"

0	0			0		1			
0		1			0		0		
	1				1				
1	1						1		
					1				
0		1					0		
		1	1					0	
0	0			1				0	
0		0					1	0	

	1						1	1	
							1		
							0		
	1	1						1	
		1					1		
0				0				0	
	1		0	0				1	0

Cilj igre je ispuniti sva polja binarnim brojevima 0 ili 1. Svaki redak i stupac mora sadržavati jednak broj jedinica i nula, a najviše može biti dva ista broja zaredom vodoravno ili okomito.

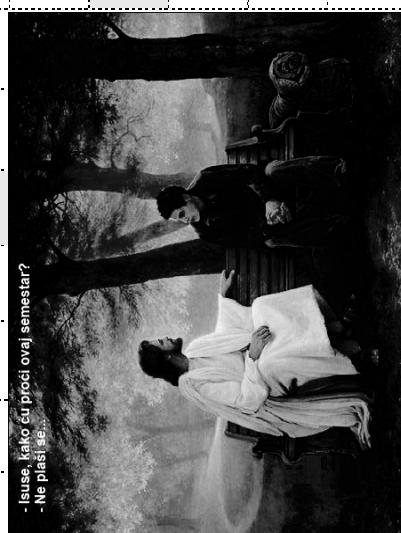
9	1	7							
3	2	6	9		8				
	7		8		9				
8	6		3		1	7			
3							6		
5	1		2		8	4			
	9		5		3				
2		3	1	4	9				
			2		6	1			

9	7	1	4						
8	2		4					7	
1	4		7	3					
		4	7					3	
7							2		
2		5	9						
		4	3				9	8	
7		6			1	3			
9		7	6	2					

Cilj igre je ispuniti sva polja brojevima od 1 do 9. Jeden broj smije se pojaviti samo jednom u svakom retku, svakom stupcu i svakom odjeljku.

ODRAZ

	Nastavak dijaloga sa slikama	lopta izvan terena	Spero (lat.)	Torcida Hajduk	predzadnji samoglasnik	kapitol	Royal Agricultural University	Lat.: umijeće	Juda, neškariotski se izvodi u RIAK HNK	dramска
Najčešći prikaz Krista na ikonama										
Hebr.: duh					Apokalipsa	Stanovnici arabije				
i tako dalje				:djelo božje' lat. ponad		Šimun				
Joule (jedinica za energiju)	Lat.: ispred poč. solmizacije						Et (lat.)	Doba, razdoblje, vijek		
lat.: k, ka, na			Spisi					suprotno od slab		
tjerati ovce u...			hebr.: Učitelj		radna akcija					
Etiopija		muslimansko ime			bonaca					
najveća bogoslovna kрjepost										
Papino obraćanje 'Gradu svijetu'										
Gamaliel			Upisati: INNJO							
District of Columbia			Rimski:109		grč. Zrak reverenda					
Just In Time				Mjera unca (mn.)	Belgia					
Lat.: usliši					Damask					
Tabor	Lutherov nauk Up.: MEGJ			Srce, duša snaga i... (Lk 10,27)	Kerubini (jed.) Figura		Abelov brat	Dio puta trasa	radna akcija	Urija
Lat.: bezgrešno										Izrael
Starozavjetni prorok (Jr)									Stariji od (prefiks)	
Ergo, akronim			Etiopija	Pakao, Čistilište (prvo slovo)	Autor kipa (mn.)				Živa	
Ljubav, ufanje i...					Antiohija				Ante Tomić	

- Isuse, kako će proći ovaj semestar?
- Ne plasiraj se

Promovirani diplomanti teologije iz ak. god. 13/14.

PETROVIĆ Katja - diplomski rad iz dogmatskog bogoslovija: *Sakramentalnost kršćanske ženidbe u tečajevima priprave za brak*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ante Mateljana

Promovirani magistri teologije iz ak. god. 13/14.

ANDRIJEVIĆ Mato - diplomski rad iz filozofije: *Egzistencijalni likovi Sokrata i Isusa u S.Kierkegaarda i K. Jaspersa*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Ante Vučkovića.

BATINA Miroslava - diplomski rad iz moralnog bogoslovija: *Antropologija i moral predbračnih spolnih odnosa*, pod vodstvom doc. dr. sc. Šimuna Bolokapića.

BEBIĆ Džoen - diplomski rad iz filozofije: *Borba za priznanjem u misli Axelija Honnetha*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Ante Vučkovića.

BITUNJAC Ante - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Masmediji u službi pastoralna Splitsko-makarske nadbiskupije*, pod vodstvom izv. prof. dr. Stipe Nimca.

BUBIĆ Anja - diplomski rad iz dogmatiskog bogoslovija: *Isusova čudesa između vjere i znanosti*,

pod vodstvom izv. prof. dr. Andjelka Domazeta.

ĐONLIĆ Ivan - diplomski rad iz patrologije: *Kršćanska duhovnost prema spisima apostolskih otaca*,

pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Ivana Bodrožića.

GUGIĆ Katarina - diplomski rad iz filozofije: *Antropologija umiranja i smrti kao tema dijaloga između tibetanskog budizma i kršćanstva*, pod vodstvom prof. dr. sc. Nikole Bižace.

KLARIĆ Marko - diplomski rad iz patrologije: *Vjera i uskrsnuće kod apostolskih otaca*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ivana Bodrožića.

KOVAČEVIĆ Ana - diplomski rad iz temeljnog bogoslovija: *Ekleziološka dimenzija teologije oslobođenja*, pod vodstvom izv. prof. dr. Andjelka Domazeta.

MIKAČIĆ Nikola - diplomski rad iz patrologije: *Razumijevanje djevičanstva i beženstva prema Jeronimovu pismu Eustohiji*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ivana Bodrožića.

NOVAKOVIĆ Ante - diplomski rad iz duhovnog bogoslovija: *Poslanje vjernika laika u Crkvi i društvu u misli nadbiskupa Frane Franića* pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Mladena Parlova

PAVLINUŠIĆ Martina - diplomski rad iz moralnog bogoslovija: *Bračna spolnost i odgovorno roditeljstvo prema nauci Katoličke Crkve*, pod vodstvom doc. dr. sc. Šimuna Bolokapića.

PLENKOVIĆ Zrinka - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Nova evangelizacija pred izazovima suvremenog društva*, pod vodstvom izv. prof. dr. Stipe Nimca.

RADIĆ Marieta - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Promicanje kulturnog napretka - zadaća nove evangelizacije*, pod vodstvom izv. prof. dr. Stipe Nimca.

STANČIĆ Ljiljana - diplomski rad iz filozofije: *Materijalno siromaštvo i dijalosko bogatstvo Jasperovih mjerodavnih ljudi*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ante Vučkovića.

STANKOVIĆ Josip - diplomski rad iz patrologije: *Mjesto i uloga egzorcizma u katolikumenatu prema krsnim katehezama svetih otaca 4. stoljeća*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ivana Bodrožića.

Promovirani kateheti - profesori vjeronauka iz ak. god. 13/14.

ĐONLIĆ Ružica - diplomski rad iz povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka: *Duša kao božja zaručnica u spisima sv. Ivana od križa*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ivana Bodrožića.

IVANKOVIĆ Marija - diplomski rad iz katehetike: *Božić u katehezi djeteta u dobi od 4 do 7 godina*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Jadranke Garmaz.

Promovirani magistri katehetike iz ak. god. 13/14.

CUCULIĆ Duje - diplomski rad iz dogmatskog bogoslovlja: *Kršćanska duhovnost kao pristup liječenju ovisnosti na primjeru za jednice "Cenacolo" i "Reto-centar"*, pod vodstvom izv. prof. dr. Andelka Domazeta.

MARINČIĆ Marija - diplomski rad iz duhovnog bogoslovlja: *Vjerujem u Boga Stvoritelja svega nevidljivog*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Mladena Parlova.

MARUNICA Marinka -diplomski rad iz moralnog bogoslovlja:*Eutanazija: moralna prosudba*,pod vodstvom prof. dr. sc. Luke Tomaševića.

MUNJIZA r.Meštrović Lucija - diplomski rad iz duhovnog bogoslovlja: *Kršćanska molitva i istočnjački oblici meditacije*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Mladena Parlova

MLETIĆ Lucija - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Neokatolicki put i župna zajednica*, pod vodstvom doc. dr. sc. Alojzija Čondića.

PERIĆ Mateja - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Laici i misije s osvrtom na dje-lovanje udruge Zdenac*, pod vodstvom prof. dr. sc. Ante Mateljana.

ŠTROLIGA Darko - diplomski rad iz moralnog bogoslovlja:*Medicinski potpomo-gnuti oplodnja - moralni vid*, pod vodstvom prof. dr. sc. Luke Tomaševića.

VUKOJEVIĆ Anita - diplomski rad iz pastoralne teologije: *Pastoralna priprema za brak i obitelj*, pod vodstvom doc. dr. sc. Alojzija Čondića

VUKUŠIĆ Kristina - diplomski rad iz katehetike: *Duhovnost vjeroučitelja*, pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Jadranke Garmaz.

ŽAJA Ana - diplomski rad iz dogmatskog bogoslovlja: *Jaganjac Božji koji oduzima grijehu svijeta*,
pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Mladena Parlova.

Promovirani prvostupnici katehetike iz ak. god. 13/14.

BAJIĆ Neda

PELIVAN Snježana

ČEŠLJAR Petra

RADOVNIKOVIĆ Josipa

DUVNJAK Nikolina

SOVULJ Božana

FRANKIĆ Anja

URLIĆ Srđana

GUSIĆ Pera

VARENINA Jelena

LEDIĆ Mirela

VRDOLJAK Petra

LONČAR Krešimir

VUČIĆ Zdravka

MATKOVIĆ Jure

